

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
TIESĪBU TEORIJAS UN VĒSTURES KATEDRA

MAĢISTRA DARBS
**STARPKARU LATVIJAS (1918. – 1940.)
BANKROTA TIESĪBU PIEREDZES
IZMANTOJAMĪBA MŪSDIENĀS**

Autors: **Juris Mičerevskis**

Studenta apliecības Nr.: jm10069

Darba vadītājs: prof., Dr.iur. Jānis Lazdiņš

Zinātniskais konsultants: lekt., Mag.iur. Modrīte Mazure-Vucāne

ANOTĀCIJA

Maģistra darbs „Starpkaru Latvijas (1918.-1940.) bankrota tiesību pieredzes izmantojamība mūsdienās” veltīts maksātnespējas tiesiskā regulējuma izpētei laika posmā no 1918.gada līdz 1940.gadam. Autors darbā iztirzā šīs bankrota tiesību piemērošanas pieredzes iespējamo izmantošanu mūsdienās.

Maģistra darbā tiek pētītas bankrota tiesību attīstības īpatnības un analizētas maksātnespējas pazīmes, pasludinot maksātnespējas procesu. Autors apskata kreditoru tiesību aizsardzības instrumentus 20.gadsimta 20.-30.gados un pēta maksātnespējas sekas. Lai atklātu starpkaru Latvijas bankrota tiesību pieredzes izmantošanu mūsdienās, darbā tiek salīdzināts vēsturiskais maksātnespējas tiesiskais regulējums ar pašlaik spēkā esošajām likuma normām.

Darbā iegūtie rezultāti liecina, ka starpkaru Latvijā maksātnespējas tiesiskais regulējums pārsvarā aizsargāja kreditoru intereses, lai pēc iespējas samazinātu ļaunprātīgu bankrotu gadījumu skaitu.

Atslēgvārdi: *maksātnespēja, bankrots, maksātnespējas pazīmes, maksātnespējas pasludināšana, parādnieks, kreditors.*

ANNOTATION

The master's paper "Interwar Latvian (1918-1940) bankruptcy law experience usability today" is dedicated to the research of the insolvency process legal framework for the period from 1918 to 1940. Author reviews the possible use of this bankruptcy law experience nowadays.

The characteristics of bankruptcy law development and the insolvency features declaring bankruptcy is researched and analyzed in the master's paper. Author examines the creditor rights protection instruments in the 20-30s of the 20th century and explores the consequences of insolvency. In order to detect the usability of interwar Latvian bankruptcy law experience today, there is the historic legal framework compared with now applied legal provisions.

The results obtained show that the interwar Latvian insolvency legislation generally protected the interests of creditors, in order to minimize the case number of the fraudulent bankruptcy.

Keywords: *insolvency, bankruptcy, features of the insolvency, the proclamation of the insolvency, the debtor, the creditor.*

SATURA RĀDĪTĀJS

Ievads	5.lpp.
1. Bankrota tiesību attīstības īpatnības	7.lpp.
2. Maksātnespējas pasludināšana	14.lpp.
2.1. Tirdznieciskas un netirdznieciskas maksātnespējas pazīmes	14.lpp.
2.2. Kreditoru tiesību aizsardzība	22.lpp.
2.2.1. Parādnieka apcietināšana	22.lpp.
2.2.2. Konkurss – parādnieka mantas taisnīga sadale.....	25.lpp.
2.2.3. Darījumu apstrīdēšanas institūts	33.lpp.
2.2.4. Peļņas uzņēmumu administrācija	36.lpp.
3. Maksātnespējas sekas	40.lpp.
3.1. Seku atkarība no maksātnespējas rakstura	40.lpp.
3.2. Bankrots kā noziedzīgs nodarījums	46.lpp.
3.3. Maksātnespējas ietekme uz valsts ekonomiku	57.lpp.
Kopsavilkums	61.lpp.
Izmantotās literatūras un juridisko aktu saraksts	63.lpp.

IEVADS

Mūsdienās aktuāla tēma ir maksātnespējas process. Ar dažu gadu intervālu tiek pieņemti divi Maksātnespējas likumi¹, kuru regulējums būtiski atšķiras. Likuma grozījumi un papildinājumi ir normāla parādība, tomēr to nevar teikt par divu atšķirīgu likumu pieņemšanu nepilnu trīs gadu intervālā. Tas apliecina, ka arī vēl 25 gadus pēc valstiskās neatkarības atjaunošanas likumdevējs nav atradis īsto un pareizo maksātnespējas tiesisko regulējumu.

Līdz ar to autors vēlējas izpētīt, kā Latvijas Republika veidoja savu likumdošanu pēc neatkarības iegūšanas 1918.gadā un kā brīvvalsts laikā līdz 1940.gadam tika regulēts maksātnespējas process. Autors uzskata šo tēmu par aktuālu arī mūsdienās, īpaši tāpēc, ka plašāki pētījumi par bankrota tiesībām starpkaru Latvijā nav bijuši.

Ņemot vērā minēto, tēma ir aktuāls tiesību problēmas jautājums, tāpēc autors izvēlējās padziļināti izpētīt šo jautājumu: „Starpkaru Latvijas (1918.-1940.) bankrota tiesību pieredzes izmantojamība mūsdienās”.

Maģistra darba mērķis ir izpētīt maksātnespējas tiesisko regulējumu Latvijā laika posmā no 1918.gada līdz 1940.gadam un analizēt šīs bankrota tiesību piemērošanas pieredzes iespējamo izmantošanu mūsdienās.

Maģistra darba uzdevumi ir:

- 1) pētīt bankrota tiesību attīstības īpatnības,
- 2) analizēt maksātnespējas pazīmes, lai tiktu pasludināts maksātnespējas process,
- 3) analizēt kreditoru tiesību aizsardzības instrumentus,
- 4) noskaidrot maksātnespējas sekas,
- 5) salīdzināt starpkaru Latvijas maksātnespējas tiesisko regulējumu ar pašlaik spēkā esošajām tiesību normām, lai atklātu vēsturiskās bankrota tiesību pieredzes iespējamo izmantošanu mūsdienās.

Ierobežotā darba apjoma dēļ autors neveiks pilnīgu tā laika maksātnespējas tiesību normu salīdzinājumu ar mūsdienās esošo. Darbā tiks akcentētas būtiskākās kopīgās un atšķirīgās iezīmes maksātnespējas regulējumā starpkaru posmā un mūsdienās, atklājot tās tiesību normas, kuras būtu iespējams izmantot arī mūsdienās.

Lai izpildītu darba uzdevumus, tika pētīti maksātnespējas jomu regulējošie tiesību akti Latvijā laika posmā no 1918.gada līdz 1940.gadam, analizēti Latvijas Senāta spriedumi, pārlūkoti periodiskie izdevumi „Tieslietu Ministrijas Vēstnesis” un „Jurists”. Juridiskajos izdevumos savus darbus bija publicējuši profesori Vladimirs Bukovskis, Aleksandrs

---

¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, Nr.188; Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010.gada 6.augusts, Nr.124.

Krugļevskis, Pauls Mincs, Vasilijš Sinaiskis, Arveds Švābe. Tāpat vairākas publikācijas tieši par maksātnespējas jomu bija publicējuši juristi: Rīgas apgabaltiesas tiesnesis Jēkabs Drande, zvērināti advokāti Dāvids Eljaševs, Leons Kantors, Mīrons Krons, Konstantīns Lubbe, Edgars Mincs, Grigorijs Rubinšteins, u.c.

Lai sasniegtu mērķi, autors izmantoja vairākas zinātniskās izpētes metodes. Ar salīdzinošo metodi ir pētītas līdzības un atšķirības normatīvajos aktos, veikts tiesību normu un dažādu autoru atziņu salīdzinājums. Tiesību normu vēsturiskās attīstības pētīšanai un likumdevēja vēsturiskās gribas noskaidrošanai izmantota vēsturiskā metode. Sistēmiskā metode izmantota tiesību normu savstarpēju kopsakaru meklēšanā. Ar teleoloģiskās metodes palīdzību izziņāts likumdevēja mērķis, pieņemot normatīvos aktus. Lai pētītu atsevišķu jēdzienu būtību, analizētu un vērtētu dažādus avotus un atziņas, izmantota analītiski pētnieciskā metode.

Darbs ir sadalīts trijās nodaļās. Pirmajā nodaļā ir aplūkota bankrota tiesību vēsturiskās attīstības īpatnības romāņu-ģermāņu tiesību sistēmā. Otrajā nodaļā tiek sīkāk apskatīta maksātnespējas pasludināšana, sākot ar maksātnespējas pazīmju konstatēšanu un turpinot ar kreditoru tiesību aizsardzību, kas ietver sevī parādnieka apcietināšanu pēc tirdznieciskās maksātnespējas pasludināšanas, konkursu kā taisnīgu parādnieka mantas sadali starp kreditoriem, darījumu apstrīdēšanas institūtu un peļņas uzņēmumu administrāciju parādnieka ierobežotas maksātnespējas gadījumā. Trešā nodaļa veltīta maksātnespējas seku analīzei: seku atkarība no maksātnespējas rakstura, bankrots kā noziedzīgs nodarījums un maksātnespējas ietekme uz valsts ekonomiku.

1. BANKROTA TIESĪBU ATTĪSTĪBAS ĪPATNĪBAS

Vēsturiski bankrota tiesības ir ietilpušas tirdzniecības tiesību sastāvā, un tikai salīdzinoši nesen ir atdalījušās no tām un kļuvušas par patstāvīgu tiesību apakšnozari.

Latvijas Republikas tiesību sistēma pieskaitāma pie romāņu-ģermāņu tiesību saimes, kurā ietilpst lielākā daļa Eiropas kontinentālās daļas valstu. Latvijā, tāpat kā Vācijā un Francijā, galvenais tiesību avots bija likums, bet tiesību paražām bija galvenokārt pakārtota loma. Vienīgi tirdzniecības tiesībās paražu tiesībām Latvijā joprojām bija patstāvīgu tiesību avotu nozīme.²

Jēdziena „tirdzniecība” ikdienišķās un ekonomiskās izpratnes neaptver to daudzveidīgo attiecību loku, ko regulē minētā tiesību nozare. Tāpēc mūsdienu latviešu juridiskajā terminoloģijā ir ieviests jēdziens „komerctiesības” (franču valodā „*commerce*”, „*commerciale*” – tirdzniecība).³

Mūsdienās esošās komerctiesības regulē visu komersantu darbību neatkarīgi no tā, vai komersants nodarbojas ar tirdzniecību, būvniecību, transporta pakalpojumu sniegšanu vai kādu citu komercdarbības veidu. Tāpat kā mūsdienās komerctiesības, tā arī starpkaru Latvijā tirdzniecības tiesības saturēja speciālās tiesību normas, jeb kā rakstīja prof. Augusts Lēbers (*August Loeber*) – tirdzniecības tiesības uzskatāmas „par sevišķām privāttiesībām”.⁴

Maksātnespējas procesa mērķis ir pēc iespējas vienlīdzīgāka un taisnīgāka parādnieka īpašuma sadalīšana starp kreditoriem, tomēr līdz šai atziņai cilvēce nonāca pakāpeniski, ilgstošā laika posmā.

Senajā Romā maksātnespējīgo parādnieku līdz parādījumu atcelšanai (326.g. pirms m.ē.) varēja vai nu pārdot verdzībā, vai nogalināt. Ja bija vairāki kreditori, tad XII tabulu likumi atļāva parādnieku sacirst gabalos un atdot katram kreditoram pa gabalam.⁵ Tādējādi par parāda nodrošinājumu kalpoja nevis parādnieka īpašums, bet gan paša parādnieka personība.⁶ Saistības neizpildīšanas gadījumā piedziņa tika vērsta galvenokārt pret parādnieka personu, jo ar seno saistības formu (*nexum*) viņš bija ieķīlājis sevi pašu, ja nesamaksās parādu.⁷

² Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000., 175.-176.lpp.

³ Lošmanis A. Jaunais Latvijas Komerclikums. Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 302.lpp.

⁴ Lēbers (*Loebers*) A. Tirdzniecības tiesību pārskats. Rīga: Valters un Rapa, 1926., 13.lpp.

⁵ Birziņa L. Romiešu tiesības. Rīga: Poligrāfists, 1997., 90.lpp.

⁶ Тютрюмов И.М. Конкурсное право. Каунас: Издание Д.Гутмана, 1931, с.18.

⁷ Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1977., 169.lpp.

326.gadā pirms mūsu ēras ar Petēlija likumu (*Lex petelia*) XII tabulu likumu noteikumi par parādverdzību tika atcelti, aizliedzot aizdevuma atmaksu nodrošināt ar savu personu. Nodrošinājums varēja būt tikai manta vai mantiska rakstura vērtība.⁸

Par seno latviešu paražu tiesībām tiešu avotu nav. Par to, kādas ieradumu tiesību normas ir bijušas varam tikai aptuveni spriest no netiešiem avotiem: pasakām, teikām, tautasdziesmām, parunām un sakāmvārdiem. Tā, piemēram, sakāmvārds „Parāds nav brālis” liecina, ka maksātnespējas gadījumā kreditors parādnieku nežēloja.⁹

Interesanta ir termina „parāds” izcelšanās vēsture. Laikos, kad parādnieks neprata ne lasīt, ne rakstīt, tad parāda lielumu ar romiešu cipariem uzgriezta uz apaļa vai kantaina koka, kuru pēc tam gareniski pāršķēla uz pusēm. Katrā šķīlas daļā varēja redzēt iegriezta skaitļa pusi. Parāda devējs paturēja vienu pusi, parādnieks dabūja otru pusi. Šādu „parāda zīmi” sauca par „burtkoku” jeb birku. Parādu atdodot, katra puse parādīja savu birku, no tā arī cēlies šis termins „parāds”.¹⁰

Sakāmvārds „Samaksā vecu, dabūsi uz jaunu” liek prezumēt birku – jaunā parāda uzgriešanu uz jaunu koku.¹¹ Parādraksta izdošanu apzīmēja ar tehnisku nosaukumu „uzgriezt uz birkas”. Birku kā parādzīmi lietoja arī privāttiesiskos darījumos: „Griez uz koka, tautu meita, Manus lielus parādiņus.”¹²

Laika posmā no 13. līdz 16.gadsimtam balti un līvi pilnībā tika integrēti romāņu-ģermāņu tiesību saimē. Tirdzniecības tiesību avoti bija Hanzas pilsētu tiesības un romiešu civiltiesības.¹³

Mūsdienu tirdzniecības tiesību pamati tika likti Itālijā. To veicināja ģeogrāfiskie un vēsturiskie apstākļi, pateicoties kuriem 11.-13.gadsimtā šī valsts kļuva par starpnieci starp Rietumeiropu un Āziju.¹⁴

Bankrota termins nāk no Itālijas, kur jau 13.-14.gadsimta laikā kreditori sāka izmantot oficiālu bankrota procesu, lai novērstu to, ka pirmais parādnieka aktīvus arestējušais kreditors paņem visu sev. Ja tiesa nosprieda, ka parādnieks bija aizņēmis naudu, nedomājot to atdot, tad viņš tika pakļauts smagam sodam - „*banca rotta*”, kas nozīmēja „salauztu amatu, sēdekli

⁸ Birziņa L. Romiešu tiesības, 70.lpp.

⁹ Lapsa-Rozīte A. Tiesiskais elements latviešu tautas sakāmvārdos. Jurists, 1938.gads, Nr.7/8, 156.lpp.

¹⁰ Švābe A. Pagasta satversme līdz 19.g.s. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada augusts, Nr.8, 314.-315.lpp.

¹¹ Lapsa-Rozīte A. Tiesiskais elements latviešu tautas sakāmvārdos, 156.lpp.

¹² Švābe A. Pagasta satversme līdz 19.g.s., 314.lpp.

¹³ Lazdiņš J. Latvijas privāttiesību avoti (X-XX gadsimts). Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 81.-83.lpp.

¹⁴ Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права. Издание девятое (второе посмертное). Москва: Московское Научное Издательство, 1919, с.9-10.

vai darba mašīnu”. Praktiski tas notika kā parādnieka darbarīku ceremoniāla salaušana, līdz ar to viņš ar savu amatu vairs nedrīkstēja nodarboties.¹⁵

Saimnieciskās dzīves uzplaukums un naturālās saimniecības nomaiņa ar kapitālistisko sistēmu veicināja kredīta tiesību institūta un ar to saistīto noziegumu attīstību. Kriminālā atbildība par bankrotu pirmo reizi parādījās Itālijā viduslaiku beigās. Vācijā kriminālā atbildība par bankrotu parādījās 16.gadsimtā un tanī pašā laikā izplatījās arī pa visu Eiropu.¹⁶

Latvijā bija duāla situācija. No vienas puses, pašsaprotama bija vācu tiesību zinātnes jaunāko sasniegumu pārņemšana un kā ieraduma tiesību iepludināšana Baltijas tirdzniecības tiesībās, jo privāttiesiski Baltija no 13.gadsimta iekļāvās ģermāņu tiesību ģimenē. No otras puses, visa Latvijas teritorija no 18.gadsimta beigām līdz neatkarīgas valsts nodibināšanai 1918.gada 18.novembrī bija Krievijas sastāvdaļa.¹⁷

Līdz ar to Latvijā tiesības, t.sk., tirdzniecības tiesības tajās ietilpstošās bankrota tiesības, bija cieši saistītas ar Krievijas tiesību avotiem.

Arī krievu tiesībās, tāpat kā citur kontinentālajā Eiropā, par maksātnespējas deliktiem sākotnēji pastāvēja tikai civilā atbildība, kas izpaudās parādu verdzībā un parādnieka atdošanā prasītājam līdz izpirkšanai. Bankrota kriminālatbildība Krievijā pirmoreiz sastopama 1800.gada bankrota nolikumā.¹⁸

Krievijā tirdzniecības tiesības regulēja tirdzniecības attiecības vienādi visā valstī. Ja arī bija kādi izņēmumi noteiktām valsts daļām, tad to sevišķi uzsvēra. Tā, jau pieminētais 1800.gada 19.decembra bankrota nolikums (ustavs) uz Baltijas provincēm netika attiecināts.¹⁹

1832.gada nolikums par tirdzniecības maksātnespēju attiecās tikai uz tirgotājiem un atkārtoja galvenos 1800.gada nolikuma principus. Ļaunprātīgam bankrotam tika vienmēr inkriminēts ļauns nodoms un vainīgajam tiek piemērots tāds pats sods kā par krāpšanu.²⁰

Saskaņā ar 1845.gada nolikumu neuzmanīga un ļaunprātīga maksātnespēja bija piekritīga kriminālai tiesai, pie kam paši kreditori lēma, vai neuzmanīgās maksātnespējas gadījumā parādnieks saucams pie atbildības. Kreditori bija tiesīgi arī iespaidot soda apmēru – brīvības atņemšanu no 8 līdz 16 mēnešiem. Ļaunprātīgs bankrots tika sodīts stingrāk: tirgotājs ar izsūtīšanu nometinājumā, netirgotājs – uz Sibīriju.²¹

¹⁵ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010., 32. lpp.

¹⁶ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots. Soda likumu 558, 559 un 560.p.p. Rīga: Autora izdevums, 1936., 6.-7.lpp.

¹⁷ Lazdiņš J. 1918.gada 18.novembrī dibinātās Latvijas Republikas privāttiesību avotu identificēšanas problēmas un ar to saistītā tiesu prakse. Latvijas Vēsture. Jaunie un Jaunākie laiki, 2008., Nr.3, 24.lpp.

¹⁸ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 7.lpp.

¹⁹ Lavrentjevs U. Tirdzniecības tiesību avoti Latvijā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1920.gada oktobris, Nr.1, 20.lpp.

²⁰ Фойницкий И.Я. Курсъ уголовного права. Часть особенная. Посягательства личныя и имущественныя. С.-Петербургъ: Типография М.М.Стасюлевича, 1901, с. 370.

²¹ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 6.-7.lpp.

Konkursa tiesības, kas jau Krievijas iekšējās guberņās bija tālu no ideāla, Baltijas guberņās līdz tiesu reformai bija uzbūvētas pa daļai uz vācu vispārējā procesa, pa daļai uz zviedru un poļu valdību izdotiem noteikumiem, pa daļai uz agrāko bīskapu izdotiem statūtiem un noteikumiem. Ikatrā no trim Baltijas guberņām konkursa tiesību noteikumi bija citādi un pamatojās uz dažādiem avotiem. Kurzemē bija Kurzemes statūtu 39. un 40. pants, Vidzemē – Zviedru zemes nolikums un Rīgas pilsētas statūti, Igaunijā – Igaunijas bruņinieku tiesības, zemes tiesības un Lībekas tiesības (tikai Rēvelē).²²

Sākot ar 19.gadsimta beigām arvien lielāka loma tirdzniecībā bija kredītam. Līdz pat 19.gadsimta sešdesmitajiem gadiem zemniekiem nebija pieejami banku kredīti.²³ Bankrota tiesības mūsdienīgā izpratnē radās tikai attīstoties kredīta saimniecībai, kad piešķirto kredītu parādniēks varēja izlietot ļaunprātīgi vai arī dažādu objektīvu iemeslu dēļ nespēja to atmaksāt, nodarot kreditoriem zaudējumus. Naturālās saimniecības laikā, kad katrs ražoja tikai savam patēriņam, kredīta lietošanu nepazina, līdz ar to nebija pazīstams arī maksātnespējas un bankrota jēdziens.²⁴

Pateicoties kredītiem tirdzniecībā, pie izdevīgiem apstākļiem varēja gūt lielāku peļņu, tomēr mainoties konjunktūrai, sevišķi preču cenām strauji krītot, tirgotāji varēja viegli nobankrotēt.²⁵ Krīzes varēja izcelties arī preču lielu uzkrājumu dēļ, šī iemesla dēļ apstājās tālāka preču ražošana, preču cenas krita un tirgoņi, kas preču krājumus iekļīlājuši, nevarēja samaksāt ne vekseļus, ne pašus vekseļus. Vekseļu piedziņas rezultātā nobankrotēja tirgoņi un rāva līdz bankrotā vekseļu piedzinējus – bankas.²⁶

1919.gada 5.decembrī Latvijas Tautas Padomes sēdē tiek pieņemts „Likums par agrāko Krievijas likumu spēkā atstāšanu Latvijā”, kas noteica, ka „visi agrākie Krievijas likumi, kuri pastāvēja Latvijas robežās līdz 1917.gada 24.oktobrim, pagaidām uzskatāmi par spēkā esošiem pēc 1918.gada 18.novembra, cik tālu tie nav atcelti ar jauniem likumiem un nerunā pretim Latvijas valsts iekārtai un Tautas Padomes platformai.”²⁷

Tādējādi Latvijas Republika piemēroja tiesību kontinuitātes principu attiecībā uz agrākās Krievijas valsts likumiem Latvijas Republikā.²⁸ Tiesību kontinuitāte nevar

---

²² Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933., 108.lpp.

²³ Lazdiņš J. Zemes īpašuma nacionalizācijas un denacionalizācijas pieredze Latvijā (19.-21.gadsimts). Likums un Tiesības, 2005.g. 7. sēj., Nr. 6 (70), 168.–178. lpp.

²⁴ Leimanis Ž. Latvijas konkursa likumu projekts. Ekonomists, 1934.gada 15.novembrī, Nr.21, 750.lpp.

²⁵ Balodis K. Ekonomiskā politika. Rīga: A.Gulbja apgādība, 1923., 134.-135.lpp.

²⁶ Balodis K. Ievads tautsaimniecībā un ekonomiskā politika. Rīga: Drukātava, 2013., 211.lpp.

²⁷ Likums par agrāko Krievijas likumu spēkā atstāšanu Latvijā: LR likums. Likumu un valdības rīkojumu krājums, 13.burtnīca, 1919.gada 31.decembris, Nr.154.

²⁸ Latvijas tiesību vēsture (1914-2000), 218.lpp.

aprobežoties tikai ar normatīvo aktu pārņemšanu, tā ietver sevī arī tiesu prakses kontinuitāti. Līdz ar to, atstājot spēkā Krievijas likumus, nevar neņemt vērā Krievijas Senāta judikatūru.²⁹

Maksātnespējas tiesību institūtu Latvijā regulēja Krievijas 1903.gada Tirdzniecības procesa nolikums.³⁰ Kā šī nolikuma trešā daļa bija ievietots 1832.gada 14.maija Krievijas likums par tiesāšanās kārtību lietās par tirdzniecisku maksāšanas nespēju.³¹

Tādējādi, pētot maksātnespējas jautājumus starpkaru Latvijā, ir iespējams izmantot gan Krievijas Senāta spriedumus, gan krievu tiesībzinātnieku darbus, pat ja tie ir radīti 19.gadsimta otrajā pusē.

Dažādos avotos Tirdzniecības procesa nolikums tiek dēvēts atšķirīgi, un pat viena autora darbos ir sastopami dažādi šī likuma nosaukumi. Tā, piemēram, prof. A.Lēbera darbos šis likums ir sastopams gan ar nosaukumu Tirdzniecības proceslikumi³², gan kā Krievijas tirdzniecības civilprocesa nolikums.³³ To, ka abos gadījumos iet runa par vienu un to pašu likumu, norāda pievienotais oriģinālais nosaukums *Устав судопроизводства торгового*.

No šī krievu valodas nosaukuma ir iedvesmojies prof. Vladimirs Bukovskis, kurš šo likumu nosauc par Tirdzniecības tiesu procesu³⁴ vai Tirdzniecības ustavu³⁵.

Starpkaru Latvijā daudzi juristi³⁶ norādīja, ka pirmais pasaules karš ienesis daudz ļaunuma tirdzniecībā un saimnieciskajā dzīvē: spekulatīvu uzņēmumu dibināšana, lai gūtu pārlietu peļņu, nesamērīgi lielu kredītu izmantošana, morāles pagrimšana gan naudas ņēmēju, gan naudas devēju vidū.

Tas viss bija par pamatu tam, ka pēc pirmā pasaules kara daudzās valstīs līdzšinējie konkursa likumi izrādījās par nepietiekošiem, lai spētu aizsargāt kreditorus. Jaunus konkursa likumus pieņēma Zviedrija 1921.gadā, Japāna 1922.gadā, Padomju Krievija 1927.gadā, Dienvidslāvija un Turcija 1929.gadā, Čehoslovākija 1931.gadā, svarīgus grozījumus jau

²⁹ Grigore-Bāra E. Krievijas Senāta judikatūras izmantojamība Latvijas Republikas starpkaru perioda tiesu praksē. Grām.: Aktuālas tiesību realizācijas problēmas. Latvijas Universitātes 69.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011., 206.lpp.

³⁰ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Trešā sadaļa. Tiesāšanas kārtība tirdznieciskās maksātnespējas lietās. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 15.-69. lpp.

³¹ Leimanis Ž. Latvijas konkursa likumu projekts. Ekonomists, 1934.gada 15.novembrī, Nr.21, 750.-751.lpp.

³² Lēbers (*Loebers*) A. Tirdzniecības tiesību pārskats, 22.lpp.

³³ No romiešu tiesībām līdz Hāgas konvencijām. Senatora Augusta Lēbera juridiskie atzinumi (1909-1939). Krājumu sastādījis Dītrihs A.Lēbers (*Loeber*). Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2004., 394.lpp.

³⁴ Bukovskis V. Daži vārdi par konkursa procesa reformu. Jurists, 1929.gada marts, Nr.3, 69.lpp.

³⁵ Bukovskis V. Pie jautājuma par Tirdzniecības ustava piemērošanu Latvijā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada augusts, Nr.8, 316.-324.lpp.

³⁶ Sīkāk sk.: Sinaiskis V. Ļaunprātība kā mūsu dzīves ļaunums. Jurists, 1930.gada aprīlis, Nr.4, 97.-100.lpp.; Drande J. Konkursa likumprojekts. Jurists, 1934.gada novembris/decembris, Nr.8/9, 245.-250.lpp.

esošajos likumos pieņēma Spānija un Vācija 1927.gadā, Anglija 1929.gadā, Itālija 1930.gadā un citas valstis.³⁷

Ņemot vērā, ka Tirdzniecības procesa nolikumā bija ietverti arī agrāk pieņemtie likumi, kā jau pieminētais 1832.gada 14.maija likums, tad Latvijā spēkā esošās maksātnespēju regulējošās tiesību normas bija novecojušas un vairs neatbilda tālaika saimnieciskās dzīves prasībām.³⁸

Pie tiesību avotiem noteikti jāpiemin apjoma ziņā lielākais tiesību akts Latvijas likumdošanā – Civillikums.³⁹ Par tā avotiem kalpoja 1864.gada Baltijas vietējo likumu kopojuma III daļa, Baltijas zemnieku likumi, 1921.gada Latvijas Republikas likums „Par laulību” un kontinentālās Eiropas jaunākās civiltiesību atziņas.⁴⁰

Ar Civillikuma pieņemšanu beidzot, gandrīz 20 gadus pēc neatkarības proklamēšanas, visa Latvijas teritorija tika apvienota vienotā, modernā un saprotamā privāto tiesību regulācijā. Jaunizstrādātais likums vienlaikus tika padarīts par K.Ulmaņa personīgo sasniegumu, kas tautai bija jāpazīst kā „Kārļa Ulmaņa Civillikums”.⁴¹

Lai gan Civillikums tieši neregulē maksātnespējas jautājumus, tomēr tam ir nenovērtējama ietekme uz jebkuru civiltiesību nozari, bet jo īpaši uz komerciesībām jeb tirdzniecības tiesībām.

Kodificējot tirdzniecības tiesības, likumdevējs vai nu ievieto tirdzniecības tiesības vispārējā privāttiesību sistēmā un apvieno tās ar privāttiesībām vienā pašā privātlikuma kodeksā (ūnisma princips) vai arī atdala tirdzniecības tiesības un kodificē abas disciplīnas divos atsevišķos kodeksos (duālistiska princips).⁴²

Civillikums noteica tirdzniecības tiesību (komerciesību) nepieciešamību. Tas atsaucas uz specifiskiem civiltiesību subjektiem tirgotājiem, kā arī piemin Tirdzniecības likumus.⁴³ Tā, piemēram, Civillikuma 2321.panta piezīme nosaka, ka noteikumi par tirdznieciskās komisijas līgumu atrodas Tirdzniecības likumos.

Prof. V.Bukovskis kā trūkumu ir norādījis, ka noteikumi par konkursu ir izkaisīti dažādos likumos un nedod viegli pārredzamu un pietiekoši skaidru jēdzienu par pašu

---

³⁷ Drande J. Konkursa likumprojekts. Jurists, 1934.gada novembris/decembris, Nr.8/9, 245.-246.lpp.

³⁸ Leimanis Ž. Latvijas konkursa likumu projekts, 750.-751.lpp.

³⁹ Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937.gada 28.janvāris, Nr.41.

⁴⁰ Lazdiņš J. Latvijas privāttiesību avoti (X-XX gadsimts). Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā, 87.lpp.

⁴¹ Latvijas Republikas tieslietu sistēma 1918-2008. Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2008., 27.lpp.

⁴² Lēbers (*Loebers*) A. Tirdzniecības tiesību pārskats, 15.lpp.

⁴³ Lošmanis A. Jaunais Latvijas Komerclikums. Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā, 298.lpp.

konkursu, ierosinot visus likumu noteikumus par konkursu apvienot vienā kopīgā likumā, kurša tad arī būtu piemērojams visā Latvijā.⁴⁴

20.gadsimta 20.gados Latvijas Republikā līdzās jauna Civillikuma izstrādāšanai tika uzsākts darbs arī pie atsevišķa Tirdzniecības likuma (kodeksa) izstrādāšanas, izmantojot attiecīgo Vācijas komerciesību recipēšanu.⁴⁵ Viens no iemesliem Vācijas komerciesību pārņemšanai varēja būt spēcīgā paražu tiesību ietekme, kas bijušajās Baltijas guberņās sākot ar 19.gadsimta 60.gadu beigām attīstījās vācu 1861.gada Tirdzniecības nolikuma (ADHGB) iespaidā, un šīs paražu tiesības lielā daļā nesakrita ar spēkā esošajām Krievijas tirdzniecības likumu normām.⁴⁶ Tirdzniecības likumi būtu stājušies spēkā drīzumā pēc Civillikuma pieņemšanas, bet darbu pie to izstrādes pārtrauca padomju okupācija.⁴⁷

Kopumā var secināt, ka jaunā Latvijas valsts 20.gadsimtā starpkaru posmā attīstīja savu jauno tiesību sistēmu, balstoties uz iepriekš spēkā bijušajām tiesībām, grozot tās atbilstoši nacionālas valsts interesēm un tulkojot latviešu valodā. Novitāte Latvijas tiesībās veidojās, balstoties uz vietējo juridisko tradīciju, Krievijas impērijas jurisprudenci, izmantojot citu valstu likumus un tā laika ievērojamāko tiesību zinātnieku darbus. Būtiskākais nacionālais devums šajā periodā ir latviešu juridiskās terminoloģijas izveide.⁴⁸

---

⁴⁴ Bukovskis V. Daži vārdi par konkursa procesa reformu. Jurists, 1929.gada marts, Nr.3, 69.lpp.

⁴⁵ Likumprojekta „Grozījumi Komerclikumā” anotācija. Pieejams: http://helios-web.saeima.lv/saeima9/lasa?dd=LP0461_0, [aplūkots 2016.gada 2.martā].

⁴⁶ Lēbers (*Loebers*) A. Tirdzniecības tiesību pārskats, 28.lpp.

⁴⁷ Lošmanis A. Jaunais Latvijas Komerclikums. Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā, 298.lpp.

⁴⁸ Osipova S. Nacionālo tiesību nenacionālie avoti. XX gadsimta starpkaru posms Latvijā. Jurista Vārds, 2011.gada 20.decembris, Nr.51.

2. MAKSĀTNESPĒJAS PASLUDINĀŠANA

2.1. TIRDZNIECISKAS UN NETIRDZNIECISKAS MAKSĀTNESPĒJAS PAZĪMES

Tirdzniecības procesa nolikuma 386.pants noteica, ka tirdznieciska maksātnespēja atzīstama, ja kādai personai, kura parāda izcelšanās vai maksājumu pārtraukšanas laikā bija izņēmusi vai tai bija jāizņem tirdzniecības vai rūpniecības zīme, nav pietiekoši skaidras naudas, ar ko termiņos apmierināt visas kreditoru prasības kopsummā par vairāk kā 2000 latiem. Bez tam bija jākonstatē, ka parādnieka mantas nepietiek visu parādu segšanai.⁴⁹

Līdzīgi mūsdienās juridiskās personas maksātnespējas process var tikt piemērots kapitālsabiedrībām, individuālajiem komersantiem (tirgotājiem 20.gadsimta 20.-30.gadu izpratnē); tāpat ir noteikts parāda summas, kam iestājies izpildes termiņš, minimālais sliexsnis: 4268 euro kapitālsabiedrībām vai 2134 euro pārējiem subjektiem; papildus mūsdienās ir ieviests brīdinājuma institūts.⁵⁰ Savukārt aplūkojamajā laika posmā bija jāizpildās noteikumam, ka parādnieka manta ir nepietiekoša visu parādu segšanai, kas līdzinās bilances testa nosacījumiem (saistības pārsniedz aktīvus), kuri mūsdienu maksātnespējas tiesību normās pastāvēja līdz pašreizējā Maksātnespējas likuma spēkā stāšanās brīdim.

Šobrīd šķiet pašsaprotami, ka tiesību normās ir noteikta minimālā parāda summa, lai varētu iesniegt kreditora maksātnespējas pieteikumu. Tomēr pēc neatkarības atjaunošanas pirmo reizi minimālās parāda summas tiesību institūts Latvijas tiesību normās parādījās tikai ar 2008.gada 1.janvāri, kad spēkā stājās 2007.gadā pieņemtais Maksātnespējas likums.⁵¹ Likuma sākotnējā redakcijā parāda galvenā prasījuma minimālā summa bija noteikta 1000 latu apmērā, kas sākotnēji tika paaugstināta līdz 1500 latiem, pēc tam līdz 3000 latiem, kas pārvēršot euro, veido pašreizējo likumā noteikto summu.

Līdzīgi arī aplūkojamajā laika posmā Latvijā sākotnēji minimālā robeža bija noteikta 1000 latu apmērā, savukārt kreditoru prasību kopsummas minimālā robeža 2000 latu apmērā tika noteikta ar 1929.gada 30.novembra Pārgrozījumu tirdzniecības procesa likumos.⁵²

Nodokļu likumi paredzēja, ka tirdzniecības zīmes no jauna dibinātiem uzņēmumiem jāizpērk pirms darbības uzsākšanas, bet pastāvošiem – līdz nākamā gada 1.janvārim. Bija piecu kategoriju tirdzniecības zīmes, kas maksāja no 10 līdz 300 latiem, atbilstoši uzņēmuma iepriekšējā gada apgrozījumam (jaundibināmiem – paredzamam apgrozījumam) un darbības

---

⁴⁹ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 15.-16.lpp.

⁵⁰ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010.gada 6.augusts, Nr.124, 57.p.

⁵¹ Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, Nr.188.

⁵² Pārgrozījums tirdzniecības procesa likumos: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1929.gada 30.novembris, Nr.272.

raksturam. Tiek vērtēts, ka šīm zīmēm nebija tik daudz fiskāla, kā reģistrēšanas nozīme, un tās kalpoja par atļaujām, ko uzrādīt katram likumīgam uzņēmuma pārbaudītājam.⁵³

Krievijas Senāta 1909.gada spriedumā Nr.50 tika izskaidrots, ka par maksātspējas pazīmi tiek atzīts ne vien skaidras naudas trūkums parādu apmierināšanai, bet arī vispārējo līdzekļu trūkums („неоплатность”), kuru likums raksturoja kā visas parādnieka mantas nepietikšanu visu parādu segšanai.⁵⁴

Tiesību normā lietotie jēdzieni „parāda izcelšanās” un „maksājumu pārtraukšanas laikā” nozīmē, ka parādnieka saistībām ir jau iestājies izpildes termiņš, un ir konstatējams parādnieka nokavējums.

Atbilstoši Civillikuma 1652.pantam parādnieka nokavējums ar visām tā sekām iestājas pats no sevis:

- 1) kad viņš dabūjis lietas valdījumu noziedzīgā vai vispār prettiesīgā kārtā;
- 2) kad izpildīšanai noliktā laikā nav iespējams viņu sastapt un viņa prombūtnes attaisnošanai nav svarīgu iemeslu;
- 3) kad viņš palaidis garām termiņu, kas nolikts izpildīšanai vai nu ar likumu, vai ar līgumu, vai arī pēc parašas.

Komentējot šo pantu, prof. Konstantīns Čakste secina, ka Civillikums uzlabo kreditoru stāvokli, jo parādnieka nokavējums iestājas arī bez atgādinājuma. Iepriekšējās civillikumu normās termiņam vajadzēja būt precīzi fiksētam. Bez tam vecais civillikums - 1864.gada Baltijas vietējo likumu kopojuma III daļa - paredzēja, ka atgādināt parāda samaksu var tikai pēc izpildījuma laika iestāšanās, tādējādi radot privilēģijas parādniekiem un veicinot nokavējumu.⁵⁵

Ar 1927.gada 19.decembra Latvijas Senāta spriedumu Nr.594, izvērtējot arī esošo Krievijas Senāta praksi, tiek konstatēts, ka ar terminu „parādnieka manta” jāsaprot tikai klātesošā mantība, kas atrodas parādnieka tiešā un faktiskā valdīšanā. Tādējādi par mantu nevar uzskatīt parādnieka prasījumus pret trešām personām. Tāpat ārpus Latvijas esošā parādniekam piederošā manta nav jāņem vērā, jo iekšzemes valsts, Latvijas, varai šāda manta nav padota.⁵⁶

Mūsdienās termins „parādnieka manta” tiek traktēts daudz plašāk. Parādnieka manta Maksātspējas likuma izpratnē ir nekustamais īpašums un kustamā manta, tajā skaitā gan

---

⁵³ Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze. 1918.-1940. Rīga: Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts, 2001., 67.lpp.

⁵⁴ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 18.lpp.

⁵⁵ Čakste K. Civiltiesības: Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011., 150.lpp.

⁵⁶ 1927.gada 19.decembra Senāta spriedums Nr.594. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 16.-17.lpp.

naudas līdzekļi, gan prasījuma tiesības. Parādnieka mantas sarakstā netiek iekļauta tikai tā manta, uz kuru saskaņā ar normatīvajiem aktiem nevar vērst piedziņu.⁵⁷ Ja parādnieka aktīvi atrodas citā dalībvalstī, tad atbilstoši Padomes Regulas (EK) Nr. 1346/2000 noteikumiem citas dalībvalsts tiesu piekritībā ir sākt sekundāras maksātnespējas procedūras.⁵⁸

Saskaņā ar Tirdzniecības procesa nolikuma 404.pantu tirdznieciskās maksātnespējas pazīmes atklājas:

- 1) kad maksātnespēju atzīst pats parādnieks, un
- 2) kad šī maksātnespēja konstatēta pēc parādnieka mantas vai personīga stāvokļa.⁵⁹

Šinī gadījumā likumā ir neveiksmīgi lietots saiklis „un”, jo no turpmākā likuma konteksta ir saprotams, ka maksātnespējas pasludināšanai ir pietiekoši ar jebkuru no divām minētajām pazīmēm, tātad tās ir tiesību normas sastāva alternatīvās pazīmes, līdz ar to pareizāks būtu saikļa „vai” lietojums.

Kā to bija atzinusi tiesu prakse, tad galvenā parādnieka faktiskā maksātnespēja varēja tikt konstatēta ar attiecīgu tiesu izpildītāja uzrakstu uz izpildraksta par to, ka pie parādnieka nav atrasta manta parāda segšanai.⁶⁰

Līdzīgi arī mūsdienās pastāv šāda juridiskās personas maksātnespējas pazīme: piemērojot piespiedu izpildes līdzekļus, nav bijis iespējams izpildīt tiesas nolēmumu par parāda piedziņu no parādnieka.⁶¹

Parasti tirgotāju par maksātnespējīgu atzina tiesa pēc kreditoru ierosinājuma. Tiesa izsauca uz tuvāko sēdi parādnieku un noklausījās viņa mutiskos paskaidrojumus. Ja tiesa neatklāja parādnieka paskaidrojumos pamatotus iemeslus, kuri atspēkotu maksātnespējas pazīmju esamību, tad tiesa tajā pašā dienā pasludināja parādnieku par maksātnespējīgu.⁶²

Atbilstoši Krievijas Senāta 1879.gada spriedumam lietā Nr.153 pienākums pierādīt, ka maksātnespēja cēlusies no tirdzniecības, gulstas uz kreditoru, kurš šo apstākli apgalvo un pieprasa maksātnespējas atzīšanu. Tāpat Krievijas Senāts 1899.gada spriedumā lietā Nr.6 nosprieda, ka, lai atzītu tirdzniecisko maksātnespēju, nav vajadzīgs pierādīt, ka parādnieks piederējis pie tirgotāju kārtas un bijis tirgotājs, bet nepieciešams, lai darījumi attiektos uz tirdzniecību un sastādītu tirdzniecības apgrozību.⁶³

⁵⁷ Maksātnespējas likums, 92.p.

⁵⁸ Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām. Oficiālais Vēstnesis L 160, 2000.gada 30.jūnijs, 3.p.

⁵⁹ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 18. lpp.

⁶⁰ 1925.gada 26.novembra Latvijas Senāta spriedums Nr.353. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 17.lpp.

⁶¹ Maksātnespējas likums, 57.p.1.d.1.p.

⁶² Vītiņš V. Vispārējs tiesību pārskats. Rīga: Izdevējfirma Verdikts, 1993., 240.lpp.

⁶³ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 19.lpp.

Krievijas Senāta Civilais kasācijas departaments 1899.gada spriedumā Nr.44 un 1891.gada spriedumā Nr.1717 uzskatīja, ka, lai noteiktu vai maksātnespēja ir tirdznieciska, izšķiroša loma ir parāda izcelšanās momentam un lietas ierosināšanas brīdim nav vairs nekādas nozīmes, kaut arī būtu pagājis ilgāks laiks.⁶⁴

Tāds pats viedoklis norādīts arī teorijā, paskaidrojot, ka tirdznieciskas maksātnespējas pasludināšanai nav būtiski, ja maksātnespējas ierosināšanas brīdī persona vairs nav tirgotājs un ar tirdzniecību vairs nenodarbojas, bet būtiski ir, ka parādi radušies tirdzniecības rezultātā. Būtiski arī, lai maksātnespējas lietas ierosināšanas pamats būtu tirdzniecības parādi, piemēram, ja tirgotājam maksātnespēju ierosina par parādiem, kas nav saistīti ar viņa tirdzniecisko darbību, tad tā vairs nebūs tirdznieciskā maksātnespēja.⁶⁵

Latvijas Senāts šai jautājumā bija ieņēmis pretēju viedokli un uzskatīja, ka likums pieprasa, lai maksātnespējīgs parādnieks būtu izņēmis tirdzniecības vai rūpniecības zīmi, vai arī tāda viņam bija jāizņem momentā, kad tiek ierosināta lieta par viņa atzīšanu par maksātnespējīgu. Tā kā lietas ierosināšanas brīdī persona vairs nebija tirgotājs, tad nebija likumīga pamata atzīt personu par maksātnespējīgu parādnieku tirdzniecībā.⁶⁶

Par labu tirdznieciskās maksātnespējas vērtēšanai pēc darījumu slēgšanas brīža ir vēl vairāki apstākļi. Tā kā tirdznieciskai maksātnespējai bija daudz nelabvēlīgāki noteikumi nekā parastai, ja maksātnespējas raksturu vērtētu pasludināšanas brīdī, tad tas daudzus tirgotājus mudinātu laikus pārtraukt tirdzniecību. Tāpat arī faktiski lietas ierosināšanas momentā daudzi parādnieki vairs nav tirgotāji, jo kreditori jau paspējuši vērst piedziņu uz viņu tirdzniecisko mantu. Kreditoram, veicot darījumus ar tirgotāju, ir jābūt drošībai, ka likums viņu aizsargās ar visām tām negatīvām sekām, kādas draud tirgotājam saistību nepildīšanas gadījumā, t.sk., arī atzīšana par maksātnespējīgu parādnieku tirdzniecībā.⁶⁷

Netirdzniecisko maksātnespēju varēja pasludināt, ja bija konstatējama kāda no Tirdzniecības procesa nolikuma 405. un 407.pantā norādītajām pazīmēm, pamatojoties uz parādnieka paziņojumu vai kreditoru lūgumu.⁶⁸

Tirdzniecības procesa nolikuma 405.pants noteica šādus gadījumus, kad maksātnespēja uzskatāma par atklājušos ar parādnieka atzīšanos:

---

⁶⁴ Drande J. Kādā momentā maksātnespējīgam parādniekam jābūt tirgotājam, lai to atzītu par maksātnespējīgu tirdzniecībā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1935.gada janvāris, Nr.1, 168.lpp.

⁶⁵ Тютрюмов И.М. Конкурсное право, с.28.

⁶⁶ 1933.gada 18.septembra Senāta spriedums Nr.3224, Eglīša I. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 16.lpp.

⁶⁷ Drande J. Kādā momentā maksātnespējīgam parādniekam jābūt tirgotājam, lai to atzītu par maksātnespējīgu tirdzniecībā, 170.lpp.

⁶⁸ Civilprocesa nolikums (1932.gada izdevums). Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis R.Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 83.lpp.

1) kad parādnieks, sakarā ar prasību, kas pret viņu vērsta, pats atzīst tiesas priekšā, ka viņa manta ir nepietiekoša visu parādu segšanai;

2) kad parādnieks jau pirms parādu nomaksas termiņiem, vai pirms prasību iesniegšanas tiesai atzīst tiesai, vairākiem kreditoriem, vai atsevišķam kreditoram rakstiski, ka viņš nav spējīgs segt visus parādus, un kad minētie kreditori par to paziņo tiesai;

3) kad mantinieki atteicas no mantojuma mirušā parādu dēļ, par to ziņojot tiesai, vai neierodas izsludinātā termiņā pieņemt mantojumu, ja pie tam kreditori par mirušā maksātnespēju ziņo tiesai.⁶⁹

Tādējādi maksātnespēju varēja pasludināt arī mantojuma masai, kas ir juridiska persona. Gadījumā, ja mantojuma masai maksātnespēju pieteica kreditors, un ja mantinieki atteicās no mantojuma, tad mantojuma masa palika maksātnespējīgais subjekts. Ja mantojumu pieņēma mantinieki, tad viņi nekad nevarēja „iestāties” maksātnespējīgā parādnieka vietā un pret viņiem nevarēja turpināt to pašu konkursa lietu. Ja bija jāuzsāk konkurss pret mantiniekiem, tad pret viņiem bija jāierosina jauna, patstāvīga lieta, izbeidzot mantojuma masas maksātnespējas lietu.⁷⁰

Pēc neatkarības atjaunošanas maksātnespēju regulējošajos likumos netika paredzēta mantojuma masas maksātnespēja. Pašreiz spēkā esošā Maksātnespējas likuma 2.panta pirmā daļa paredz, ka likums attiecas uz juridisko personu (izņemot mantojuma masu) vai fizisko personu.

Atbilstoši pašreizējam regulējumam kreditori savus prasījumus pret mirušo parādnieku piesaka zvērinātam notāram. Uzaicinājumā (sludinājumā par mantojuma atklāšanos) norādītajā termiņā nepieteiktās kreditoru pretenzijas tiek dzēstas. Ja mantinieki nav palikuši vai nav pieteikuši savas mantojuma tiesības, tad manta piekrīt valstij.⁷¹

Bezmantinieku mantas pārvaldīšanu, realizāciju, pieteikto kreditoru pretenziju apmierināšanu un realizācijas ieņēmumu sadalīšanu nodrošina zvērināts tiesu izpildītājs.⁷²

Tā kā kreditori informāciju par maksātnespējīgiem parādniekiem meklē Uzņēmumu reģistra maksātnespējas reģistrā, tad ne vienmēr viņi var papildus izsekot arī zvērinātu notāru izsludinātajiem uzaicinājumiem pieteikt pretenzijas. Līdz ar to autors uzskata, ka šeit paveras

---

⁶⁹ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 22.lpp.

⁷⁰ 1938.gada 9.aprīļa Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta kopsēdes spriedums Nr.10. Grām.: Latvijas Senāta spriedumi: 1918-1940. 14.sēj.: Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi: Kārtējo un kopsēžu spriedumi, 1937-1940 / sast. A.Šmite, A.Poriete. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998., 5619.-5620.lpp.

⁷¹ Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.gada 9.jūlijs, Nr.48, 297.p.; Civillikums, 416.p., 705.p.2.d.

⁷² Tiesu izpildītāju likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 13.novembris, Nr.165, 73.p.3.d.

vieta diskusijām un sīkākiem pētījumiem, lai izanalizētu priekšrocības un trūkumus iespējamai maksātnespējas procesa piemērošanai mantojuma masai arī mūsdienās.

Tirdzniecības procesa nolikuma 407.pants noteica šādus gadījumus, kad parādnieks atzīstams par maksātnespējīgu pēc viņa mantas un personīgā stāvokļa:

1) ja viņš nav atzinies par maksātnespējīgu, un, vēršot piedziņu pret viņa mantu, tā izrādās par nepietiekošu visu viņa parādu segšanai;

2) ja mantu novērtējot vai pārdodot, tiesā ienāk vēl citu kreditoru ziņojumi, kaut arī parādu termiņi vēl nebūtu pienākuši, ar aizrādījumu, ka viņu prasību apmierināšanai ar pārpalikušo parādnieka mantu nepietiks; šādi ziņojumi mantas pārdošanu neaptur, bet sakarā ar tiem aptur izmaksu tam kreditoram, uz kura prasību pārdošana nolikta;

3) ja parādnieks, iestājoties parāda samaksas termiņam un piedziņai, bēg no savas uzturēšanās vietas;

4) ja parādnieks jau pirms parādu nomaksas termiņa iestāšanās slepus no kreditoriem atstāj savu uzturēšanās vietu un nozūd bez vēsts, nenokārtojis savas darīšanas prombūtnes gadījumam nedz savā kantorī, nedz uzturēšanās vietā, kādēļ nav ticamības ne par parādu atmaksu termiņā, nedz par parādu piedzīšanas iespēju parastā ceļā no viņa mantas.⁷³

1929.gada 6.jūnija Latvijas Senāta spriedumā Nr.1351 tika konstatēts, ka likuma 407.panta 3.(.,c”) punkts neatzīst par izšķirošu kādā īsti momentā maksātnespējīgais atstāj savu uzturēšanās vietu. Konkursa (maksātnespējas) lietās nav jāievēro princips, ka lieta izspriežama vienīgi pēc tiem faktiskiem apstākļiem, kuri bija iestājušies pašas prasības celšanas laikā. Izskatot lietu otrajā instancē, var tikt iesniegti jauni kreditoru pieteikumi, līdz ar to otrās instances tiesai būtu jāņem vērā visu kreditoru pretenziju kopējā summa. Tātad Tiesu Palātai bija pietiekošs pamats savu lēmumu pamatot uz to, ka parādnieks atstājis savu līdzšinējo uzturēšanās vietu.⁷⁴

Tātad šajos gadījumos maksātnespēju parādniekam, pat ja viņš nebija tirgotājs, varēja pieteikt kreditori. Mūsdienās nav paredzēta iespēja, ka kreditors varētu iesniegt maksātnespējas pieteikumu parādniekam fiziskajai personai. Ir nepieciešams paša parādnieka gribas izpaudums, iesniedzot maksātnespējas pieteikumu, lai tiesa varētu pasludināt fiziskās personas maksātnespējas procesu. Iespējams, ka atsevišķos gadījumos, piemēram, kad parādnieks slēdz darījumus, nodarot zaudējumus kreditoriem, būtu jāparedz iespēja arī kreditoram iesniegt maksātnespējas pieteikumu pret parādnieku fizisko personu.

⁷³ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 18.-19. lpp.

⁷⁴ 1929.gada 6.jūnija Latvijas Senāta spriedums Nr.1351. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 23.-24.lpp.

Aplūkojamajā laika posmā netika atsevišķi izdalīta juridisko personu maksātnespēja un fizisko personu maksātnespēja, kā tas ir mūsdienās, tomēr pastāvēja tirdznieciskā un netirdznieciskā maksātnespēja.

Prof. V.Bukovskis puda viedokli, ka nav pietiekoša pamata šķirot maksātnespēju tirdznieciskā un parastā. Pastāvošajos noteikumos par konkursu nav izdalīti atsevišķi panti katram no šīs maksātnespējas veidiem, līdz ar to praksē tas stipri apgrūtina jautājuma izšķiršanu, vai tiesību norma piemērojama arī parastai maksātnespējai vai tikai tirdznieciskai.⁷⁵

Latvijas konkursu likumprojektā bija paredzēts vairs nešķirot maksātnespēju tirdznieciskā un parastā, bet visos gadījumos piemērot vienādu kārtību. Tas tika pamatots ar to, ka kreditors cieš vienādi, neatkarīgi no tā, vai vekseļu operācijas izdara tirgotājs vai netirgotājs. Bez tam kredītus izmanto arī daudzas personas, kas nav tirgotāji, piemēram, lauksaimnieki.⁷⁶

Pašlaik spēkā esošajā Maksātnespējas likumā var saskatīt iezīmes iedalījumam „tirdznieciskā” un „netirdznieciskā” maksātnespējā. Maksātnespējas ir iedalītas atkarībā no maksātnespējīgā subjekta juridisko personu maksātnespējas procesos un fizisko personu maksātnespējas procesos. Bez tam īpatnības ir individuālo komersantu („tirgotāju”) maksātnespējas procesiem.

Saskaņā ar Komerclikuma⁷⁷ 74.pantu individuālais komersants ir fiziskā persona, kura kā komersants ierakstīta komercreģistrā. Maksātnespējas likums nosaka, ka individuālajam komersantam maksātnespējas procesu īsteno saskaņā ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nosacījumiem, un tikai pēc juridiskās personas maksātnespējas procesa izbeigšanas ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesu.⁷⁸

20.gadsimta 20.-30.gados Latvijā tirdzniecības uzņēmumu lielākā daļa bija vienpersonas īpašums. Uzņēmumam ciešot neveiksmi komercijā, arī pats īpašnieks kļuva maksātnespējīgs, un piedziņu varēja vērst pret visu parādnieka mantu.

1935.gadā no visiem preču tirdzniecības uzņēmumiem 94,5% bija vienpersonas, bet ja tiem vēl pieskaita arī pilnās un komandītsabiedrības, tad 96,3% uzņēmumu bija tādi, par kuru saistībām atbildību nesa arī pats īpašnieks. No citām īpašumtiesību formām var atzīmēt 447 kopdarbības, 390 akciju sabiedrības un 121 valsts uzņēmumu.⁷⁹ Kreditoru prasījumu segšanai

---

⁷⁵ Bukovskis V. Daži vārdi par konkursa procesa reformu. Jurists, 1929.gada marts, Nr.3, 69.lpp.

⁷⁶ Leimanis Ž. Latvijas konkursa likumu projekts, 751.lpp.

⁷⁷ Komerclikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 4.maijs, Nr.158/160.

⁷⁸ Maksātnespējas likums, 121., 123.p.

⁷⁹ Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze, 67.lpp.

varēja tikt izmantota arī atsevišķu akcionāru manta gadījumā, ja akciju sabiedrības maksātnespēja iestājās pirms akciju pilnas apmaksas.⁸⁰

20.gadsimta 20.-30.gados Latvijā nepastāvēja sabiedrības ar ierobežotu atbildību. Prof. Kārlis Balodis savā darbā „Ievads tautsaimniecībā” šo sabiedrību formu raksturo pāris rindkopās, norādot, ka sabiedrības likvidēšanas vai bankrota gadījumā parāda devēji ir aprobežoti ar sabiedrības pamatkapitāla apjomu un tiem nav tiesības pagērēt no sabiedrības dalībniekiem piemaksas pat tai gadījumā, ja par likvidētām mantām ieņemtā nauda nesegtu visas parādu prasības. Prof. K.Balodis norāda, ka šādas sabiedrības jau no 1892. gada ir sevišķi iecienītas Anglijā, un tās atļautas arī Vācijā.⁸¹

Saskaņā ar Latvijas Senāta 1925.gada 14.maija spriedumu lietā Nr.160 atklātu tirdzniecības sabiedrību varēja pasludināt par maksātnespējīgu tikai atklājot konkursu par tās biedriem.⁸²

Līdz ar to mūsdienā izpratnē varētu uzskatīt, ka 20.gadsimta 20.-30.gados Latvijā galvenokārt bija tieši fizisko personu maksātnespējas procesi, tiesa gan, neparedzot iespēju dzēst parādnieka nesegtās saistības.

To apliecina arī Civilprocesa nolikuma⁸³ V pielikumā ievietotie pagaidu noteikumi par tiesāšanas kārtību maksātnespējas lietās, kuru 2.punkts noteica, ka maksātnespējas lietas pārzina apgabaltiesas pēc parādnieka pastāvīgās dzīvesvietas.

Šās tēmas noslēgumā autors secina, ka būtu nepieciešama plašāka izpēte par tādu maksātnespējas institūtu iespējamo piemērošanu mūsdienās, kā, piemēram, mantojuma masas maksātnespēja un fiziskās personas kreditora maksātnespējas pieteikums.

Attiecībā par tirdznieciskās maksātnespējas pazīmi autors uzskata, ka tā bija daudz kvalitatīvāk izstrādāta nekā mūsdienās esošā juridiskās personas maksātnespējas pazīme kreditora pieteikuma iesniegšanai.

Pašlaik esošais brīdinājuma institūts darbojas tikai parādnieka labā. Parādnieks drīkst neatbildēt uz kreditora nosūtīto brīdinājumu par nodomu iesniegt maksātnespējas pieteikumu, jo saskaņā ar Civilprocesa likumu⁸⁴ parādniekam ir tiesības savus iebildumus sniegt tiesā trīs dienu laikā līdz pieteikuma izskatīšanas dienai. Savukārt parādnieka formāli iebildumi var būt pieteikami, lai tiesa, konstatējot strīda esamību starp pusēm, noraidītu kreditora pieteikumu.

---

⁸⁰ Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права, с.169.

⁸¹ Balodis K. Ievads tautsaimniecībā un ekonomiskā politika, 242.lpp.

⁸² 1925.gada 14.maija Latvijas Senāta spriedums lietā Nr.160. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 21.-22.lpp.

⁸³ Civilprocesa nolikums (1932.gada izdevums). Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 72.lpp.

⁸⁴ Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 3.novembris, Nr.326/330, 363.¹⁰ p.

Atbilstoši ekonomistu sniegtajai definīcijai maksātnespēja ir finansiālais stāvoklis, kad uzņēmums laikus nespēj veikt maksājumus un tā saistības pārsniedz aktīvus.⁸⁵

Tādējādi maksātnespēja nav atkarīga no parādnieka iespējām nomaksāt viena kreditora parādu, bet gan kopējais parādnieka finansiālais stāvoklis, ko šobrīd tiesa vispār nevērtē. Pat gadījumā, kad parādnieka vienīgi aktīvi ir bezcerīgi debitoru parādi un ir nesegtas saistības pret valsti nenomaksātu nodokļu veidā vairāku simtu tūkstošu eiro apmērā, tiesa nepasludinās parādnieka maksātnespēju, ja uzskatīs parādnieka iebildumus par pamatotiem.

Šādu formālu parādnieka iebildumu iespējamību izskaustu „bilances testa” (saistības pārsniedz aktīvus) kā papildpazīmes iekļaušana tiesību normā. Šāda norma palīdzētu arī parādniekiem aizsargāties pret nepamatotiem kreditoru maksātnespējas pieteikumiem, jo pozitīva bilance apliecinātu parādnieka maksātspēju. Tādā gadījumā netiktu pasludināts skandalozu slavu ieguvušais SIA „Palink” maksātnespējas process. Spriedumā tiesa secināja, ka parādnieka norāde uz to, ka parādnieka aktīvi, pašu kapitāls un apgrozāmie līdzekļi ievērojami pārsniedz prasījumu pamatojošas saistības apmēru, kā arī norāde uz pozitīvu bilanci kā uzņēmuma maksātspējas apliecinājumu nav atbilstoša spēkā esošajam normatīvajam regulējumam. Maksātnespējas likums neparedz tā saucamās „bilances metodes” piemērošanu. Līdz ar to, ievērojot spēkā esošo normatīvo regulējumu, tiesai nav tiesiska pamata vērtēt parādnieka bilanci un pamatkapitāla apmēru, kā arī iepriekšējos periodos samaksāto nodokļu lielumu.⁸⁶

Līdzīgā veidā tirdznieciskās maksātnespējas pazīme bija konstruēta starpkaru periodā. Bez tā, ka parādnieks nav samaksājis noteiktu parāda summu, tiesai vajadzēja konstatēt arī, ka parādnieka mantas nepietiek visu parādu segšanai.

2.2. KREDITORU TIESĪBU AIZSARDZĪBA

2.2.1. PARĀDNIIEKA APCIETINĀŠANA

Tirdznieciskajai maksātnespējai bija daudz stingrāki noteikumi, kā, piemēram, parādnieka apcietināšana. Atbilstoši Tirdzniecības procesa nolikuma 410.pantam tiesa, kas atzinusi kādu par maksātnespējīgu, reizē ar to dod rīkojumu viņu apcietināt. Nav apcietināmas personas, kuras sasniegušas 70 gadu vecumu, sievietes grūtniecības stāvoklī un sešu nedēļu

---

⁸⁵ Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātnespējas prognozēšanai: monogrāfija. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009., 15.-16.lpp.

⁸⁶ Tiesas spriedums SIA „Palink” maksātnespējas lietā: Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 5.janvāra spriedums lietā Nr.C28442011. Jurista Vārds, 2012.gada 31.janvāris, Nr.5.

laikā pēc dzemdībām, kā arī vecāki, ja viņu mazgadīgie bērni paliek bez uzraudzības un bez uzturam vajadzīgiem līdzekļiem.⁸⁷

Minētie noteikumi par parādnieka apcietināšanu neattiecas uz lietām par netirdzniecisku maksātnespēju, uz ko bija attiecināmi Civilprocesa nolikuma III pielikuma pie 1400. panta (1914. gada redakcijā) 1.–30. panta noteikumi. Šī pielikuma 28. pants noteica: „Atzīstot maksātnespēju (šā pielik. 25.–27. p.), tiesa lietas turpmākā gaitā ievēro vispārīgus noteikumus ar sekojošiem izņēmumiem.” Šie izņēmumi attiecas uz parādnieka apcietināšanas kārtību, iekšējās impērijas pilsētās nodibinātu konkursu pārvietošanu uz galvaspilsētu vai ostas pilsētām, kā arī mantas meklēšanu. Tādējādi pārējie Civilprocesa nolikuma noteikumi par maksātnespējas lietu vešanu arī attiecas uz netirdzniecisku maksātnespēju.⁸⁸ Šādās lietās parādnieku varēja apcietināt tikai uz Sodū likumu pamata tikai tad, ja viņš pārkāpis doto parakstu par pilsētas neatstāšanu.⁸⁹

Maksātnespējīgu parādnieku tiesa neapcietināja vai arī atsvabināja no apcietinājuma, ja no parādnieka iesniegtiem paskaidrojumiem un pierādījumiem izrietēja, ka viņš kļuvis par maksātnespējīgu bez paša vainas, nelaimīgu saimniecisku apstākļu dēļ vai arī ja ne mazāk kā 2/3 kreditoru (aprēķinot to pēc pieteikto prasību summām) prasīja parādnieka atsvabināšanu no apcietinājuma un lietā nebija pazīmes, ka no parādnieka puses pielaista kāda ļaunprātība. Tiesa varēja pieprasīt no maksātnespējīgā nodrošinājumu, ka viņš neatstās savu pastāvīgo dzīvesvietu.⁹⁰

Senāts savā spriedumā tika skaidrojis, ka katrs izņēmums ir tulkojams visšaurākā nozīmē. Vainas trūkums un ļaunprātības pazīmju trūkums bija saprotami nevis alternatīvi, bet kumulatīvi, līdz ar to, lai maksātnespējīgu parādnieku apcietinātu, pietika ar ļaunprātības pazīmju esamību vien. Pie tam ļaunprātībai nebija jābūt maksātnespējas cēlonim, pietiekoši, ja parādnieka darbībās, kā, piemēram, neatraššanās dzīvesvietā, bija konstatējama ļaunprātība.⁹¹ Tāpat ļaunprātības pazīmju esamība izslēdza parādnieka atbrīvošanu, kaut arī būtu konstatēti pārējie Tirdzniecības procesa nolikuma 410.pantā paredzētie priekšnoteikumi parādnieka atbrīvošanai.⁹²

---

⁸⁷ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 24.lpp.

⁸⁸ Neilands R. Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016.gada 16.februāris, Nr. 7.

⁸⁹ Civilprocesa nolikums (1932.gada izdevums). Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 87.lpp.

⁹⁰ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 24.lpp.

⁹¹ 1933.gada 13.decembra Latvijas Senāta spriedums Nr.2444. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 27.-28.lpp.

⁹² 1937.gada 25.novembra Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1311. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums Nr.1, 1938.g., 37.lpp.

Prof. Vasilijš Sinaiskis ļaunprātību raksturoja kā epidēmiju, kas samērā īsā laikā apņēma lielu cilvēku daudzumu, sasniedz savu attīstības virsotni un tad pēc tam sāk samazināties. Kā epidēmijai, tā arī ļaunprātībai, vajadzīgi labvēlīgi apstākļi, un par šādiem apstākļiem profesors minēja karu un revolūciju.⁹³

1937.gadā pieņemtais Civillikums noteica jaunu rūpības un čakluma kritēriju: kādu var sagaidīt no krietna un rūpīga saimnieka. Vecie civillikumi noteica, ka biedrs sabiedrības lietas kārtot ar tikpat lielu čaklības un rūpības mēru, kādu viņš uzrāda savās personīgās lietās. Ja savās personīgās lietās persona bija nevēlīga, tad arī sabiedrības lietas viņa varēja kārtot tādā pašā veidā.⁹⁴

Saskaņā ar Tirdzniecības procesa nolikuma 410.¹pantu juridiskas personas, kuras izņēmušas tirdzniecības vai rūpniecības zīmi, vai kurām tāda bija jāizņem, izsludina par maksātnespējīgām līdzīgi fiziskām personām, pie kam līdzīgi pēdējām var tikt apcietināti juridisko personu uzņēmumu vadītāji un dalībnieki.⁹⁵

Tirdzniecības procesa nolikuma 410.³pants noteica, ka valsts izdevumi par apcietināto uzturu tiek segti no konkursa masas līdzīgi valsts prasībām nodokļu lietās.⁹⁶

Mūsdienās parādnieka apcietināšana kā nodrošinājums civiltiesiskā procesā nav paredzēta. Parādnieka apcietināšana ir uzskatāma par absolūti pretēju mūsdienu cilvēktiesību izpratnei. Taču tā skaidri parāda gan starpkaru perioda, gan Krievijas Impērijas laika (kurā tika pieņemts Vietējo civillikumu kopojums) attieksmi pret maksātnespēju.⁹⁷ Pašreizējā Latvijas likumdošanā kā vienīgais nodrošinājums ir paredzēts parādnieka pārstāvja pienākums nekavējoties paziņot administratoram un tiesai jaunās dzīvesvietas adresi.⁹⁸

Arī Krievijas pagaidu valdība jau drīz pēc revolūcijas bija izdevusi noteikumus, ar kuriem tika atcelta maksātnespējīgu parādnieku apcietināšana. Tā vietā bija jādod paraksts, ka parādnieks bez tiesas atļaujas nemainīs savu dzīvesvietu. Latvijā tomēr uzskatīja, ka šis noteikums, lai gan ir humāns, tomēr ir pretējs kreditoru interesēm, jo ar to tiek liegts viens no visnoderīgākajiem ieročiem negodīgu parādnieku apkarošanai.⁹⁹

---

⁹³ Sinaiskis V. Ļaunprātība kā mūsu dzīves ļaunums. Jurists, 1930.gada aprīlis, Nr.4, 97.-100.lpp.

⁹⁴ Vīnzarājs N. Civiltiesību problēmas. Raksti (1932.-1939.). Sastādījis Erlens Kalniņš. Rīga: Erlena Kalniņa un Viktora Tihonova izdevums, 2000., 180.-181.lpp.

⁹⁵ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 28.lpp.

⁹⁶ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 25.lpp.

⁹⁷ Neilands R. Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas.

⁹⁸ Maksātnespējas likums, 70.p.

⁹⁹ Stegmans H. Latvijas likumdošana 1925.gadā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1926.gada janvāris, Nr.1, 27.lpp.

Maģistra darbā izpētāmajā laika posmā maksātnespējīgs parādnieks savās tiesībās bija stipri ierobežots. Tiesību normas pārsvarā aizstāvēja kreditoru intereses, līdz ar to šajā laika periodā parādnieku un kreditoru tiesības nebija līdzsvarotas.

Pieaugot kopējam maksātnespēju skaitam, pieauga arī ļaunprātīgo nemaksātāju daudzums. Lai cīnītos pret ļaunprātīgu bankrotu gadījumiem, 1924.gada oktobrī Saeimā tika iesniegts likumprojekts par tirdzniecības procesa, kriminālprocesa un sodu likumu grozīšanu un papildināšanu. Likumprojektā sākotnēji bija paredzēts apcietināt parādnieku, tikai esot ļaunprātīga bankrota pazīmēm. Šim grozījumu projektam tika oponenti ar viedokli, ka sākotnēji šīs pazīmes nevar noteikt un tikai pēc visu apstākļu un maksātnespējas iemeslu sīkākas noskaidrošanas var tikt konstatētas ļaunprātīga bankrota pazīmes.¹⁰⁰

Maksātnespēju skaita pieaugumu skaidroja ar palētināto lauksaimniecības ilgtermiņa kredītu un vieglu īstermiņa kredīta iegūšanu ar draudzības vekseļu palīdzību, kas piesaistīja kredītu pieprasītājos daudz tādu saimniecību, kas nemaz nebija kredīspējīgas, t.i., neprata saņemt naudas līdzekļus ieguldīt tā, lai tie atmaksātos un lai spētu tos termiņā atmaksāt. Kredīts bieži vien tika izmantots saimniecības zaudējumu segšanai. Uz parādu taisīšanu cilvēkus pamudināja arī tas apstāklis, ka sakarā ar Krievijas valūtas sabrukumu visi bija tikuši vaļā no saviem agrākiem parādiem. Dažs taisīja jaunus parādus cerībā, ka varbūt arī no tiem vēlāk varēs atbrīvoties bez kādām pūlēm.¹⁰¹

1925.gadā Saeima pieņēma „Likumu par tirdzniecības procesa likumu, 1903.gada sodu likumu un kriminālprocesa likumu grozīšanu un papildināšanu”¹⁰². Ar šiem grozījumiem tika paplašināts tirdznieciskās maksātnespējas jēdziens, nosakot, ka arī tad, ja parāda izcelšanās brīdī parādnieks nav bijis tirgotājs, bet tāds ir kļuvis maksājumu pārtraukšanas laikā, ir atzīstama tirdznieciskā maksātnespēja. Līdz ar to likumdevējs deva lielākas garantijas kreditoriem, papildus arī piedraudot ar stingrām sekām personām, kuras pirms parādu nokārtošanas uzsāk nodarboties ar tirdzniecību.¹⁰³

2.2.2. KONKURSS – PARĀDNIKA MANTAS TAISNĪGA SADALE

Uzsākot pētīt maksātnespēju Latvijā starpkaru periodā, ir jāstāpjas ar vairākiem terminiem, kas nav atrodami pašreiz spēkā esošajā maksātnespējas regulējumā, kā, piemēram, „konkurss”, „konkursa masa”, „peļņas administrācija”.

¹⁰⁰ Rubinšteins G.L. Par ļaunprātīgiem bankrotiem un cīņas līdzekļiem viņu apkaršanai. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1925.gada janvāris, Nr.1, 587.-588.lpp.

¹⁰¹ Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914-1945. Stokholma: Daugava, 1968., 334.lpp.

¹⁰² Likums par tirdzniecības procesa likumu, 1903.gada sodu likumu un kriminālprocesa likumu grozīšanu un papildināšanu: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1925.gada 22.maijā, Nr.112.

¹⁰³ Lubbe K. Kad maksātnespēja ir tirdznieciska? Jurists, 1934.gada marts, Nr.3, 73.-76.lpp.

Pēc neatkarības atjaunošanas pirmajā pieņemtajā maksātnespēju regulējošajā likumā¹⁰⁴ šie termini bija saglabāti, sniedzot šo terminu legāldefinīcijas. Konkursa masa tika definēta kā uzņēmuma manta, uz kuru vērš piedziņu nolūkā apmierināt kreditoru mantiskos prasījumus; uzņēmuma mantas iegūšanas konkurss - uzņēmuma mantas izpārdošana izsolē; konkursa valde - kreditoru vēlētā konkursa masas pārvaldīšanas institūcija.

Aplūkojamajā laika periodā konkurss pamatojās uz domu pēc iespējas samērīgāk un taisnīgāk sadalīt maksātnespējīgā parādnieka mantu starp kreditoriem tai gadījumā, ja viņš nespēja segt visas prasības pilnā apmērā un nesegto prasību summa pārsniedza zināmu minimumu. No procesuālā viedokļa konkurss bija sprieduma par maksātnespējas pasludināšanu izpildes veids ar likumā paredzētām negatīvām sekām: preventīvo līdzekļu pielietošanu (apcietināšanu) un dažādiem parādniekam piemērojamiem aizliegumiem (aizliegums nodarboties ar tirdzniecību vai vadīt cita uzņēmumu, ieņemt amatus, sastāvēt valsts vai pašvaldības dienestā), kā arī dažos gadījumos nodošanu krimināltiesai.¹⁰⁵

Atzīstot parādnieku par maksātnespējīgu, tiesa viņa mantai iecēla zvērinātu aizgādni, kura uzdevums bija pasargāt parādnieka mantu no zaudējumiem un uzglabāt to līdz nodošanai konkursa valdei. Šajā nolūkā zvērināts aizgādnis kopā ar klātesošiem kreditoriem rūpējās, lai visa parādnieka manta tiktu aprakstīta. Parādnieka rīcībā atstāja vienīgi nepieciešamās lietas un nepieciešamo apgārbu. Visa cita viņa manta veidoja tā saukto konkursa masu, t.i., mantu, kas bija paredzēta kreditoru pretenziju apmierināšanai.¹⁰⁶

Konkursa masa, atšķirībā no mantojuma masas, nebija atzīstama par juridisku personu. Sākotnēji konkursa masu pārstāvēja zvērināts aizgādnis, bet vēlāk konkursa valde.¹⁰⁷ Konkursa masas aizgādnis varēja saņemt atlīdzību tikai no realizētās mantas vērtības, bet ja parādniekam nekādas mantas nebija, tad aizgādnis nekādu atlīdzību saņemt nevarēja.¹⁰⁸

Mūsdienās, lai segtu administratora atlīdzību gadījumos, kad parādniekam nav mantas, ir paredzēts depozīts divu minimālo mēnešalgu apmērā, ko iemaksā maksātnespējas pieteikuma iesniedzējs.¹⁰⁹

Zvērināts aizgādnis konkursa valdes ievēlēšanai sasauca kreditoru sapulci, kurā balsu vairākumu aprēķināja pēc parādu summas. Konkursa valde sastāvēja no priekšsēdētāja un

---

¹⁰⁴ Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu: LR likums. Ziņotājs, 1992.gada 16.janvāris, Nr.2.

¹⁰⁵ Drande J. Konkursa likumprojekts. Jurists, 1934.gada novembris/decembris, Nr.8/9, 246.-247.lpp.

¹⁰⁶ Vītiņš V. Vispārējs tiesību pārskats, 241.lpp.

¹⁰⁷ Bukovskis V. Civilprocesa mācības grāmata, 270.lpp.

¹⁰⁸ Civilprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem – izvilcumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši: Senators F.Konradi, Tiesu palātas Civildepartamenta priekšsēdētājs T.Zvejnieks un c. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939., 530.lpp.

¹⁰⁹ Maksātnespējas likums, 62.p.

diviem vai vairāk kuratoriem. Tās uzdevums bija apzināt parādnieka saistības, pārņemt visu maksātnespējīgā mantu un sadalīt to starp kreditoriem. Uzraudzība pār konkursa valdes darbu bija piekritīga attiecīgai apgabaltiesai, kas bija arī pārsūdzības instance.¹¹⁰

Eiropas kontinentālajās valstīs konkursa tiesībās valda divi principi: privāttiesiskais, t.s., kreditoru autonomijas, un publiskais. Pirmā gadījumā noteicošais vārds pieder kreditoriem, otrā – valsts orgāniem, galvenokārt tiesu iestādēm.¹¹¹

Tirdzniecības procesa nolikuma 438.pantā bija sniegta konkursa valdes legāļdefinīcija: Konkursa valde ir iestāde, kura viņai uzticētās lietās līdz šo lietu izbeigšanai ir tiesas zemākā instance. Šai ziņā tā sarakstās ar visām tiesu un citām iestādēm, tai ir savs zīmogs, un nepieciešams skaits darbvežu priekšsēdētāja uzraudzībā.¹¹² Līdz ar to varēja uzskatīt, ka Latvijā pastāvēja publiskais princips.

Prof. V. Bukovskis šīs divas konkursa stadijas: vienu ar zvērīnātu aizgādni, otru ar konkursa valdi, ir norādījis kā trūkumu, kas tikai sadārdzina un novilcina konkursa procesu. Daudz lietderīgāk būtu līdzšinējās koleģiālās konkursa valdes vietā ieviest vienpersonīgu orgānu – konkursa kuratoru.¹¹³

Pieteiktās kreditoru pretenzijas tika ierakstītas caurauklotā grāmatā, norādot pretenzijas pamatu, tās summu un šķiru, pēc kuras kreditors prasa apmierinājumu. Pēc pretenziju pieteikšanai noliktā termiņa notecējuma konkursa valdei bija jāsasauca kreditorus uz sevišķu sēdi pieteikto pretenziju pārbaudīšanai.¹¹⁴

1933.gada 25.oktobra spriedumā AS „J.Finkelsteins” maksātnespējas lietā Senāts skaidroja, ka šajā sēdē nemaz nav izšķirams jautājums par pretenzijas pamatotību pēc būtības. Ar to pastāvēja principiālā atšķirība starp Latvijas konkursa likumiem un Krievijas tirdzniecības procesa noteikumiem par konkursu. Klātesošie kreditori un konkursa valde neizsprieda par pretenzijas atzīšanu vai neatzīšanu, bet gan no konkursa valdes un no katra atsevišķa kreditora bija atkarīgs vai apstrīdēt attiecīgo pretenziju vai neapstrīdēt to. Pret pieteikto pretenziju celto strīdu atspēkot varēja tikai prasības ceļā. Šādu prasību iesniedza vai nu pretenzijas pieteicējs vai strīdu cēlājs.¹¹⁵

Civilprocesa nolikuma 3.pants noteica, ka pie strīdiem par civiltiesībām pieder arī prasības par atzīšanu, vai tiesiska attiecība pastāv vai nepastāv, kolīdz prasītājam tajā laikā ir

¹¹⁰ Vītiņš V. Vispārējs tiesību pārskats, 241.-242.lpp.

¹¹¹ Drande J. Konkursa likumprojekts, 247.lpp.

¹¹² Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 37.lpp.

¹¹³ Bukovskis V. Daži vārdi par konkursa procesa reformu. Jurists, 1929.gada marts, Nr.3, 70.lpp.

¹¹⁴ Civilprocesa nolikums (1932.gada izdevums). Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 108.-109.lpp., V pielikuma 87., 88.p.

¹¹⁵ 1933.gada 25.oktobra Senāta spriedums Nr.1781, AS „J.Finkelsteins” I. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 109.-110.lpp.

likumīga interese apstiprināt šo attiecību tiesas ceļā.¹¹⁶ No likuma teksta izriet, ka atzīšanas prasības tika iedalītas pozitīvās atzīšanas prasībās (juridiskās attiecības pastāvēšana) un negatīvās (juridiskās attiecības nepastāvēšana).¹¹⁷ Atzīšanas prasībās prasītājs bija persona, kas noliedza kādas atbildētāja tiesības, bet atbildētājs - persona, kas atzina šīs tiesības par savām.¹¹⁸

Pie tam starp pusēm nebija jāpastāv juridiskai attiecībai. Advokāts Leons Kantors tika plašāk pētījis atzīšanas prasības un savā darbā tika minējis šādu piemēru. Kredits A maksātnespējīgā B konkursā atklāj, ka konkursa sapulce ir nepareizi pieskaitījusi pie I šķiras parādiem procentuālā peļņas un ienākuma nodokļa soda naudu un nokavējuma procentus. Sakarā ar šādu lēmumu II šķiras kreditori ir zināmā mērā apieti savās apmierinājuma izredzēs. Likumā paredzētajā kārtībā nodokļu departamentam jāsniedz atzīšanas prasība, kurā jālūdz atzīt savu pretenziju par neapstrīdamu. Dotā gadījumā starp pusēm nekādu juridisku attiecību nav. A un nodokļu departaments ir viena konkursa kreditori, katram no viņiem ir juridiskas attiecības ar konkursa valdi, ar maksātnespējīgo B, bet savā starpā kreditoriem juridisko attiecību vismaz uz konkursa pamata nav.¹¹⁹

Mūsdienās kreditoru informēšana un iespēja apstrīdēt citu kreditoru prasījumus ir vienkāršota. Pārsvārā visos gadījumos administrators informāciju kreditoriem sniedz elektroniski. Administrators septiņu dienu laikā pēc kreditoru pieteikšanās termiņa beigām nosūta kreditoriem un parādnieka pārstāvim kreditoru prasījumu reģistru. Katram kreditoram un parādnieka pārstāvim ir tiesības iepazīties ar citu kreditoru iesniegtajiem prasījumiem un to pamatotības pierādījumiem. Likumā noteiktajā termiņā kreditors ir tiesīgs pārsūdzēt tiesā administratora lēmumu par cita kreditora prasījuma atzīšanu.¹²⁰

Ķīlas tiesības priekšmetu varēja pārdot tikai izolē, nevis privāti. Tā bija garantija par labu parādniekam. Ja ķīlas priekšmeta pārdošanas ceļā kreditors nesaņēma pilnu parāda apmierinājumu, tad darbojās princips, ka saistību tiesības prasījums paliek spēkā, ciktāl tas nav realizēts ar ķīlu kā nodrošinājumu.¹²¹

Lai apkarotu negodīgu konkurenci, publiskos paziņojumos (sludinājumos, plakātos, cenu rādītājos, apkārtrakstos) nedrīkstēja norādīt, ka pārdodamās preces kādreiz ir piederējušas pie konkursa masas.¹²²

---

¹¹⁶ Civilprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespaid.) ar paskaidrojumiem, 10.lpp.

¹¹⁷ Kantors L. Atzīšanas prasība Latvijas civīlprocesā. Rīga: Izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1936., 16.lpp.

¹¹⁸ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata, 255.lpp.

¹¹⁹ Kantors L. Atzīšanas prasība Latvijas civīlprocesā, 48.-49.lpp.

¹²⁰ Maksātnespējas likums, 78.-81.p.

¹²¹ Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1995., 77.-78.lpp.

¹²² Noteikumi par negodīgas konkurences apkarošanu: Izdoti Latvijas Republikas Satversmes 81.panta kārtībā. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 29.aprīlis, Nr.95.

Tā kā Latvijā tika pārņemti Krievijas likumi, tad arī daudzi termini tika pārņemti no krievu valodas, un arī izsoles bieži vien tika nodēvētas par „torgiem”. Par to asi iebilda valodnieki, norādot, ka jau 1885.gada „Privāttiesību likumu grāmatā” Māteru Juris „torgus” visur tulko ar „izsolījums”, t.i., izsole. Termins „izsole” lietots arī sevišķās tieslietu ministrijas komisijas 1903.gada Sodu likumu latviskā sagatavojumā. Arī Terminoloģijas komisijas juridiskā sekcija 1923.gadā nolēma „torgus” apzīmēt ar „izsole”.¹²³

Izrādās, ka dažas problēmas mūsdienās ir pilnīgi identiskas tām, kas bija Latvijā 20.gadsimta 20-30.gados.

1932.gadā žurnālā „Jurists” rakstīja, ka daudzās ļaunprātības, kas notiek publiskās izsolēs, ir vērstas pret pašu izsoles ideju. Praksē visās publiskās izsolēs parasti piedalās vienas un tās pašas personas, kas sekmē pārdošanu izsolē par nesamērīgi zemu cenu.¹²⁴

Lai izskaustu negodīgās izsoles, Sodu likumi tika papildināti ar 150.² pantu, atbilstoši kuram, kas piedabūjis citu personu nepiedalīties publiskā izsolē vai izjaukt šādu izsoli vai sekmēt svešas mantas pārdošanu izsolē par nesamērīgi zemu cenu, kā arī šādas norunāšanās dalībnieks, kas piedabūts uz to ar dāvanām vai labumu solījumiem, sodāmi ar ieslodzījumu cietumā.¹²⁵

2015.gadā Tieslietu ministrijas mājas lapā tika skaidrota elektronisko izsoļu nepieciešamība, norādot, ka šobrīd izsolēs visā Latvijā nereti piedalās tādi izsoles dalībnieki, kuri ar dažādiem līdzekļiem ietekmē citus izsoles dalībniekus ar mērķi samazināt izsoles cenu, tādējādi kavējot konkurenci izsoles dalībnieku vidū un izsoli kā mantas pārdošanas veidu padarot neefektīvu. Līdz ar ko samazinās godprātīgo izsoles dalībnieku skaits, izsolāmie objekti tiek nosolīti par mazāku summu, nekā tas objektīvi būtu bijis iespējams vai tieši pretēji – tiek nosolīta neadekvāti augsta summa bez nolūka to maksāt, kā rezultātā izsoles jāatzīst par nenotikušām ar no tā izrietošajām tiesiskajām sekām.¹²⁶

Lai maksimāli samazinātu personu negodprātīgu vai prettiesisku rīcību nekustamā īpašuma izsolēs, 2015.gada 2.jūlijā stājās spēkā grozījumi Civilprocesa likumā¹²⁷, kas paredzēja elektronisko izsoļu ieviešanu, tādējādi samazinot visus tos riskus, kas saistīti un izriet no izsoles dalībnieku savstarpējās saskarsmes.

---

¹²³ Lauva J. Likumi un valoda. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada aprīlis, Nr.4, 200.lpp.

¹²⁴ Publiskās izsoles aizsardzība. Jurists, 1932.gada februāris, Nr.2, 63.lpp.

¹²⁵ Papildinājums Sodu likumos: LR likums, izdots Latvijas Republikas Satversmes 81.p. kārtībā. Valdības Vēstnesis, 1932.gada 18.februāris, Nr.38.

¹²⁶ Majevska L. Plāno ieviest e-izsoles spriedumu izpildē un maksātnespējas procesā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/aktualitates/tm-informacija-presei/plano-ievies-e-izsoles-spriedumu-izpilde-un-maksatnespejas-procesa>, [aplūkots 2016.gada 9.februārī].

¹²⁷ Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2015.gada 18.jūnijs, Nr.118, OP numurs: 2015/118.4.

Nenoliedzami, ka mūsdienu risinājumam vajadzētu būt daudz efektīvākam, jo kriminālatbildības ieviešana starpkaru Latvijā pati par sevi neko neatrisināja – bija nepieciešams pierādīt vainojamās personas noziedzīgās darbības, kas nav uzskatāms par vienkāršu uzdevumu.

Kad bija noskaidrota visa parādnieka manta un pārbaudītas visas pieteiktās pretenzijas, konkursa valde sadalīja parādnieka mantu starp kreditoriem proporcionāli parādu summām, ja vien prasības nebaudīja pēc likuma kādas priekšrocības. Naudas sadalījums tika apstiprināts kreditoru sapulcē, kur tika izskatīts arī konkursa valdes atzinums par maksātnespējas cēloņiem, sīki pārbaudīti visi lietas apstākļi, sākot ar nonākšanu maksāšanas grūtībās līdz bankrotam, maksātnespējīgā parādnieka dzīvesveids un uzvešanās, tirdzniecības grāmatu vešanas kārtība, izdevumi, kurus viņš izdarījis tajā laikā, kad jau bija nonācis maksāšanas grūtībās.¹²⁸

Starpkaru laika juridiskajā literatūrā tiek plaši aplūkota problemātika, kas saistīta ar dažādu reģistru trūkumu. Tā, piemēram, veikalnieks, jau uzsākdams savu komercdarbību, laicīgi nodrošinās pret neveiksmīgiem darījumiem un iespējamo mantas pārdošanu izolē, noslēdzot ar sievu līgumu par šķirtas mantas attiecību nodibināšanu. Kreditori nav informēti par šāda līguma noslēgšanu, un viņiem rodas nepareizs priekšstats par parādnieka kredītpēju. Kā problēmas risinājums tika ieteikta šādu līgumu reģistrācijas ieviešana, un reģistra pieejamības nodrošināšana katram interesentam.¹²⁹

Aplūkojamajā laika periodā uzņēmumu reģistrācija notika tiesā, tāpat par sabiedrības reģistrēšanu tika izsludināts „Valdības Vēstnesis”. Pie apgabaltiesām darbojās tirdzniecības reģistra nodaļas, kuru tiesneši veda tirdzniecības reģistru un kārtoja kartotēku un žurnālu.¹³⁰

Lai gan visas šīs ziņas tika publicētas un bija atrodamas tiesu iestādēs un pie notāriem, tad tomēr to ievākšana prasīja laiku un izdevumus, līdz ar to šī informācija tika apkopota un izdota atsevišķās rokasgrāmatās.¹³¹

Likumā bija paredzēti prasījumu veidi, kuri bija jāsedz ārpus konkursa, t.i., tiem bija paredzēta prioritāte salīdzinājumā ar citiem prasījumiem. Ar 1931.gada grozījumiem Civilprocesa likumos¹³² tika noteikti šādi prasījumi, kas apmierināmi ārpus konkursa:

---

¹²⁸ Vītiņš V. Vispārējs tiesību pārskats, 241.-242.lpp.

¹²⁹ Eljaševs D. Pie jautājuma par šķirtas mantas attiecību nodibināšanu starp laulātiem ar laulības līgumiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1927.gada oktobris, Nr.10/11, 354.- 359.lpp.

¹³⁰ Balodis R. Uzņēmumu reģistra loma un vieta valsts reģistru sistēmā: svarīgākie darbības pamatprincipi. Grām.: Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra tiesību piemērošanas prakse. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2013., 221.lpp.

¹³¹ Rokas grāmata par mantu kopības atcelšanu un maksāt nespējības atzīšanu. Rīga: Izdevējs Pauls Burchards, 1928., 76 lpp.

¹³² Pārgrozījumi un papildinājumi civilprocesa likumos: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1931.gada 11.jūlijs, Nr.150.

- 1) prasījumi par neizmaksātu darba algu par pēdējo gadu līdz prasības celšanai, ciktāl algotais darbinieks darbojies parādnieka nekustamā mantā;
- 2) ķīlu tiesības, kas ierakstītas zemesgrāmatās;
- 3) ķīlu tiesības uz parādnieka kustamo mantu uz līguma, kā arī uz tirdzniecības paražu pamata;
- 4) prasījumi, kuru nodrošināšanai kreditors izlietojis likumiskas aizturēšanas tiesības;
- 5) nokavētie maksājumi, kuri izdarāmi, pamatojoties uz likumu par apdrošināšanu nelaimes un arodu slimību gadījumos un uz noteikumiem par slimo kasēm;
- 6) parādniekam piekritušā mantojuma kreditoru prasījumi.

No visiem tiesību normā minētajiem prasījumiem vislielākās domstarpības radās tieši par priekšrocības piešķiršanu neizmaksātās darba algas prasījumiem. Pirmkārt tas saistīts ar to, ka 20.gadsimta 20.-30.gados spēkā esošajās materiālajās tiesību normās nebija sastopams termins „darba alga”.¹³³

Vietējo civillikumu kopojumā¹³⁴ tika minēti termini „maksa”, „alga” (4174., 4206.p.), savukārt Civillikumā¹³⁵ runa gāja par atlīdzību (2178., 2187.p.) vai maksu (2181.p.).

Līdz ar to no materiālo tiesību viedokļa par darba algu varēja uzskatīt jebkuru atlīdzību, kuru kāda persona saņem no otras par izpildīto darbu, neatkarīgi no atlīdzības veida un izmaksas kārtības. Šo neskaidrību dēļ pat uz uzņēmuma līguma pamata dibinātas prasības uzskatīja kā „darba algas” procesuālā nozīmē, lai iegūtu priekšrocību konkursā.¹³⁶

Tulkojot gramatiski tiesību normas 1.punkta tekstu, iznāktu, ka priekšrocības baudītu kantora personāls, pārdevēji, sētnieki un citi darbinieki, kuru darba vietas atradās pārdodamajā nekustamā īpašumā. Likumdevēja mērķis tomēr visdrīzāk bija dot priekšrocības nevis visām personām, kas bija nodarbinātas aiz pārdotā nama mūriem, bet gan būvstrādniekiem, kuru prasījumi izrietēja no viņu darbības pie pārdotā nekustamā īpašuma celšanas vai izbūves.¹³⁷

Šādu viedokli apstiprināja arī Latvijas Senāts spriedumā Skujiņa lietā.¹³⁸ Naudas līdzekļi tika iegūti no parādniekiem piederošās tipogrāfijas, kas tika pārdota kā kustama manta. Senāts secināja, ka gan apgabaltiesa, gan Tiesu palāta ir pilnīgi pamatoti noraidījusi

¹³³ Peičs L. Darba algas priekšrocība speciālkonkursā. Rīga: Izdevniecība „Senatne”, 1937., 7.lpp.

¹³⁴ Сводъ гражданскихъ узаконений губерний Прибалтийскихъ повелениемъ государя императора Александра Николаевича составленный. С.-Петербургъ: Издание 1864 года, со включениемъ статей по Продолжению 1890 года, с.863, 870.

¹³⁵ Civillikums, 2178., 2181., 2187.p.

¹³⁶ Peičs L. Darba algas priekšrocība speciālkonkursā, 7.-8.lpp.

¹³⁷ Eljaševs D. Piezīmes pie jaunākiem pārgrozījumiem un papildinājumiem civilprocesa likumos. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1931.gada novembris, Nr.11/12, 505.- 506.lpp.

¹³⁸ 1933.gada 27.oktobra Senāta spriedums Nr.2715, Skujiņa I. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 74.-76.lpp.

darbinieku lūgumus par viņiem pienākošās darba algas izmaksu ārpus konkursa, jo viņi nav darbojušies parādnieka nekustamā mantā.

Sakarā ar darba algu priekšrocību savu drošumu zaudēja hipotekārie kreditori, kuri nevarēja zināt, cik lieli būs darba algas parādi hipotēkas piespiedu realizācijas brīdī, un vai tie ar savām priekšrocības summām nepaņems visu segumu. Vēl vairāk hipotēka zaudēja savu nozīmi, ja ņem vērā aplūkojamajā laika periodā izplatītās fiktīvās algas prasības, kuras bieži vien bija tik lielās summās, ka pārējiem kreditoriem nebija ne mazākās izredzes saņemt savu prasījumu segumu.¹³⁹

Tāpat tika pieminēts ilgais darba algu prasījumu noilguma termiņš, kas atbilstoši Civillikuma vispārējiem noteikumiem par saistību noilgumu bija 10 gadi. To varēja izmantot par ļaunu kreditoriem, piemēram, lauksaimnieks, nonākdams maksāšanas grūtībās, mudināja savus bērnus celt darba algu prasības par 10 gadu laikā neizmaksāto darba algu un pats, ierazdamies tiesā, tās atzina. Tā rezultātā šie darba algu prasījumi baudīja priekšrocību attiecībā pret pārējo kreditoru prasījumiem. Grūti iedomāties, ka varētu būt kāds strādnieks, kas desmit gadus strādātu algotu darbu, nesaņemot par to ne santīmu, un tikai īsi pirms noilguma prasītu samaksu par visu laiku.¹⁴⁰

Mūsdienās, pārdodot izsolē par nodrošinājumu kalpojošo (ieķīlāto) parādnieka mantu, no izsolē iegūtajiem līdzekļiem tiek segti visi izsoles izdevumi, kā arī kārtējie nekustamā īpašuma nodokļa maksājumi. Pārējie naudas līdzekļi tiek pārskaitīti nodrošinātajiem kreditoriem. Nekādas priekšrocības darbiniekiem no ieķīlātās mantas pārdošanas netiek paredzētas, bet darbinieku prasījumiem ir prioritāte, sadalot citus maksātnespējas procesā iegūtos naudas līdzekļus, piemēram, no neieķīlātās mantas pārdošanas.¹⁴¹

Kā pamatojums darba algas priekšrocībai aplūkojamajā laika posmā tika norādīts, ka tā radusies vēsturiski, jo pēdējā gadā mantas īpašnieks, zinādams, ka tā tiks pārdota, vairs nerūpējās par to, tāpēc attiecīgā strādnieka darbs izpaudies arī kā parādnieka mantas saglabāšana. Bez tam parādījās arī jauns princips – darba ņēmēja, kura vienīgais eksistences līdzeklis ir alga, ienākumu nodrošināšana.¹⁴²

Juristu diskusijas notika arī par prasījumiem, kuriem netika dotas priekšrocības, piemēram, alimentu prasībām. Zvērināts advokāts Mīrons Krons uzskatīja, ka, piespriežot prasītājam alimentus, tiesa ar to jau atzīst, ka viņš atrodas trūcīgos apstākļos un ka viņam jādabū no kāda cita dzīvei nepieciešamais uzturs. Lai nepadarītu nenoteiktu hipotekāro

¹³⁹ Peičs L. Darba algas priekšrocība speciālkonkursā, 7.-8.lpp.

¹⁴⁰ Strelerts T. Noilgums darba algu prasījumiem saīsināms. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1937.gada oktobris, Nr.4, 911.lpp.

¹⁴¹ Maksātnespējas likums, 116., 118.p.

¹⁴² Peičs L. Darba algas priekšrocība speciālkonkursā, 10.-13.lpp.

kreditoru stāvokli, arī alimentu prasībām būtu jāaprobežo to apmērs, tāpat kā darba algas prasījumi bauda priekšrocību ne vairāk par pēdējo gadu.¹⁴³

Tagad spēkā esošajā regulējumā ir padomāts par prioritātes piešķiršanu uzturlīdzekļu maksājumiem. Fiziskās personas maksātnespējas procesā no parādnieka mantas vispirms tiek pilnībā segti uzturlīdzekļu maksājumi, to skaitā maksājumi Uzturlīdzekļu garantiju fondam, kā arī fiziskās personas maksātnespējas procesa izmaksas. Tāpat arī uzturlīdzekļi ir viens no tiem prasījumu veidiem, kas netiek dzēsti pēc saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas.¹⁴⁴

2.2.3. DARĪJUMU APSTRĪDĒŠANAS INSTITŪTS

Nereti parādnieks, paredzot savu maksātnespēju, var mēģināt slēpt aktīvus no kreditoriem, uzņemties fiktīvas saistības, veikt dāvinājumus saistītām personām vai arī veikt maksājumus atsevišķiem kreditoriem, nekārtojot saistības pret pārējiem. Lai nepieļautu iespēju, ka šādu darbību rezultātā parādniekam vairs nav nekādas mantas, uz ko kreditori varētu vērst piedziņu, likumdevējam ir jāparedz tiesiska iespēja šādu darījumu atcelšanai.

Darījumu apstrīdēšanas institūta būtība balstās uz kreditoru kopuma aizsardzības principu, kas savukārt ietver prasību pēc vienlīdzīgas attieksmes pret kreditoriem, kuri atrodas vienādā prioritātes rangā, kā arī prasību par kreditoru prasījumu maksimālu apmierināšanu maksātnespējas procesa ietvaros.¹⁴⁵

Krievijas Senāta 1880.gada spriedumā Nr.34 izteikta tēze, ka prasījumi anulēt darījumus, kas noslēgti pārrakstot mantu, lai ļaunprātīgi izvairītos no parādu maksāšanas, pieļaujami no kreditoru puses tikai parādnieka maksātnespējas gadījumā.¹⁴⁶

Mūsdienās atbilstoši Komerclikuma 170.pantam kreditors var celt prasību sabiedrības labā pret personām, kuras nodarījušas zaudējumus sabiedrībai un nav tos atlīdzinājušas.¹⁴⁷

1916.gada 3.jūlija Likums par to darījumu atcelšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoriem par ļaunu¹⁴⁸ noteica kārtību, kādā var atzīt parādnieka darījumus par spēkā neesošiem. Šā likuma noteikumi tika iekļauti Civilprocesa nolikuma VI pielikumā (pie

---

¹⁴³ Krons M. Alimentu prasības speciālkonkursā. Jurists, 1929.gada septembris, Nr.6, 183.-184.lpp.

¹⁴⁴ Maksātnespējas likums, 147.p.2.d., 164.p.4.d.1.p.

¹⁴⁵ Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2013./14. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Maksatnespeja_06_05_2014.docx.

¹⁴⁶ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 21.lpp.

¹⁴⁷ Komerclikums, 170.p.

¹⁴⁸ 1916.gada 3.jūlija Likums par to darījumu atcelšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoriem par ļaunu. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 173.-182.lpp.

1396.panta piezīmes) „Prasību celšana par to darījumu anulēšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoriem par ļaunu”.¹⁴⁹

1916.gada 3.jūlija Likuma 1.panta 2.punkts noteica, ka pēc parādnieka izsludināšanas par maksātnespējīgu tiesība celt prasību atzīt par spēkā neesošiem parādnieka darījumus, kurus viņš noslēdzis ar trešām personām vai par labu trešām personām un ar kuriem nodarīti zaudējumi viņa kreditoriem pieder zvērinātam aizgādnim kopīgi ar sasniedzamiem kreditoriem, un konkursa valdei no tās nodibināšanas laika. Tādējādi no šīs tiesību normas izrietēja, ka pēc konkursa uzsākšanas atsevišķam kreditoram vairs nebija tiesības celt prasību par parādnieka darījuma atzīšanu par spēkā neesošu, to bija tiesības darīt tikai konkursa valdei.

Šādu viedokli ir paudis arī Latvijas Senāts savā 1930.gada 29.septembra spriedumā lietā Nr.1422¹⁵⁰, norādot, ka konkursa valde pat nevarēja aprobežoties ar blakus intervenciju prasītāja – atsevišķa kreditora pusē, bet tai bija jāiestājas kā principālam interventam, t.i., ar patstāvīgām tiesībām Civilprocesa nolikumā paredzētajā kārtībā. Jāatzīmē, ka 1916.gada 3.jūlija likums bija attiecināms tikai uz tādiem gadījumiem, kad atbildētājs kļuvis par prasītāja parādnieku pirms apstrīdamā darījuma noslēgšanas.¹⁵¹

No otras puses nevarēja liegt atsevišķam kreditoram celt prasību par darījuma atcelšanu gadījumos, kad konkursa valde to nedarīja, necerot uz panākumiem un nevēloties ciest zaudējumus. Šādos gadījumos 1916.gada 3.jūlija Likuma 9.pants atļāva arī katram atsevišķam kreditoram celt prasību un turpināt iesākto lietu.¹⁵²

Dāvinātāja kreditori varēja panākt savu pretenziju apmierināšanu vai nu apstrīdot dāvinājuma līgumu, vai visas mantas dāvināšanas gadījumā vērsties ar prasību tieši pret apdāvināto, kurš atbild uz netaisnas iedzīvošanās pamata.¹⁵³

Ja īpašuma atsavināšana bija notikusi starp tuvākiem radniekiem, un it sevišķi, uz dāvinājuma līguma pamata, tad tādā gadījumā patiesībā nekāda īpašuma pāreja uz ieguvēju nebija notikusi, jo līgums bijis fiktīvs. Par atsavinātāja nolūku nevarēja nezināt viņa tuvi radnieki: sieva, dēls, meita utt., kuri jau no paša sākuma bija uzskatāmi un prezumējami kā līdzdalībnieki atsavinātāja ļaunprātīgā rīcībā. Prezumpcija, ka abi līguma dalībnieki bija

---

¹⁴⁹ Civilprocesa nolikums (1932.gada izdevums). Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 119.-128.lpp.

¹⁵⁰ 1930.gada 29.septembra Senāta spriedums Nr.1422. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 178.-179.lpp.

¹⁵¹ 1932.gada 30.septembra Senāta spriedums Nr.818. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 177.-178.lpp.

¹⁵² Raichelis L. Kreditoriem par ļaunu noslēgto darījumu anulēšana (1916.g. 3.jūlija likums). Rīga: A.Vasermana spiestuve, 1935., 20.lpp.

¹⁵³ Dekerts K. Dāvināšanas līguma atcelšana. Rīga: Gaisma, 1934., 28.lpp.

rīkojušies ļaunprātīgi, bija vispārējas dabas, un tā bija piemērojama ne vien konkursa lietās, bet arī visos citos līdzīgos gadījumos.¹⁵⁴

Maksātnespējas tiesību regulējumā tiek noteikts laika periods (t.s. *aizdomu periods*) pirms maksātnespējas procesa uzsākšanas, kura laikā slēgtos darījumus ir iespējams apstrīdēt, ja tie ir radījuši ietekmi uz parādnieka aktīviem.¹⁵⁵

1916.gada 3.jūlija Likuma 3.pants¹⁵⁶ noteica, ka apstrīdami ir visi bezatlīdzības darījumi, kas pārsniedz vidēju dāvinājumu apmēru un kas noslēgti pēdējā gada laikā līdz maksātnespējas pasludināšanai; savukārt pēdējo piecu gadu laikā noslēgtie dāvinājumi bija apstrīdami tad, ja parādniekam ir bijis nolūks ar dāvinājumu nodarīt zaudējumus saviem kreditoriem, kaut arī apdāvinātajam šis nolūks nebūtu bijis zināms.

Savukārt attiecībā par darījumiem, kurus parādnieks noslēdzis ar nolūku nodarīt zaudējumus kreditoriem, 1916.gada 3.jūlija Likumā nebija noteikts šāds darījumu apstrīdēšanas aizdomu periods. Tādējādi izriet, ka šādus darījumus konkursa laikā bija iespējams apstrīdēt neatkarīgi no tā, kāds laika periods pagājis no darījuma noslēgšanas līdz maksātnespējas pasludināšanai.

Atbilstoši Civillikuma 1894.pantam šādā gadījumā neiestātos arī vispārējais saistību tiesību noilgums, ja kreditors pierādītu, ka atbildētājs nav pa visu noilguma laiku valdījis šo lietu labā ticībā, proti, ja tiktu pierādīts 1916.gada 3.jūlija Likuma noteikums, ka persona, ar kuru vai kurai par labu darījums noslēgts, zināja, ka parādnieka darījuma noslēgšanas nolūks bija zaudējumu nodarīšana kreditoriem.

Pašreizējā Maksātnespējas likuma 96.panta pirmās daļas 2.punktā darījumu apstrīdēšanas aizdomu periods ir noteikts trīs gadi, kas ir vērtējams kā pārāk īss laika posms. Parādniekiem šobrīd pastāv iespēja veikt fiktīvus darījumus ar savu mantu, pēc tam nogaidīt trīs gadus un tad droši sniegt maksātnespējas pieteikumu, jo šos darījumus vairs administratoram nav iespējas apstrīdēt.

Pozitīvi ir vērtējams, ka Maksātnespējas likuma 97.panta pirmajā daļā nav noteikts bezatlīdzības darījumu apstrīdēšanas aizdomu periods. Šie darījumi ir jāapstrīd atbilstoši Civillikuma 1927.pantam, kas atrodas sadaļā „Visas mantas dāvinājums”. Tādējādi ļoti vajadzīga bija norāde speciālajā likumā, ka šādā veidā var celt tiesā prasību arī tad, ja parādnieks ir atdāvinājis tikai daļu no savas mantas. Tāpat Maksātnespējas likuma 96.panta

---

¹⁵⁴ 1925.gada 26.februāra Senāta spriedums Nr.22. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 54.-55.lpp.

¹⁵⁵ Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2013./14. Pieejams: http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Maksatnespeja_06_05_2014.docx.

¹⁵⁶ 1916.gada 3.jūlija Likums par to darījumu atcelšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoriem par ļaunu. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 179.lpp.

otrajā daļā ir ietverta prezumpcija, ka ieinteresētās personas ir zinājušas par zaudējumu nodarīšanu, ja parādnieks darījumu ir noslēdzis ar šīm personām vai šo personu labā.

Autora vērtējumā likumā ir paredzēts pārāk īss nevienlīdzīgo darījumu apstrīdēšanas aizdomu periods – trīs gadi. Tātad, ja parādnieks savu nekustamo īpašumu pārdos par vienu *euro*, tad, lai gan to faktiski varēs uzskatīt par bezatlīdzības darījumu, tomēr iespēja to apstrīdēt būs tikai tad, ja darījums būs veikts triju gadu periodā pirms maksātnespējas procesa pasludināšanas. Šajā gadījumā, ja jau Maksātnespējas likuma 97.panta trešajā daļā tiek pateikts, ka apstrīdēšanai piemērojami noteikumi par bezatlīdzības darījumu, tad aizdomu periodu vispār nevajadzēja noteikt.

Lai netiktu aizskartas parādnieka tiesības brīvi rīkoties ar savu īpašumu, papildus zaudējumu esamībai administratoram būtu jāpierāda jau šobrīd Maksātnespējas likumā noteiktās prasības: „persona, ar kuru vai kurai par labu noslēgts darījums, zināja vai tai bija jāzina par šādu zaudējumu nodarīšanu”¹⁵⁷ vai „pušu savstarpējo saistību nevienlīdzība norāda, ka faktiski izdarīts dāvinājums”.¹⁵⁸ Pirmais gadījums būtu attiecināms uz tām situācijām, kad darījums ir slēgts ar ieinteresētajām personām; otrais gadījums – ja darījuma cena ir vairākkārt pazemināta un neatbilst reālajai tirgus situācijai.

Līdz ar to autors uzskata, ka, lai veiksmīgi cīnītos ar parādnieku veiktajiem fiktīvajiem darījumiem, būtu jāpārņem starpkaru Latvijas pieredze kreditoriem par ļaunu veikto darījumu apstrīdēšanā. Lai to panāktu, no Maksātnespējas likuma normām būtu jāizslēdz „aizdomu periods”, kas ļautu administratoram un kreditoriem vērtēt parādnieka darījumus ilgākā laika posmā nekā trīs gadi pirms maksātnespējas pasludināšanas. Tādējādi autors ierosina veikt Maksātnespējas likumā šādus grozījumus: izslēgt 96.panta pirmās daļas 2.punktā un 97.panta trešajā daļā vārdus „triju gadu laikā”.

2.2.4. PEĻŅAS UZŅĒMUMU ADMINISTRĀCIJA

1931.gada 30.jūnijā tika pieņemts Likums par peļņas uzņēmumu administrāciju.¹⁵⁹ Likuma mērķis bija panākt maksāšanas grūtībās nonākušu uzņēmumu atveseļošanu un kreditoru apmierināšanu.

Ja konkurss starpkaru periodā bija uzskatāms kā maksātnespējas process mūsdienās, tad pašreizējam tiesiskās aizsardzības procesam analogs aplūkojamajā laika periodā Latvija bija peļņas uzņēmumu administrācija.

¹⁵⁷ Maksātnespējas likums, 96.p.2.d.1.p.

¹⁵⁸ Turpat, 97.p.3.d.

¹⁵⁹ Likums par peļņas uzņēmumu administrāciju: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1931.gada 30.jūnijs, Nr.140.

Administrācijas mērķis bija tieši pretējs konkursam, un atbilstoši Likuma par peļņas uzņēmumu administrāciju 1.pantam tās mērķis bija novērst peļņas uzņēmuma konkursu, panākot tā atveseļošanu un kreditoru apmierināšanu. Ja konkursa mērķis bija panākt parādnieka lietu likvidāciju, tad administrācija, tieši pretēji, tika nodibināta parādnieka lietu atjaunošanai.

Tomēr administrācijai un konkursam bija arī vairākas kopīgas iezīmes. Abos gadījumos personai vai uzņēmumam bija maksāšanas grūtības, pie tam, šīm maksāšanas grūtībām ne pirmā, nedz otrā gadījumā nebija jābūt absolūtām, t.i., pat izsludinot maksātnespēju, netika prezumēts, ka parādniekam nav itin nekādu līdzekļu parādu segšanai. Tāpat nodibinot administrāciju arī nepastāvēja prezumpcija, ka kreditori tiks apmierināti pilnā apmērā,¹⁶⁰ un tieši pretēji - Likums par peļņas administrāciju¹⁶¹ noteica, ka administrāciju var nodibināt, ja pēc parādnieka grāmatām un uzņēmuma objektīva novērtējuma paredzama kreditoru prasījumu apmierināšana vismaz 50% apmērā.

Otra kopēja iezīme konkursam un administrācijai bija abu šo tiesību institūtu kopējs mērķis – kreditoru apmierināšana. Administrācijai gan bija jāpanāk arī uzņēmuma atveseļošana, tādēļ uzskatāms, ka administrācijai bija divkārs mērķis. Abi administrācijas mērķi bija vienlīdz svarīgi. Tas, ka nespējot apmierināt kreditorus, izjūk arī visa administrācija, būtu skaidrs, bet administrācija nedrīkstēja apmierināt kreditorus, upurējot šim mērķim pašu uzņēmumu. Tiklīdz parādījās neiespējamība atjaunot uzņēmumu, kaut arī būtu iespējams apmierināt kreditorus, administrācijai jāpārvēršas konkursā.¹⁶²

Atbilstoši Krievijas Senāta spriedumā izteiktajām tēzēm administrācija tika nodibināta tādiem tirdzniecības vai rūpniecības uzņēmumiem, kuru likvidācija, ņemot vērā labumu, kādu šie uzņēmumi nesa vai varēja atnest, nebija vēlama. Tādēļ administrācijas tiešais un galvenais mērķis bija parādnieka lietu atjaunošana. Kamēr parādnieks netika atzīts par maksātnespējīgu, tiesības rīkoties ar mantu nevarēja piederēt nevienam citam, kā tikai parādniekam kā mantas, kura atrodas administrācijas uzraudzībā, īpašniekam.¹⁶³

Kā peļņas administrācijas trūkums bija uzskatāma tā piemērojamība tikai lieliem uzņēmumiem: parādu kopsummai rūpniecības uzņēmumiem un kooperatīvām sabiedrībām bija jābūt vismaz 100 000 latu, bet pārējiem uzņēmumiem 250 000 latu apmērā.¹⁶⁴

---

¹⁶⁰ Švarcs E. Ieskaits konkursā un administrācijā. Rīga: [b.i.], 1935., 6.lpp.

¹⁶¹ Likums par peļņas uzņēmumu administrāciju, 3.p.

¹⁶² Švarcs E. Ieskaits konkursā un administrācijā, 6.-8.lpp.

¹⁶³ 1878.gada Krievijas Senāta spriedums Nr.264. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 135.lpp.

¹⁶⁴ Likums par peļņas uzņēmumu administrāciju, 3.p.3.p.

Juridiskajā literatūrā tika pieminēta citu valstu pieredze, lai regulētu parādu kārtības kārtošanas kārtību konkursu novēršanai – tā saucamo preventīvo akordu, kura mērķis bija aprobežot konkursu nelabvēlīgās sekas parādniekiem, kreditoriem un sabiedrībai un veicināt vienošanās noslēgšanu starp parādnieku un kreditoriem, saskaņā ar kreditoru vairākuma gribu, kura būtu obligāta arī kreditoru mazākumam, un pakļaujot visu procedūru tiesas līdzdarbībai un uzraudzībai.¹⁶⁵

Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas maksātnespējas likumos bija mēģinājumi radīt tiesiskus mehānismus parādnieka maksātnespējas atjaunošanai. 1991.gada likumā¹⁶⁶ bija paredzēts tāds tiesību institūts kā kreditoru administrācija. Atšķirībā no peļņas uzņēmumu administrācijas likumā bija paredzēts, ka kreditoru administrācija pārņem uzņēmuma pārvaldīšanu un vada uzņēmuma darbību atbilstoši kreditoru administrācijas nodibināšanas mērķiem. Tāpat šajā likumā bija paredzēta maksātnespējīgā uzņēmuma sanācija - pasākumi iespējamā bankrota novēršanai, ko veic īpašnieks vai cita juridiskā vai fiziskā persona.

1996.gada likumā¹⁶⁷ parādnieka maksātnespējas atjaunošanai bija paredzēta sanācija, kuru vadītu administrators saskaņā ar kreditoru sapulces pieņemto sanācijas plānu.

Tikai ar 2008.gadu tika ieviests peļņas administrācijas analogs – tiesiskās aizsardzības process, norādot, ka tas ir jauns maksātnespējas tiesību institūts. Sākotnēji tiesiskās aizsardzības procesam līdzīgi kā peļņas uzņēmumu administrācijai bija divi mērķi: 1) veicināt maksātnespējas subjekta maksātnespējas atjaunošanu un 2) aizsargāt kreditoru kopuma intereses.¹⁶⁸

Pašreiz spēkā esošajā Maksātnespējas likumā tiesiskās aizsardzības procesam ir palicis tikai viens mērķis: atjaunot parādnieka spēju nokārtot savas saistības.¹⁶⁹ Tomēr nevar uzskatīt, ka ar šo likumdevējs ir atteicies no kāda tiesiskās aizsardzības procesa uzdevuma, vienkārši abi mērķi ir apvienoti vienā, līdz ar to arī formulējums ir lakoniskāks. Mērķis vairs nav nekonkrēts „veicināt” un „aizsargāt”, bet gan vērsts tieši uz rezultātu – „atjaunot spēju nokārtot saistības”. Ja tas tiks izdarīts, tad arī būs gan atjaunota parādnieka maksātnespēja, gan nokārtotas saistības pret kreditoriem.

Sodu likumā¹⁷⁰ bija paredzēta kriminālatbildība par fiktīva prasījuma pieteikšanu peļņas uzņēmumu administrācijas lietā un mantiska labuma solīšanu kreditoram, lai tas nodotu savu

---

¹⁶⁵ Eljaševs D. Piespiedu izlīgums konkursa novēršanai. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1936.gada aprīlis, Nr.2, 354.- 355.lpp.

¹⁶⁶ Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju un bankrotu, 11.p.

¹⁶⁷ Par uzņēmumu un uzņēmējsabiedrību maksātnespēju: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996.gada 2.oktobris, Nr.165, 87., 88.p.

¹⁶⁸ Bērziņš G. Tiesiskās aizsardzības procesa mērķi. Jurista Vārds, 2008.gada 28.oktobris, Nr.41.

¹⁶⁹ Maksātnespējas likums, 3.p.1.d.

¹⁷⁰ Sodu likums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 28.aprīlī, Nr.94, 564.p.

balsi par ļaunu citiem kreditoriem. Līdzīgi arī pašreiz Krimināllikumā¹⁷¹ ir paredzēta atbildība par tiesiskās aizsardzības procesa noteikumu pārkāpšanu – par procesa izmantošanu nolūkā izvairīties no saistību izpildes un par šķēršļu likšanu procesā: pieprasītās informācijas nesniegšana vai slēpšana, nelikumīga mantas atsavināšana, mantas vai darījumu slēpšana, dokumentu nenodošana, slēpšana, iznīcināšana vai viltošana vai citas tīšas darbības, kuras kavē tiesiskās aizsardzības procesa gaitu.

Līdz ar to var secināt, ka pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas ilgstoši tika radīti dažādi tiesiski mehānismi parādnieka maksāspējas atjaunošanai, bet tikai ar 2008.gadu tika ieviests peļņas uzņēmumu administrācijas analogs – tiesiskās aizsardzības process.

---

¹⁷¹ Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 8.jūlijs, Nr.199/200, 215.¹ p.

3. MAKSĀTNESPĒJAS SEKAS

3.1. SEKU ATKARĪBA NO MAKSĀTNESPĒJAS RAKSTURA

Maksātnespējas lieta varēja tikt izbeigta tikai Tirdzniecības nolikumā paredzētajā kārtībā, un proti, pēc maksātnespējas rakstura noteikšanas (Krievijas Senāta 1875.gada spriedums Nr.268).¹⁷²

Saskaņā ar Tirdzniecības procesa nolikuma 511.pantu, nobeidzot visu maksātnespējīgā parādnieka mantas un parādu noskaidrošanu, konkursa valde sastādīja savu atzinumu par maksātnespējas cēloņiem un pamatojoties uz likuma noteikumiem atzina maksātnespēju par nejaušu (nelaimīgu), vienkāršu-neuzmanīgu vai ļaunprātīgu.¹⁷³

Pilna kreditoru sapulce, caurskatot konkursa valdes atzinumu par maksātnespējas cēloņiem, un pamatojoties uz lietas apstākļiem – sākot ar nonākšanu maksāšanas grūtībās līdz bankrotam, maksātnespējīgā parādnieka dzīvesveidu un uzvešanos, tirdzniecības grāmatu vešanas kārtību, izdevumiem, kurus viņš izdarījis tai laikā, kad viņa lietas nonākušas grūtībās, pieņēma galīgo lēmumu par maksātnespējas raksturu.¹⁷⁴

Šāda situācija, ka maksātnespējas kategorijas jautājuma izšķiršana nodota konkursa valdei un kreditoru sapulcei, izpelnījās tiesībzinātnieku kritiku, jo nozīmēja, ka par kriminālsodāma ļaunprātīga bankrota esamību lēma privāts institūts, kas nekādā gadījumā nebija pieļaujams saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 1.panta noteikumiem.¹⁷⁵

Kreditoru sapulces lēmums par maksātnespējas raksturu tika iesniegts apstiprināšanai apgabaltiesā. Tiesa šo lēmumu publicēja vispārīgai zināšanai.¹⁷⁶ Kreditoru sapulces lēmums ieguva galīgu spēku tikai pēc tā apstiprināšanas tiesā.¹⁷⁷

Maksātnespēja tika atzīta par nejaušu, ja tā radusies bez parādnieka vainas šinī likumā paredzētu nelaimes apstākļu dēļ. Par nelaimes apstākļiem, kuru dēļ maksātnespēja uzskatāma par nejaušu, bija atzīstami tādi, kuri vai kuru kaitīgās sekas ar visu uzmanību un apdomību nav bijuši novēršami (Tirdzniecības procesa nolikuma 387., 388.pants)¹⁷⁸. Likuma tekstā šis maksātnespējas veids tiek saukts arī „nelaimīga maksātnespēja”.¹⁷⁹

---

¹⁷² Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 95.lpp.

¹⁷³ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 50.lpp.

¹⁷⁴ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 91.lpp.

¹⁷⁵ Jakobi P. Par ļaunprātīgu, neuzmanīgu un vienkāršu maksātnespēju. Jurists, 1930.gada oktobris, Nr.7, 198.lpp.

¹⁷⁶ Vītiņš V. Vispārējs tiesību pārskats, 241.-242.lpp.

¹⁷⁷ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 91.lpp.

¹⁷⁸ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 17.lpp.

¹⁷⁹ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 85., 91.lpp.

Nelaimīgas maksātnespējas sekas bija parādnieka atbrīvošana no aresta, ja viņš pēc konkursa valdes priekšlikuma vai uz galvojuma pamata jau agrāk no aresta nebūtu atsvabināts, bez tam, izvērtējot parādnieka uzvešanos konkursa laikā, kreditoru sapulce varēja nodot kādu daļu no sadalāmās naudas arī parādnieka rīcībā.¹⁸⁰

Saskaņā ar Civilprocesa nolikuma V pielikuma 102.punktu parādnieka maksātnespējas atzīšana par nejaušu neatsvabināja viņu no atbildības ar to mantu, kuru parādnieks dabūs pēc konkursa slēgšanas, pret kreditoriem, kas nav dabūjuši pilnīgu apmierinājumu konkursā.

Tādējādi aplūkojamajā laika periodā nebija iespējama situācija, ka parādnieka saistības tiktu dzēstas, pat ja tā bija nejauša maksātnespēja. Parādniekam pat pēc maksātnespējas procesa izbeigšanas bija jāturpina segt konkursa laikā nenomaksātos parādus.

Par vienkāršu bankrotu atzīstama maksātnespēja, kas radusies parādnieka vainas dēļ, bet bez nodoma (Tirdzniecības procesa nolikuma 389.pants). Citos likuma pantos tiek saukta arī kā „vienkārša-neuzmanīga maksātnespēja”.¹⁸¹

Neuzmanīgas maksātnespējas jeb vienkārša bankrota sekas bija parādnieka paturēšana apcietinājumā uz laiku līdz vienam gadam un četriem mēnešiem, pēc kreditoru ieskata; parādnieks zaudēja tiesības tirgoties, bet kreditoriem bija tiesības lūgt tiesu pieļaut parādnieku atkal tirgoties.¹⁸²

Nodokļu nolikums paredzēja tiesības tirdzniecības-rūpniecības nodokļa maksātājiem iesniegt nodokļu departamentam lūgumu sadalīt termiņos nodokļa samaksu, motivējot tos ar grūtiem materiāliem apstākļiem. Kā viens no šādiem apstākļiem varēja būt arī kontrahentu bankrots.¹⁸³

Par ļaunprātīgu bija atzīstams bankrots, ja tas radīts ar nodomu izvairīties no parādu maksāšanas vai citu saistību pildīšanas (Tirdzniecības procesa nolikuma 390.pants).

Ļaunprātīga bankrota sekas bija parādnieka un viņa līdzdalībnieku nodošana krimināltiesai par viltojumu, ja pie tam parādnieks arī pēc tiesā dotā zvēresta mēģinājis slēpt mantu, tad arī par zvēresta laušanu; ja par viltotiem atzītiem parādiem izdarīti kādi maksājumi, tad tie tiek piedzīti no līdzdalībniekiem un ieskaitīti konkursa masā; kredītiestādēs

---

¹⁸⁰ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 56.lpp.

¹⁸¹ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 85.lpp.

¹⁸² Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 57.lpp.

¹⁸³ Zalts A., Volmārs J. Rokas grāmata nodokļu maksātājiem. Rīga: A/S. Valters un Rapa izdevums, 1929., 23., 108.lpp.

esošs kapitāls, kam būtu jāpāriet uz parādnieka mantiniekiem, jāatdod ieskaitīšanai konkursa masā parādu apmierināšanai.¹⁸⁴

Judikatūrā bieži tika vērtēti dažādi faktiskie apstākļi, kas būtu uzskatāmi par ļaunprātīga bankrota pazīmēm vai tieši pretēji, ko nevarēja uzskatīt par šādām pazīmēm. Tā, piemēram, kaitējums kreditoram, kurš izcēlies atzīstot viņa pretenziju par strīdīgu, kreditoram neizdevīgs mierlīgums ar konkursa valdi, parādnieka izvairīšanās no līgumu izpildīšanas ar viņa kontrahentiem, parādnieka paša atzīšanās par maksātnespējīgu, pārspīlētu parādu uzrādīšana no parādnieka puses – nebija ļaunprātīga bankrota pazīmes, savukārt parādnieka slēpšanās bija viena no ļaunprātīga bankrota pazīmēm. Kreditori paši nevarēja sūdzēties par maksātnespējas atzīšanu par ļaunprātīgu, ja pats parādnieks par to netika cēlis sūdzību.¹⁸⁵

Prof. Gabriels Šeršenevičs (*Габриэль Феликсович Шершеневич*) maksātnespēju norādīja kā vienu no pamatiem fiziskās personas rīcībspējas ierobežošanai. Šāds rīcībspējas ierobežojums bija nepieciešams, lai maksātnespējīgā persona nepalielinātu savus parādus un lai neizsaimniekotu sev piederošo īpašumu. Lai visi kreditori vienlīdzīgi saņemtu savu prasījumu apmierinājumu, parādniekam tika atņemtas tiesības rīkoties ar savu īpašumu, nododot šīs tiesības konkursa valdei.¹⁸⁶

Līdzīgu viedokli ir paudis arī prof. V. Bukovskis, norādot, ka personām, kuras tiesa ir atzinusi par maksātnespējīgiem parādniekiem, ir ierobežota procesuālā rīcībspēja attiecībā uz mantu, kas ietilpst konkursa masā, ja vien konkursa valde nav izdevusi tām apliecībām, kas atļauj vest prāvu. Attiecībā uz konkursa masā neietilpstošo mantu, piemēram, atlīdzība par personīgiem pakalpojumiem, kā arī personīgās un ģimenes lietās maksātnespējīgām personām procesuālā rīcībspēja saglabājas.¹⁸⁷

Lai gan mūsdienā juridiskajā literatūrā netiek īpaši akcentēts par maksātnespējīgas fiziskas personas ierobežotu rīcībspēju, tomēr likuma normās ir norādīti šādi parādnieka ierobežojumi:

1) parādnieks zaudē tiesības rīkoties ar visu savu mantu, kā arī ar viņa valdījumā vai turējumā esošo trešajām personām piederošo mantu (izņemot mantu, uz kuru nevar vērst piedziņu), un šīs tiesības iegūst administrators (Maksātnespējas likuma 134.panta otrās daļas 2.punkts);

---

¹⁸⁴ Tirdzniecības procesa nolikums, 1903.g. izd. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm, 58.lpp.

¹⁸⁵ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 20.-21.lpp.

¹⁸⁶ Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.). Москва: Фирма «СПАРК», 1995, 77 с.

¹⁸⁷ Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata, 260.lpp.

2) parādnieks zaudē tiesības bez administratora piekrišanas biežāk kā reizi mēnesī slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu (Maksātnespējas likuma 134.panta otrās daļas 4.punkts);

3) parādnieks zaudē tiesības bez administratora piekrišanas uzņemties jaunas parādsaistības (Maksātnespējas likuma 134.panta otrās daļas 5.punkts);

4) parādniekam ir aizliegts veikt darbības, ar kurām tiek nodarīti zaudējumi kreditoriem (Maksātnespējas likuma 136.panta pirmā daļa).

Savā ziņā maksātnespējas pielīdzināšanu rīcībspējas zaudēšanai nosaka arī Civillikuma 2262.panta 4.punkts, ka sabiedrība izbeidzas, ja kāds biedrs zaudējis rīcības spēju, vai ja par viņa mantu atklāj konkursu vai nodibina administrāciju.

Prof. V. Sinaiskis šo Civillikuma pantu skaidroja ar to, ka civiltiesiskai sabiedrībai ir personisks raksturs, un tās sastāvs nevar mainīties.¹⁸⁸ No tā izriet, ka persona pat tādā gadījumā, kad tai vēl ir tikai maksātnespējas problēmas un par tās mantu ir nodibināta administrācija, jau ir zaudējusi savu rīcībspēju attiecībā uz savu mantu.

Par maksātnespējīgām atzītām personām bija ierobežojumi ieņemt dažādus amatus. Personas, kas atzītas par maksātnespējīgām, nevarēja būt par miertiesnešiem (Tiesu iekārtas likumu¹⁸⁹ 19. (21.a) pants), nevarēja tikt ieceltas tiesu resora amatos (Tiesu iekārtas likumu 138. (201.) pants), nevarēja būt par tiesu izpildītājiem (Tiesu iekārtas likumu 225. (299.) pants), nevarēja tikt uzņemtas par zvērinātiem advokātiem (Tiesu iekārtas likumu 280.³ pants) vai zvērinātu advokātu palīgiem (Tiesu iekārtas likumu 280.⁶⁷ pants), bet ja par maksātnespējīgu tiek atzīts jau praktizējošs advokāts, tad tas izslēdzams no zvērinātu advokātu skaita (Tiesu iekārtas likumu 280.⁴ pants).

Personas, kas atzītas par maksātnespējīgām, kā arī personas, kuru uzņēmumiem nodibināta administrācija, nevarēja būt par negodīgas konkurences apkarošanas komisijas locekļiem.¹⁹⁰ Tāpat maksātnespējīgām personām nebija atļauta uzvārda maiņa.¹⁹¹

Šāda veida ierobežojumi ir atrodami jau senākā vēsturē, tā, piemēram, par Livonijas ordeņa brāli bruņinieku varēja kļūt tikai tāda persona, kurai nebija nesamaksājama parādu.¹⁹²

Līdzīgi ierobežojumi ir noteikti arī pašlaik spēkā esošajās tiesību normās. Personas, kuras tiesa atzinusi par maksātnespējīgām, nedrīkst būt par zvērinātiem notāriem¹⁹³,

¹⁸⁸ Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības, 149.lpp.

¹⁸⁹ Tiesu iekārtas likumi: LR likums. Tiesu iekārta. Rīga: Kodifikācijas nodaļa, 1936., 78 lpp.

¹⁹⁰ Noteikumi par negodīgas konkurences apkarošanas komisiju: Izdoti uz Noteikumu par negodīgas konkurences apkarošanu 20.panta pamata. Valdības Vēstnesis, 1934.gada 19.marts, Nr.63.

¹⁹¹ Likums par uzvārdu maiņu: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1939.gada 22.decembris, Nr.291.

¹⁹² Latvijas valsts un tiesību vēsture: Palīgs studiju kursa apgūvē. Rīga: „P&K” izdevums, 2000., 45.-46. lpp.

¹⁹³ Notariāta likums, 10.p.

zvērinātiem tiesu izpildītājiem¹⁹⁴, nevar tikt uzņemtas par zvērinātiem advokātiem vai zvērinātu advokātu palīgiem, bet ja par maksātnespējīgu tiek atzīts jau praktizējošs advokāts vai viņa palīgs, tad tas izslēdzams no zvērinātu advokātu vai zvērinātu advokātu palīgu skaita.¹⁹⁵

Persona, kurai pēdējo piecu gadu laikā pasludināts fiziskās personas maksātnespējas process, nevar būt par maksātnespējas administratoru¹⁹⁶ un nevar tikt iecelta par šķīrējtiesnesi.¹⁹⁷ Tāpat par maksātnespējas procesa administratoru nevar būt persona, kura ir bijusi juridiskās personas pārvaldes institūcijas loceklis un savas nolaidības dēļ vai tīši novedusi šo juridisko personu līdz juridiskās personas maksātnespējas procesam.¹⁹⁸

Interesanti, ka šobrīd nepastāv ierobežojumi maksātnespējīgām personām ieņemt tiesnešu vai prokuroru amatus. Autors uzskata, ka šīm personām noteikti vajadzētu paredzēt šādus ierobežojumus, īpaši ņemot vērā, ka daudz zemāka ranga amatiem, kā, piemēram, šķīrējtiesnešiem, šādas prasības jau pastāv.

Saeimas Juridiskās komisijas priekšsēdētājs Gaidis Bērziņš ir norādījis, ka, ņemot vērā fiziskās personas maksātnespējas pasludināšanas saistību ar daļēju šīs personas rīcībspējas ierobežošanu, izvērtēšanas vērts būtu arī jautājums attiecīgo ierobežojumu noteikšanai gan Satversmes tiesas likumā un Prokuratūras likumā, gan arī Eiropas Parlamenta vēlēšanu likumā, Saeimas vēlēšanu likumā un Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likumā. Iespējams, par diskusiju objektu varētu kļūt arī līdzīgu ierobežojumu noteikšana vēl citos normatīvajos aktos.¹⁹⁹

Pētot maksātnespējas procesu norisi, ir svarīgi noskaidrot jēdzienu „maksātnespēja” un „bankrots” būtību. Dažādu valstu tiesību sistēmās ir saskatāmas nozīmīgas atšķirības, definējot un nošķirot „bankrota” un „maksātnespējas” jēdzienus. Lai gan sākotnēji šķiet, ka jēdzieni „maksātnespēja” un „bankrots” tiek lietoti kā sinonīmi, tomēr starp tiem gan pašlaik, gan apskatāmā laika posma tiesībās pastāvēja būtiskas atšķirības.

Saskaņā ar juridisko terminu skaidrojumu maksātnespēja ir ar tiesas spriedumu konstatēts parādnieka stāvoklis, kurā tas nespēj nokārtot savas parādu saistības.²⁰⁰

Lielbritānijā maksātnespēja ir „nespēja samaksāt parādus to nomaksas termiņa iestāšanās brīdī”, kas var bieži novest pie bankrota vai uzņēmuma likvidācijas.²⁰¹

---

¹⁹⁴ Tiesu izpildītāju likums, 13.p.

¹⁹⁵ Latvijas Republikas Advokatūras likums: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 19.augusts, Nr.28, 15., 16., 86.p.

¹⁹⁶ Maksātnespējas likums, 13.p.

¹⁹⁷ Šķīrējtiesu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 1.oktobris, Nr.194, 15.p.

¹⁹⁸ Maksātnespējas likums, 13.p.

¹⁹⁹ Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Jurista Vārds, 2011.gada 8.marts, Nr.10.

²⁰⁰ Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998., 149.lpp.

²⁰¹ Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības II, 51. lpp.

Bankrota jēdziens var tikt skaidrots plašā un šaurā nozīmē. Plašākā nozīmē bankrots ir process, kā rezultātā likumā noteiktajā kārtībā parādnieks tiek atbrīvots no nenokārtotajām parādsaistībām, to reorganizējot vai likvidējot.²⁰² Šāds bankrota definējums ir raksturīgs angļu-amerikāņu tiesību sistēmai. Šajās valstīs jēdziens „bankrots” bieži tiek lietots kā sinonīms jēdzienam „maksātnespēja”. Bankrota process galvenokārt nodrošina, lai visi kreditori būtu līdztiesīgi, kā arī dod parādniekam iespēju daļu īpašuma pasargāt no atsavināšanas par labu kreditoru prasījumu apmierināšanai.²⁰³

Pēc neatkarības atjaunošanas Latvijas Republikas likumdošanā, kas bija spēkā līdz 2010.gada 1.novembrim, bankrots bija viens no iespējamiem maksātnespējas procesa stāvokļa risinājumiem. Bankrots bija vērsts uz parādnieka mantas pārdošanu un likvidāciju, savukārt pārējie maksātnespējas procesa risinājumi (izlīgums vai mierizlīgums un sanācija) paredzēja parādnieka maksātnespējas atjaunošanu²⁰⁴.

Pašlaik spēkā esošajā Maksātnespējas likumā juridiskās personas maksātnespējas process netiek sadalīts atsevišķās procedūrās, savukārt fiziskās personas maksātnespējas process sastāv no bankrota procedūras un saistību dzēšanas procedūras.

Mūsdienā Latvijas tiesību sistēmā bankrots tiek definēts šaurā nozīmē.²⁰⁵ Tādējādi maksātnespēja ir plašāks jēdziens, un bankrots ir tikai viens no maksātnespējas stāvokļa risinājumiem vai procedūrām.

Aplūkojamajā laika periodā maksātnespēja tika uzskatīta kā civiltiesisks institūts, savukārt bankrots tika iekļauts krimināltiesību jomā. Tā, piemēram, Latvijas Sodu likuma izstrādāšanas komisijas priekšsēdētājs, prof. Pauls Mincs ir skaidrojis, ka „bankrots nozīmē sevišķu parādnieka noziedzīgu uzvešanos”.²⁰⁶ Savukārt Ādolfs Veinbergs definē bankrotu kā mantisku noziegumu, kura sastāvam nepieciešams nodarījuma kaitējums atsevišķām kreditoru privātām interesēm.²⁰⁷

Krievijas krimināltiesību speciālists Nikolajs Tagancevs (*Николай Степанович Таганцев*) ir norādījis, ka maksātnespēja pati par sevi nevar tikt uzskatīta par noziedzīgu nodarījumu. Kriminālsodāmas var būt tikai maksātnespējīgās personas veiktas aizliegtas darbības, kuru kopība veido krimināltiesību juridisku jēdzienu – bankrots.²⁰⁸

---

²⁰² Black`s law dictionary. Eighth Edition. Editor in Chief Bryan A. Garner. St. Paul: West Group, 2004, p.156.

²⁰³ Bērziņš J. Maksātnespējas procesa krimināltiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2007.gada 9.oktobrī, Nr.41.

²⁰⁴ Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu, Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju, Maksātnespējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, Nr.188.

²⁰⁵ Bērziņš J. Maksātnespējas procesa krimināltiesiskie aspekti.

²⁰⁶ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa ar V.Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 374.lpp.

²⁰⁷ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 5.lpp.

²⁰⁸ Таганцев Н.С. Уголовное Уложение 22 марта 1903 г . С.- Петербургъ: Государственная типография, 1904, с.898.

Mūsdienās bankrots pats par sevi vairs netiek uzskatīts par krimināltiesību jēdzienu. Pārfrāzējot N.Tagancevu, var teikt, ka kriminālsodāmas var būt tikai parādnieka veiktas aizliegtas darbības, kuru kopība veido krimināltiesību juridisku jēdzienu – novešana līdz maksātnespējai (Krimināllikuma 213.pants).

3.2. BANKROTS KĀ NOZIEDZĪGS NODARĪJUMS

Tā kā starpkaru Latvijā bankrots bija krimināltiesību jēdziens, ir jāapskata arī toreiz spēkā esošās krimināltiesību normas.

Ar 1918.gada 6.decembra Latvijas Tautas Padomē pieņemto „Pagaidu nolikumu par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību” tika noteikts, ka Latvijas tiesas un ar tām saistītās iestādes darbojas pēc tiem vietējiem Krievijas likumiem, kas bija spēkā līdz 1917.gada 24.oktobrim, krimināllietās pieturoties pie Krievijas 1903.gada sodu likumu krājuma.²⁰⁹

Krievijas cara Nikolaja II 1903.gada 22.martā apstiprinātie Sodu likumi pilnā apmērā Latvijas teritorijā darbojās jau pirmā pasaules kara laikā, kad vācu militārā vara tos ieviesa spēkā vispirms Kurzemē, bet vēlāk arī Vidzemē.²¹⁰ Latgalē minētais likums tika ieviests ar 1920.gada 15.martā Latvijas Tautas Padomes sēdē pieņemto „Likumu par Krievijas 1903.gada soda likumu ieviešanu Latgalē”.²¹¹

Interesanti atzīmēt, ka pašā Krievijā 1903.gada Sodu likumi nekad nav tikuši izsludināti par visā pilnībā spēkā esošu likumu. Bez Latvijas Krievijas Sodu likumus izmantoja arī pārējās Baltijas valstis Lietuva un Igaunija.²¹²

Laika posmā no 1903.gada līdz 1917.gadam Krievijā tika pieņemti vairāki krimināllikumi, kas tika ievietoti vecajos, spēkā esošajos Kriminālsodu likumos, bet netika ievietoti 1903.gada Sodu likumos, līdz ar to varēja uzskatīt, ka Latvijā tie nav spēkā.²¹³ Daudzi no šiem likumiem bija tieši attiecināmi uz maksātnespējas jomu un kreditoru interešu aizsardzību, piemēram, 1916.gada 3.jūlija likums par tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu pāreju pēc līgumiem uzlika atsavinātājam par pienākumu iesniegt notāram kreditoru sarakstu, uzrādot parādu apmēru un kreditoru dzīvesvietas.²¹⁴

---

²⁰⁹ Pagaidu nolikums par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību: LR likums. Latvijas Pagaidu Valdības Likumu un Rīkojumu Krājums, Nr.1, 1919.gada 15.jūlijā, Nr.10.

²¹⁰ Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa ar U.Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 64.lpp.

²¹¹ Likums par Krievijas 1903.gada soda likumu ieviešanu Latgalē: LR likums. Likumu un valdības rīkojumu krājums, 2.burtnīca, 1920.gada 30.aprīlī, Nr.177.

²¹² Kalniņš V., Apsītis R. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture II daļa. Rīga: Zvaigzne, 1980., 65.lpp.

²¹³ Stegmans H. Latvijas likumdošana 1925.gadā, 22.lpp.

²¹⁴ 1916.gada 3.jūlija likums par tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu pāreju pēc līgumiem. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 159.-172. lpp.

Lai Latvijas likumdošanā ietvertu minētos noteikumus, kā arī lai pastiprinātu cīņu pret ļaunprātīgiem maksātnespējīgiem parādniekiem, 1925.gada 22.maijā Saeimā tika pieņemts „Likums par tirdzniecības procesa likumu, 1903.gada sodu likumu un kriminālprocesa likumu grozīšanu un papildināšanu”.²¹⁵

Sodu likumi tika papildināti ar četriem pantiem (607.¹ – 607.⁴), kas paredzēja kriminālatbildību par mantas slēpšanu vai nobēdzināšanu, tādā veidā izvairoties no parādu maksāšanas un nodarot zaudējumus kreditoriem.²¹⁶ Ar šiem grozījumiem Latvijas likumdevējs sekoja faktiskām vajadzībām, kā arī atbilstoši gandrīz visu Eiropas valstu likumdošanai vēlējās vairāk ierobežot parādnieka brīvu rīcību ar savu mantu, lai nepieļautu parādnieka iespējamu ļaunprātīgu darbību pret saviem kreditoriem, kamēr manta vēl nav ieķīlāta.²¹⁷

Atzīstot, ka 1903.gada Sodu likumi ir sava laika labāko juristu darbs, jau 20.gadu sākumā pie Tieslietu ministrijas tika nodibināta un darbu uzsāka Sodu likumu pārstrādāšanas komisija.²¹⁸ Par Latvijas jaunā kriminālkodeksa pamatkodolu bija uzskatāmi 1903.gada Sodu likumi, un tikai tad, ja spēkā esošā norma neapmierināja komisiju, tā ņēma vērā ārzemju likumdošanu, kā, piemēram, Šveices un Vācijas kodeksu projektus.²¹⁹

Prof. P. Mincs ir zīmīgi raksturojis šo situāciju, ka Latvijas Republikai šos Sodu likumu recipējot, tie jau ievērojamā mērā novecojušies. Monarhiskās iekārtas vietā stājusies demokrātija ar pilsoņu publiskām tiesībām un brīvībām. 1903.gada kodekss paspējis noziedēt, neieguvis iespēju uzplaukt pat pašā Krievijā.²²⁰

1932.gadā tika izdoti Noteikumi par statistisku ziņu sniegšanu par maksātnespējīgiem parādniekiem un konkursa rezultātiem.²²¹ Atbilstoši šiem noteikumiem apgabaltiesām bija jāsniedz ziņas Valsts statistiskai pārvaldei par maksātnespējīgiem parādniekiem. Par šo noteikumu nepildīšanu vai nepareizu ziņu sniegšanu konkursu valžu priekšsēdētājiem draudēja kriminālatbildība.

---

²¹⁵ Likums par tirdzniecības procesa likumu, 1903.gada sodu likumu un kriminālprocesa likumu grozīšanu un papildināšanu: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1925.gada 22.maijā, Nr.112.

²¹⁶ 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Rīga: Tieslietu ministrijas sagatavojumā, 1930., 150.-151.lpp.

²¹⁷ Mincs E. Sodu likuma 565.pants (mantas nobēdzināšana). [b.v.], [b.i.], 1935., 9.lpp.

²¹⁸ Sodu likumu pārstrādāšanas komisijas darbība. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1920.gada oktobris, Nr.1, 33.lpp.

²¹⁹ Jakobi P. Sodu likumu izstrādāšanas gaita. Jurists, 1928.gada 22.martā, Nr.1, 10.lpp.

²²⁰ Mincs P. Jaunais Sodu likums. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1930.gada oktobris, Nr.10, 347. lpp.

²²¹ Noteikumi par statistisku ziņu sniegšanu par maksātnespējīgiem parādniekiem un konkursa rezultātiem: Izdoti Latvijas Republikas Satversmes 81.panta kārtībā. Valdības Vēstnesis, 1932.gada 22.aprīlis, Nr.89.

1933.gada 1.augustā spēkā stājās Latvijas Republikas pirmais krimināllikums – Sodu likums.²²²

Sakarā ar Latvijas iekļaušanu Padomju Savienības sastāvā Sodu likums bija spēkā līdz 1940.gada 25.novembrim. Vācu okupācijas laikā pastāvēja īpaši okupācijas varas likumi, kā arī atkal spēkā tika atjaunots 1933.gada Sodu likums.²²³

Sodu likumu asi nokritizēja prof. Arveds Švābe, teikdams, ka tam nav savas nacionālās sejas, pretstatā Latvijas Republikas Satversmei un Agrārās reformas likumam. Tas ir saprotams, zinot, ka likums ir Krievijai rakstīts 1903.gada kodekss ar Latvijā 13 gadu laikā kādās 380 sēdēs 4 valdības komisijās un 4 Saeimās izdarītiem labojumiem, grozījumiem un papildinājumiem 2 valodās. Jaunā likuma gars ne valodas, ne tiesību ziņā nav latviešu tautas gars, bet gan izteic sava pirmavota – 1903.gada Sodu likumu – svešo garu.²²⁴

Krimināltiesības neaplūko nejašu jeb „nelaimīgu” maksātnespēju, savukārt gan par vienkāršu, gan par ļaunprātīgu bankrotu bija paredzēta atbildība gan 1903.gada Krievijas Sodu likumos, gan 1933.gada Sodu likumā. Abos likumos bankrota nodarījumi ir ievietoti nodaļā kopā ar augļošanu un citiem ļaunprātīgiem noziegumiem pret mantu, tādējādi 1933.gada Sodu likumā ir pilnībā paturēta 1903.gada Sodu likumu klasifikācija.

Saskaņā ar 1903.gada Krievijas Sodu likumu 603.pantu, kas tirdzniecības procesa kārtībā atzīts par neuzmanīgu maksātnespējīgo (vienkāršu bankrotu) un ir vieglprātīgi vedis tirdzniecības darīšanas vai bijis izšķērdīgs, no kā radusies viņa maksātnespēja, sodāms ar ieslodzījumu cietumā. Bez tam tiesa var atņemt vainīgam tiesību tirgoties uz laiku no viena gada līdz pieciem gadiem vai uz visiem laikiem.²²⁵

Līdzīgi bija formulēti arī 1933.gada Sodu likuma 561.pants: Kas nolaidīgi vedis tirdzniecības darīšanas vai bijis izšķērdīgs, no kā radusies viņa maksātnespēja un viņa atzīšana tirdzniecības procesa kārtībā par neuzmanīgu maksātnespējīgo, par šo vienkāršo bankrotu sodāms ar cietumu. Bez tam tiesa var atņemt vainīgam tiesību tirgoties vai rīkoties kredītiestādē, akciju vai paju sabiedrībā, apdrošināšanas biedrībā vai sabiedrībā vai kooperatīvā, vai tos pārzināt uz laiku no viena gada līdz desmit gadiem.

Minētajos likumu pantos nebija noteikts ieslodzījuma maksimāli pieļaujamais termiņš. Savukārt Tirdzniecības procesa nolikuma 529.pants noteica, ka sekas vienkāršai – neuzmanīgai maksātnespējai ir maksātnespējīgā parādnieka paturēšana zem aresta, gadījumā ja viņš nav agrāk atsvabināts, uz laiku no 3 mēnešiem līdz 1 gadam un 4 mēnešiem pēc kreditoru ieskata. Kreditori varēja lūgt tiesu arī saīsināt termiņu parādnieka turēšanai

²²² Sodu likums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 28.aprīlī, Nr.94.

²²³ Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa ar U.Krastiņa komentāriem, 65.lpp.

²²⁴ Švābe A. Mūsu sodu likumu valoda. Tieslietu Ministrijas vēstnesis, 1933.gada jūnijs, Nr.6-8, 144.lpp.

²²⁵ 1903.gada 22.marta Sodu likumi. Tieslietu ministrijas sagatavojumā, 1930., 149.lpp.

apcietinājuma vai pat atsvabināt viņu pavisam no aresta. Tāpat kreditori varēja lūgt tiesu neatņemt parādniekam tiesības tirgoties.²²⁶

Attiecībā uz ļaunprātīgā bankrota noziedzīga nodarījuma sastāva formulēšanu Latvijas likumdošanā bija saglabāta kazuistiskā metode, tādējādi kriminalizējot nevis pašu darbību pēc būtības, bet tikai tās atsevišķus aktus.

Sodu likuma 558.pantā bija noteiktas šādas ļaunprātīga bankrota pazīmes un soda sankcija: Kas ar tiesas lēmumu izsludināts par maksātnespējīgu parādnieku un ar nolūku izvairīties no parādu maksāšanas vai citu saistību pildīšanas:

1) slēpies;

2) ar noklusējumu vai nepatiesu ziņojumu par savu mantu slēpis šo mantu vai nav vedis vai ir pārtraucis vest grāmatas, vai iznīcinājis vai noslēpis tās, vai ievēdis tajās nepareizus ierakstus;

3) uzņēmis pilnīgi vai daļai izdomāta parāda saistību, kura pamazina konkursa masu, vai arī bez maksas nodevis citam, vai pārvēdis uz cita vārda, vai citādi kā slēpis vai nobēdzinājis savu mantu;

4) kaut arī pirms maksātnespējas izsludinājuma, bet paredzot tāda izsludinājuma neizbēgamību drīzā laikā, izdarījis iepriekšējos punktos vai 563.panta 1.daļā paredzētu nodarījumu – sniedzis tiesai nepatiesas ziņas,

par šo ļaunprātīgo bankrotu sodāms ar pārmācības namu ne ilgāku par diviem gadiem.

Parādnieka slēpšanās kā ļaunprātīga bankrota pazīme bija jaunums, tā nebija paredzēta 1903.gada Krievijas Sodu likumā, kā arī nebija sastopama citu valstu likumdošanā. Iespējams, tādā veidā bija centieni saskaņot bankrota noteikumus ar civilās maksātnespējas noteikumiem, jo Tirdzniecības procesa nolikuma 407.pants kā vienu no maksātnespējas atzīšanas iemesliem noteica parādnieka bēgšanu no savas uzturēšanās vietas. Bankrota objekts bija manta, un parādnieka rīcība tika sodīta tikai tādā gadījumā, ja tā aizkavēja kreditoru apmierināšanu ar šo viņa mantu. Tādējādi parādnieka slēpšanās, ja tā netika saistīta ar mantu slēpšanu, vēl nesaturēja sevī nekādu ar bankrotu saistītu tiešu nodarījumu momentu.²²⁷

Cenšoties dot precīzāku ļaunprātīga bankrota formulējumu, likumā tika ievietots arī norādījums uz grāmatvedības kārtošanas pārkāpumiem („nav vedis vai ir pārtraucis vest grāmatas”). Tomēr Sodu likuma 558.pants runā par ļaunprātīgu bankrotu vispārīgos gadījumos, ne tikai tirdznieciskā maksātnespējā, līdz ar to grāmatvedības nekārtošana padara bankrotu par ļaunprātīgu tikai tad, ja grāmatvedības kārtošana kādai personai bija saistoša.²²⁸

²²⁶ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 92.lpp.

²²⁷ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 14.lpp.

²²⁸ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Rīga: Latvijas Universitāte, 1939., 366. lpp.

Tirdzniecības procesa kārtībā pasludinātam maksātnespējīgam parādniekam pie ļaunprātīga bankrota pazīmju esamības Sodu likuma 559.pants paredzēja bargākas sankcijas – pārmācības namu uz laiku, ne mazāku par diviem gadiem. Ja zaudējuma dēļ valstij cēlies svarīgs kaitējums, vai kredītiestādes lietu satricinājums, vai daudzu personu izpostījums, tad vainīgais bija sodāms ar spaidu darbiem uz laiku ne ilgāku par 8 gadiem. Bez tam tiesa līdzīgi kā parastā bankrota gadījumā varēja atņemt vainīgajam tiesības rīkoties kredītiestādē, akciju vai paju sabiedrībā, apdrošināšanas biedrībā vai sabiedrībā vai kooperatīvā, vai tos pārzināt, uz laiku no viena gada līdz desmit gadiem vai uz visiem laikiem.

Kā redzams no šī panta nosacījumiem, tad atbildība bija paredzēta arī par juridisko personu – kredītiestāžu, akciju un paju sabiedrību, kooperatīvu un apdrošināšanas biedrību vai sabiedrību – ļaunprātīgu tirdzniecisko bankrotu.

Tādējādi Latvija savā likumdošanā nepārņēma 1903.gada Krievijas Sodu likumos esošo 601.pantu, kas paredzēja atbildību par juridisko personu ļaunprātīgu bankrotu. 1933.gada Sodu likumā šāds atsevišķs pants netika ieviests, jo likuma 51.pants jau paredzēja juridisku personu pārstāvju un darbinieku kriminālatbildību par noziedzīgiem nodarījumiem šo personu lietās.²²⁹

Sodu likuma 560.pantā bija noteikts, ka sodāms arī līdzdalībnieks šādos ļaunprātīga bankrota gadījumos:

- 1) kas prasījis vai saņēmis samaksu pēc saistības, kura apzināti izdota minētajos pantos norādītos apstākļos;
- 2) kas it kā par maksu, bet patiesībā bez maksas ieguvis mantu, kura apzināti nodota minētajos pantos norādītos apstākļos;
- 3) kas slēpis mantu vai piedalījies tās slēpšanā minētajos pantos norādītos apstākļos.

Ja bankrotēt un atzīta par maksātnespējīgu var tikt tikai persona, kurai nav maksāšanas līdzekļu pietiekošā apmērā, tad par bankrotu kā noziedzīgu nodarījumu var tikt saukts pie kriminālatbildības līdzdalībnieks, kuram pašam nav maksāspējas problēmu.²³⁰

Tā kā bankrots pieder pie to noziedzīgu nodarījumu daļas, kurus ir grūti vai pat neiespējami paveikt bez citu personu palīdzības, tad par līdzdalību paredzētā kriminālatbildība ir jāvērtē pozitīvi.

Salīdzinot paredzētās sankcijas par ļaunprātīga bankrota nodarījumu, tā laika citu valstu likumdošanā bija paredzēti bargāki sodi, tā, piemēram, Vācijā paredzētais brīvības

---

²²⁹ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 23.lpp.

²³⁰ Jakobi P. Par ļaunprātīgu, neuzmanīgu un vienkāršu maksātnespēju, 197.lpp.

atņemšanas sods bija no 1 līdz 15 gadiem; Francijas likums paredzēja brīvības atņemšanu no 5 līdz 20 gadiem.²³¹

Sodu likuma 3.pantā bija sniegts noziedzīgu nodarījumu iedalījums. Smagi noziegumi bija tādi noziedzīgi nodarījumi, par kuriem likumā kā augstākais sods noteikti spaidu darbi; noziegumi – par kuriem augstākais sods paredzēts pārmācības nams vai cietums; pārkāpumi – par kuriem kā augstākais sods noteikts arests vai naudas sods.

Atbilstoši Sodu likuma iedalījumam gan ļaunprātīgs bankrots, gan vienkāršs bankrots bija noziegums; ja noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarīti lieli zaudējumi – smags noziegums, un tikai atsevišķos, kā Sodu likumā norādīts: „mazsvarīgos gadījumos”, noziedzīgs nodarījums bankrota jomā bija uzskatāms par pārkāpumu.

Arī mūsdienās noziedzīgi nodarījumi maksātnespējas jomā var būt gan smags noziegums (Krimināllikuma 215.panta trešā daļa par šķēršļu likšanu maksātnespējas procesa gaitā paredzēts sods brīvības atņemšana uz laiku līdz pieciem gadiem), gan mazāk smags noziegums (Krimināllikuma 213.panta otrā daļa par tīšu novešanu līdz maksātnespējai paredzētais sods brīvības atņemšana uz laiku līdz trim gadiem), gan kriminālpārkāpums (Krimināllikuma 215.¹ panta pirmā daļa par tiesiskās aizsardzības procesa izmantošanu nolūkā izvairīties no saistību izpildes noteikts piespiedu darbs vai naudas sods).

Latvijas sodu likumu izstrādes gaitā asu kritiku par noziedzīgu nodarījumu iedalījuma pārņemšanu no Krievijas 1903.gada Sodu likumiem pauda prof. Aleksandrs Krugļevskis, kurš norādīja, ka noziegumu sadalīšana grupās pirmo reizi parādījās Francijas tiesībās, bet pat tur nepazīst terminu „smags noziegums”. Tāpat tāda termina nav arī par ļoti bargu atzītajā 1813.gada Bavārijas kodeksā. Krievijā Katrīnas I laikā ieviesa lietošanā terminu „ļaundarījums” („злодеяние”), ar ko tika raksturoti noziedzīgi nodarījumi pret īpaši svarīgām vērtībām kā dievzaimošana, slepkavība, laupīšana u.c. 1903.gada Sodu likumu projekta autori, ievēdot trīspakāpju noziedzīgu nodarījumu sadalīšanu, sākotnēji runāja par „преступления”, „проступки”, „нарушения”, tomēr tāda terminoloģija Krievijas likumdevēju aprindām šķitusi pārāk humāna, tāpēc tā netika pieņemta.²³²

Līdzīgu viedokli pauda arī prof. A. Švābe, norādot, ka tāpat kā no klasifikācijas viedokļa nav atzīstams cilvēku dalījums „cilvēkos un garos cilvēkos” vai bibliotēkas sējumu šķirojums „grāmatās un biežās grāmatās”, tā arī termins „smags noziegums” rada priekšstatu, ka pastāv arī „viegls noziegums”.²³³

²³¹ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 28.lpp.

²³² Krugļevskis A. Latvijas sodu likumu projekts un Latvijas kultūras attīstība. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1929.gada septembris-oktobris, Nr.9/10, 330.-337.lpp.

²³³ Švābe A. Mūsu sodu likumu valoda, 586.lpp.

Prof. A. Krugļevskis pauda domu, ka, ņemot vērā starpību starp tautas kultūras līmeni Latvijā un Krievijā, ka pazīstamākie krievu juristi ir nemierā ar izdarītajiem labojumiem, un ka teksta labojums pieņemts 19.gadsimta 90.gados, kad Krievijā valdīja smaga politiska reakcija, Latvijas likumā vajadzētu atjaunot pirmatnējo redakciju un tādējādi ieviest mūsu tiesībās eiropiskus paņēmienus.²³⁴

Autors gan netika norādījis šo terminu latviskos variantus, jo abus terminus „*проступки*” un „*нарушения*” var tulkot kā „pārkāpumi” (pēdējo gan papildus var tulkot kā „traucējumi”), līdz ar to atšķirība starp tiem ir pārāk niansēta, lai tos likumā varētu ieviest kā atsevišķus noziedzīgu nodarījumu veidus.

Arveds Švābe ierosināja terminoloģiski pieturēties pie franču un vācu parauga un lietot terminus „noziegums” un „pārkāpums”, bet angļu, franču jēdzienu „*contravention*” (krievu „*нарушения*”) apzīmēt ar kādu jaunvārdu.²³⁵

Viens no ļaunprātīga bankrota pierādīšanas problēmjaudājumiem bija lielā saikne ar civillietas izskatīšanu. Lai gan bankrota un maksātnespējas jēdzieni tika nošķirti, tomēr nevarēja tikt konstatēts bankrots, ja nebija pasludināta maksātnespēja, tādējādi krimināltiesībās attiecībā par bankrotu kā noziedzīgu nodarījumu milzīga ietekme bija civiltiesiskajām tiesību normām.²³⁶

Pjotrs Jakobi izteica viedokli, ka maksātnespēja ir ārējā, objektīvā pazīme, bez kuras nevar piemērot krimināltiesību normas par bankrotu, tādēļ civiltiesiskajam maksātnespējas definējumam ir ārkārtīgi liela nozīme arī priekš krimināli sodāmā bankrota sastāva. Ne visas personas, kuras var atzīt par maksātnespējīgām, var būt par bankrota subjektiem, bet no otras puses, tās personas, kuras nevar atzīt par maksātnespējīgām, nevar arī saukt pie kriminālatbildības par bankrotu.²³⁷

Tādējādi bankrota nepieciešams priekšnoteikums ir ar tiesas spriedumu civiltiesiskā kārtā pasludināta parādnieka maksātnespēja. Līdz ar to, lai gan teorētiski tas būtu iespējams, tad nav iespējams personu sodīt par ļaunprātīga bankrota mēģinājumu. Atbilstoši likuma normām ļaunprātīgs bankrots uzskatāms par pabeigtu noziedzīgu nodarījumu kopš maksātnespējas pasludināšanas un mantas noslēpšanas brīža, neatkarīgi no tā, vai kreditoriem ar to jau nodarīts kaitējums vai nē.²³⁸

Līdzīgu viedokli ir paudis arī prof. Ivans Foinickis (*Иван Яковлевич Фойницкий*), norādot, ka par bankrota mēģinājumu persona netiek saukta pie kriminālatbildības, jo līdz

²³⁴ Krugļevskis A. Latvijas sodu likumu projekts un Latvijas kultūras attīstība, 337.lpp.

²³⁵ Švābe A. Mūsu sodu likumu valoda, 587.lpp.

²³⁶ Фойницкий И.Я. Курсь уголовного права, с.367.

²³⁷ Jakobi P. Par ļaunprātīgu, neuzmanīgu un vienkāršu maksātnespēju, 197.lpp.

²³⁸ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 20.lpp.

maksātnespējas pasludināšanai praksē būtu ļoti grūti nošķirt atļautas un pretlikumīgas darbības ar savu īpašumu.²³⁹

Krimināllietas uzsākšanas gadījumā abas lietas – civillieta par maksātnespēju un krimināllieta par bankrotu – tika virzītas paralēli.²⁴⁰ Kriminālprocesa likumu²⁴¹ 32.pants (1914.gada izdevumā – 27.pants) paredzēja tā saucamos prejudiciālos jautājumus: ja nodarījuma noziedzības noteikšana atkarīga no apsūdzētā īpašuma tiesībām uz nekustamu mantu vai no viņa maksātnespējas rakstura, tad kriminālvajāšanu nevarēja uzsākt un iesāktā bija jāaptur līdz strīdus jautājuma izšķiršanai civiltiesā.

Tā bija Latvijas kriminālprocesa īpatnība, jo daudzās valstīs, t.sk., arī Vācijas 1877.gada kriminālprocesā, prejudiciālie jautājumi nebija zināmi.²⁴² Šī īpatnība acīmredzot bija pārņemta no Krievijas, kuras Senāts 1906.gada spriedumā Nr.9 noteica, ka parādnieka maksātnespējas raksturs tiek galīgi noteikts civiltiesā. Šāds lēmums krimināltiesai ir saistošs, un tā ar savu lēmumu nevar atcelt civiltiesas lēmumu.²⁴³

Šādam noteikumam bija nozīme laikā, kad maksātnespējas raksturs zināmos apstākļos bija tieši savienots ar sodu. Latvijas Sodu likumi noteica sodu par īpašiem likumā paredzētiem nodarījumiem. Līdz ar to maksātnespējas raksturs vairs nevarēja būt par nodarījuma noziedzību noteicošo apstākli un līdz ar to arī par prejudiciālo jautājumu.²⁴⁴

1933.gadā īsi pēc jaunā Sodu likuma pieņemšanas tika veikti grozījumi kriminālprocesa likumos²⁴⁵, atbilstoši kuriem Kriminālprocesa likumu 32.panta piezīme tika izteikta jaunā redakcijā, ka Sodu likuma 556.-560. un 565.-567.pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu lietas var uzsākt, nenogaidot strīda lietas izšķiršanu civiltiesā.

Līdz ar to vismaz ļaunprātīga bankrota (Sodu likuma 558.pants) gadījumā kļuva iespējama kriminālvajāšanas uzsākšana pirms maksātnespējas rakstura noskaidrošanas civilietā. Attiecībā uz vienkāršu bankrotu (Sodu likuma 561.pants) pastāvēja šaubas, vai ir iespējams pabeigt krimināllietu pirms civilietas pabeigšanas.²⁴⁶

Izmeklējot bankrota krimināllietu, vienkāršs bankrots bija jānošķir no ļaunprātīga bankrota. Abos bankrota gadījumos bija vienāda nespēja nomaksāt parādus, t.i. pietiekošu

---

²³⁹ Фойницкий И.Я. Курсъ уголовного права, с.381.

²⁴⁰ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 13.lpp.

²⁴¹ Kriminālprocesa likumi: LR likums. Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926.gada izdevums, 8.lpp.

²⁴² Alksnis V. Prejudiciālie jautājumi mūsu kriminālprocesa likumā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada aprīlis, Nr.4, 178.lpp.

²⁴³ Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās, 95.lpp.

²⁴⁴ Alksnis V. Prejudiciālie jautājumi mūsu kriminālprocesa likumā, 178.lpp.

²⁴⁵ Pārgrozījumi un papildinājumi kriminālprocesa un tiesu iekārtas likumos: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 28.jūnijs, Nr.139.

²⁴⁶ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa ar V.Liholajas komentāriem, 377.lpp.

skaidru līdzekļu trūkums, lai apmierinātu kreditoru prasījumus, tomēr vienkāršajā bankrotā bija faktiskā neiespēja, bet ļaunprātīgā bankrotā – fiktīva neiespēja.²⁴⁷

Vienkāršā bankrotā noziedzīgā darbība izpaudās apstākļi, ka parādnieks nebija ievērojis pareizas saimniekošanas pamatprasības, izputinādams sevi par kaitējumu kreditoriem ar nedrošām operācijām, preču neapdrošināšanu pret dažādām varbūtībām (vieglprātība) vai ar pārmērīgiem izdevumiem, kaut arī labdarības lietām (izšķērdība).²⁴⁸

Noziedzīgai darbībai ļaunprātīga bankrota gadījumā bija cits raksturs, tā bija vērsta tieši pret kreditoru interesēm ar nolūku slēpt līdzekļus. Tādējādi ļaunprātīgs bankrots bija iespējams arī tad, ja parādnieks visus parādus varētu nomaksāt. Parādnieka darbība kaitēja visiem kreditoriem un tā bija vērsta uz zināmas mantas daļas izņemšanu, kas varēja notikt:

a) ar aktīva daļas noslēpšanu, nobēdzinot to vai atsavinot trešās rokās, vai fiktīvi atsakoties no prasījumiem pret trešām personām;

b) ar mākslīgu pasīva palielināšanu, izdodot fiktīvas saistības.²⁴⁹

Aplūkojamajā laika periodā ļaunprātīga bankrota pierādīšana bija ļoti grūta. Laika posmā no 1927.gada līdz 1931.gadam par noziedzīgiem nodarījumiem bankrota jomā tika attaisnoti 90,5% no apsūdzētajām personām (*skat. 3.1.tabulu*).

3.1. tabula

Apsūdzēto un attaisnoto personu skaits par bankrota noziedzīgiem nodarījumiem

(Sodu likumu 600., 602., 603.p.) 1927.-1931.gadā²⁵⁰

	1927.	1928.	1929.	1930.	1931.	Kopā
Apsūdzēti, skaits	5	8	7	1	-	21
Attaisnoti, skaits	5	7	6	1	-	19
Attaisnoti, %	100,0	87,5	85,7	100	-	90,5

1934. un 1935.gadā katrā gadā tikai vienā gadījumā bija uzsākta lieta par ļaunprātīgu bankrotu. Latvijas Senāta spriedumu krājumos nebija neviena Senāta sprieduma par ļaunprātīgu bankrotu.²⁵¹

Tā kā tiesa attaisnoja gandrīz visus bankrotā apsūdzētos, tad tas nevarēja nepamudināt prokuratūru būt atturīgākiem saukšanā pie kriminālatbildības, līdz ar to 1931.gadā netika nodota tiesai neviena persona apsūdzībā par bankrotu. Tas, ka tik kaitīgs noziedzīgs

²⁴⁷ Mincs P. Krimināltiesības, 361. lpp.

²⁴⁸ Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa ar V.Liholajas komentāriem, 375.lpp.

²⁴⁹ Mincs P. Krimināltiesības, 362. lpp.

²⁵⁰ Ripke N. Attaisnoto apsūdzēto procents Latvijā. Jurists, 1932.gada oktobris, Nr.7, 179.-180.lpp.

²⁵¹ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 30.lpp.

nodarījums kā bankrots palika bez soda, tikai veicināja ļaunprātīgu un vieglprātīgu bankrotu izplatīšanu.²⁵²

Pēc 1925.gada 22.maija Sodu likumu papildinājumiem²⁵³ bija divi panti, kuros bija paredzēta parādnieka kriminālatbildība par savas mantas slēpšanu: 599.pants (ļaunprātīgs bankrots), kuru varēja inkriminēt tikai pēc parādnieka maksātnespējas pasludināšanas, un 607.¹ pants, kuru varēja piemērot, nenogaidot maksātnespējas pasludināšanu. Pilnīgi dabīgi, ka gadījumā, ja bija pierādījumi, ka parādnieks ir noslēpis savu mantu, kreditori negribēja gaidīt civiltiesas spriedumu, bet uzreiz ziņoja policijai par noslēpto mantu un parādnieku varēja saukt pie kriminālatbildības pēc vieglāka Sodu likuma panta.²⁵⁴

Līdzīgā veidā konstruēts bija arī 1933.gada Sodu likums, kura 558.pantā bija paredzēta kriminālatbildība par mantas slēpšanu ļaunprātīga bankrota gadījumā, savukārt 565. un 566.pantos – parādnieka kriminālatbildība par mantas slēpšanu nolūkā izvairīties no parādu nomaksas.

1925.gada 22.maija grozījumi Sodu likumos bija izdoti ar mērķi sekmīgāk apkarot ļaunprātīgus bankrotus, tomēr patiesībā tikai mīkstināja sodu parādniekiem, jo visos gadījumos, kad bija pietiekoši pierādījumi parādnieku sauca pie atbildības pēc Sodu likumu 607.¹ panta, un tikai tad, kad pierādījumi nebija pietiekoši, kreditori gaidīja parādnieka maksātnespējas pasludināšanu. Tādā gadījumā, ja arī prokuratūra ierosināja lietu par ļaunprātīgu bankrotu, tad pierādījumu trūkuma dēļ to vajadzēja izbeigt vai arī tiesa attaisnoja apsūdzēto.²⁵⁵

Sodu likuma 565.panta pirmā daļa paredzēja sodīt ar cietumu personu, kas ar nolūku izvairīties no parādu maksāšanas vai citu saistību pildīšanas, visumā vai daļai padarījis savu mantu nevērtīgu, to atsavinājis, ieķīlājis, noslēpis vai citādi nobēdzinājis, ja tas izdarīts par kaiti kreditoram, vai personai, kuras tiesības ar šo mantu nodrošinātas vai par kuras tiesību nodrošināšanu apzināti dots pienācīgas varas rīkojums.

Tiesību normā likumdevējs norāda uz to, ka jēdziens „parāds” nesakrīt ar jēdzienu „saistība”, kurš ir plašāks un satur arī tādas attiecības, kuras nevar apzīmēt ar vārdu „parādi” šaurā civiltiesiskā nozīmē. Tā, pienākums reģistrēt nekustamu īpašumu uz pircēja vārdu nav uzskatāms par parādu, bet par saistību.²⁵⁶

---

²⁵² Ripke N. Attaisnoto apsūdzēto procents Latvijā, 179.-180.lpp.

²⁵³ Likums par tirdzniecības procesa likumu, 1903.gada sodu likumu un kriminālprocesa likumu grozīšanu un papildināšanu: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1925.gada 22.maijā, Nr.112.

²⁵⁴ Ripke N. Attaisnoto apsūdzēto procents Latvijā, 181.lpp.

²⁵⁵ Turpat, 181.lpp.

²⁵⁶ Mincs E. Sodu likuma 565.pants (mantas nobēdzināšana), 24 lpp.

Tāds pats sods pēc Sodu likuma 565.panta otrās daļas bija paredzēts tam, kas apzināti noslēdzis ar parādnieku darījumu par viņa mantas atsavināšanu, apgrūtināšanu vai ieķīlāšanu, vai arī palīdzējis viņam padarīt to visumā vai pa daļai nevērtīgu, noslēpt vai citādi nobēdzināt, vai pats šo mantu visumā vai pa daļai padarījis nevērtīgu, slēpis vai citādi nobēdzinājis.²⁵⁷

Sodāmības nosacījumi, kuru esamība bija jāpierāda pēc Sodu likuma 565.panta, bija: 1) nolūks izvairīties no parādu maksāšanas vai citu saistību pildīšanas un 2) kaitējuma nodarīšana kreditoriem.²⁵⁸

Parādnieka saukšanai pie kriminālatbildības par mantas slēpšanu pirms viņa maksātnespējas pasludināšanas bija arī vairākas neskaidrības. Pirmkārt, radās kolīzija starp parādnieka un kreditora interesēm. Piemēram, ja saimnieks nonāca materiāli grūtā stāvoklī un atsavināja savu mantu zem tirgus vērtības, lai varētu uzturēt savu ģimeni, tad šo darbību bija grūti kvalificēt par noziedzīgu nodarījumu, lai gan no tās varēja ciest viņa kreditori. Otrkārt, radās kolīzija starp saimnieciskās brīvības vajadzībām un starp tai pašai saimniecībai nepieciešamo kredīta nodrošināšanu. Šajā sakarā rodas principiāls jautājums, kādā stadijā var no parādnieka prasīt, lai viņš atturētos no brīvas rīcības ar savu mantu un cik tālu var ierobežot viņa rīcības brīvību.²⁵⁹

Kopumā 1933.-1934.gadā pieauga lietu skaits (*skat. 3.2.tabulu*), kas bija uzsāktas par Sodu likuma 38.nodaļā „Bankrots, augļošana un citāda sodāma ļaunprātība attiecībā uz mantu” paredzētiem noziedzīgiem nodarījumiem, ko skaidroja kā pārdzīvotās vispārējās ekonomiskās krīzes atspoguļojumu.

3.2. tabula

Krimināllietu skaits par Sodu likuma 38.nodaļā paredzētajiem noziedzīgiem nodarījumiem 1930.-1934.gadā²⁶⁰

	1930.	1931.	1932.	1933.	1934.
Pie izmeklēšanas tiesnešiem	215	212	290	580	627
Apgabaltiesās	80	89	100	117	213

Tā kā ļaunprātīgu bankrotu pierādīt nebija viegli, tad šis krimināllietu pieaugums bankrota jomā ir saistāms tieši ar relatīvi vieglāk pierādāmo lietu, kā, piemēram, par jau pieminēto mantas slēpšanu, skaita palielināšanos.

²⁵⁷ Mincs P. Krimināltiesības, 361. lpp.

²⁵⁸ 1933.g. 24.aprīļa Sodu likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sastādījuši: P.Mincs, H.Ehlerss, P.Jakobi, J.Lauva. Rīga: [b.i.], 1934., 181.lpp.

²⁵⁹ Mincs E. Sodu likuma 565.pants (mantas nobēdzināšana), 2.-3.lpp.

²⁶⁰ Jakobi P. Daži secinājumi no statistiskām ziņām par lietu gaitu Latvijas tiesu iestādēs pēdējos piecos (1930.-1934.) gados. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1935.gada septembris, Nr.3, 611.-612.lpp.

Kā viens no galvenajiem sarežģījumiem ļaunprātīga bankrota izmeklēšanā varēja būt Soda likuma 558.pantā norādītā nolūka „lai izvairītos no parāda maksāšanas” pierādīšana. Tādējādi kaitēšanas nolūkam tika pievienots nolūks iegūt sev labumus uz sveša rēķina, un šī pazīme – mantkārība – tika uzskatīta kā ļaunprātīga bankrota raksturīgā pazīme. Līdz ar to, pierādot ļaunprātīgu bankrotu, bija svarīgi ne tikai pierādīt mantas slēpšanas faktu, bet arī cēlonisku sakarību starp mantisku kaitējumu kreditora pusē un mantas iegūšanu parādnieka pusē.²⁶¹

3.3. MAKSĀTNESPĒJAS IETEKME UZ VALSTS EKONOMIKU

Maksātnespēja rada sekas ne tikai bankrotējušajai personai. Tāpat maksātnespējas rada paliekošas sekas visai valsts ekonomikai. Uzņēmumu bankroti negatīvi ietekmē komercdarbības vidi, jo īpašnieki un kreditori zaudē ieguldītos līdzekļus, darbinieki zaudē darbavietas un ienākumu avotus, savukārt valstij samazinās nodokļu ieņēmumi.²⁶²

Saimniecisko krīžu laikā pieaug uzņēmumu bankrota vilnis, kas atkal padziļina jau esošo krīzi. Latviju saimnieciskā krīze skāra 1930.-1931.gadā. Vispirms un vissmagāk tā skāra banku sistēmu. Krīzes sākuma gados valsts saimnieciskā politika atbilstoši liberālās politikas garam ļāva notikumiem iet savu ceļu. Tomēr pakāpeniski tika vērtēts katra maksāšanas grūtībās nonākuša uzņēmuma, vispirms jau kredītiestādes, lietderība no Latvijas valsts saimniecisko un nacionālo interešu viedokļa. Atbilstoši šīm interesēm uzņēmums bija vai nu jā saglabā ar valsts kredītu palīdzību vai jāpārņem valsts rīcībā, to likvidējot, reorganizējot vai pievienojot citam uzņēmumam.²⁶³

Bankrotējušo uzņēmumu skaits savu kalngalu sasniedza 1932.gadā, un to raksturo 3.3.tabulā apkopotie skaitļi.

3.3. tabula

Bankrotējušo uzņēmumu skaits un kopsumma miljonos latu 1930.-1933.gadā²⁶⁴

	1930.	1931.	1932.	1933.
Bankrotējušo uzņēmumu skaits	82	162	249	129
no tiem Rīgā	59	119	161	84
Kopsumma miljonos latu	9,6	9,7	8,8	7,0
no tās Rīgā	9,3	8,4	7,3	6,5

²⁶¹ Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots, 19.lpp.

²⁶² Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātnespējas prognozēšanai, 6.lpp.

²⁶³ Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze, 77., 79.lpp.

²⁶⁴ Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914-1945, 448.lpp.

Salīdzinājumam tāds personu skaits, kas 30.gados bankrotēja vidēji gadā, mūsdienās tiek pasludināts par maksātnespējīgām ik mēnesi. Tā, piemēram, 2015.gada decembrī par maksātnespējīgām tika pasludinātas 239 personas, no tām 176 fiziskās personas un 63 juridiskās personas.²⁶⁵

3.4.tabulā ir apkopoti dati no Uzņēmumu reģistra mājas lapā pieejamās informācijas par pasludinātajiem maksātnespējas procesiem pēdējos četros gados.

3.4. tabula

Pasludināto maksātnespējas procesa lietu skaits 2012.-2015.gadā²⁶⁶

	2012.	2013.	2014.	2015.
Pasludināto maksātnespējīgo personu skaits	2256	2392	2252	2418
no tām fiziskās personas	1375	1572	1292	1616
no tām juridiskās personas	881	820	960	802

Latvijas valdība jau 20.gadsimta 20.gados sniedza palīdzību maksātnespējas problēmās nonākušiem uzņēmumiem, un viens no veidiem bija valsts kredītu izsniegšana. Ekonomists un finansists Kārlis Balodis šādu valsts palīdzību privātiem uzņēmumiem kritizēja, norādot, ka ir daudzi privāti uzņēmumi, kas tāpat ir bankrotējuši, piemēram, Zandberga ķieģeļnīca Pāvilstā ar 50 miljonu latu valsts aizdevumu, un citi, kuri turas tikai pateicoties Latvijas valdības un bankas labvēlībai - kredītu pagarināšanai. Kā piemērs tika minēts Beķera dzelzs kausētava un valcētava Liepājā, kura ar visu 160 miljonu latu Latvijas bankas kredītu tik tikko velk dzīvību. Kārlis Balodis uzskatīja, ka daudz lietderīgāka būtu valsts uzņēmumu stiprināšana.²⁶⁷

1935.gada 9.aprīlī tika pieņemts Likums par Latvijas kredītbanku.²⁶⁸ Bez parastajiem kredītbanku uzdevumiem (līdzekļu piesaistīšana un īstermiņa kredītu izsniegšana) Ministru kabinets Latvijas kredītbankai uzdeva likvidēt privātās bankas, kuras pēc valdības atzinuma bija nonākušas maksāšanas grūtībās. Vēlāk šīs tiesības tika paplašinātas, nosakot, ka ar Ministru kabineta lēmumu Latvijas Kredītbankai var uzdot arī tirdzniecības vai rūpniecības uzņēmumu likvidēšanu.²⁶⁹ Līdz 1936.gada 1.janvārim Latvijas Kredītbanka jau bija

²⁶⁵ Statistika: Pasludināto MNP lietu skaits pēc MNP rakstura. Pieejama: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=533 [aplūkots 2016.gada 9.februārī].

²⁶⁶ Statistika: Pasludināto MNP lietu skaits pēc MNP rakstura. Pieejama: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=533 [aplūkots 2016.gada 9.februārī].

²⁶⁷ Balodis K. Latvijas saimniecība pie spējīgas un pie nespējīgas valdības. Otrais izdevums. Rīga: Prof. Dr.P.Zālītes izdevumā, 1931., 27.-28. lpp.

²⁶⁸ Likums par Latvijas kredītbanku: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1935.gada 11.aprīlis.

²⁶⁹ Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze, 79.-80.lpp.

pārņēmusi likvidācijai septiņas privātās bankas. Labprātīgi pašas likvidējās trīs privātbankas, līdz ar to no agrākajām privātbankām bija palikušas tikai sešas.²⁷⁰

Likvidētos uzņēmumus Latvijas Kredītbanka parasti īsu laiku paturēja savā tiešā pārziņā, bet pēc dažām nedēļām vai mēnešiem uz viena vai vairāku likvidēto uzņēmumu bāzes izveidoja t.s. nacionālo uzņēmumu – akciju sabiedrību. Līdz 1938.gada maijam Latvijā bija nodibinātas 24 nacionālās akciju sabiedrības. Kaut gan, salīdzinot ar visu Latvijas uzņēmumu skaitu, nodibināto nacionālo uzņēmumu skaits bija niecīgs, to saimnieciskā un nacionālpolitiskā nozīme bija daudz lielāka.²⁷¹

Ievērojamais latviešu tautsaimnieks un vēsturnieks, profesors Arnolds Aizsilnieks ir norādījis arī šīs darbības negatīvo pusi, proti, tā kā Latvijas Kredītbanka pati stājās likvidēto iestāžu vietā, tad tā nevarēja būt objektīva likvidācijas lietu kārtotāja, bet gan bija likvidācijā tīri veikalnieciski ieinteresēts uzņēmums, kas centās atbrīvot sev vietu Latvijas saimniecībā.²⁷²

Lai arī maksātnespēja parasti tiek raksturota kā valsts ekonomikas negatīvais faktors, tomēr starptautiskā prakse liecina, ka uzņēmumu bankrots ir tirgus ekonomikas neatņemama sastāvdaļa²⁷³, līdz ar to ir secināms, ka maksātnespēja un bankrots nav jāuzskata par izskaužamām parādībām, bet tie ir tiesību institūti, ar kuru palīdzību būtu jāsamēro kreditoru un parādnieku intereses.

Darba noslēgumā var izdarīt secinājumu, ka, attīstoties bankrota tiesībām, mainās attieksme pret parādnieka tiesībām. Ja sākotnējā bankrotu tiesību rašanās posmā parādnieks bija pilnīgi beztiesīgs, ko kreditors varēja nogalināt vai pārdot verdzībā, tad šobrīd jau parādnieks ir „līdztiesīgāks” par kreditoru.

Mūsdienās parādnieks fiziskās personas maksātnespējas procesā var iziet saistību dzēšanas procedūru, pēc kuras pabeigšanas nesegtās kreditora saistības tiek dzēstas, tādējādi kreditors zaudē parādniekam aizdotos naudas līdzekļus.²⁷⁴ Juridiskās personas maksātnespējas procesā kreditoram par maksātnespējas pieteikumu ir jāmaksā piecas reizes lielāka valsts nodeva nekā pieteikumu iesniedzot pašam parādniekam.²⁷⁵ Ja parādniekam nav mantas, juridiskās personas maksātnespējas process tiek turpināts tikai tādā gadījumā, ja tiek nodrošināts procesa finansējums,²⁷⁶ t.i., kreditoram papildus tam, ka no parādnieka nav

---

²⁷⁰ Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914-1945, 630.-631.lpp.

²⁷¹ Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze, 79.-80.lpp.

²⁷² Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914-1945, 640.lpp.

²⁷³ Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātnespējas prognozēšanai, 9.lpp.

²⁷⁴ Maksātnespējas likums, 164.p.

²⁷⁵ Civilprocesa likums, 34.p.1.d.3.p.

²⁷⁶ Maksātnespējas likums, 112.p.

saņēmis ieguldītos naudas līdzekļus, vēl ir jāfinansē maksātnespējas process, jo pretējā gadījumā process tiek izbeigts, parādnieks likvidēts un kreditoram savi neatgūtie līdzekļi jānoraksta zaudējumos. Tas norāda, ka šobrīd parādnieka tiesības prevalē pār kreditora tiesībām, kas nebija iedomājams 20.gadsimta 20.-30.gados.

Pēc autora domām ar maksātnespējas procesu regulējošām tiesību normām parādnieka un kreditora tiesības ir jāsabalansē, lai tās būtu līdzsvarotas. Īpaši tas būtu attiecināms uz juridiskās personas maksātnespējas procesiem.

Fiziskās personas darījumu slēgšanas brīdī ir mazāk aizsargātas nekā kreditori - bankas vai ātro kredītu aizdevēji, kas ir komersanti un kuriem personu kreditēšana ir business. Līdz ar to pozitīvi vērtējama iespēja dzēst parādnieku fizisko personu saistības, izpildot likumā paredzētos maksātnespējas procesa noteikumus. Pretējā gadījumā fiziskajām personām parādu jūgs būtu jāvelk mūža garumā, neredzot nekādu iespēju no šī loka izkļūt.

Pretēji ir juridiskajām personām, kur nekādā ziņā nedrīkstētu būt parādniekam labvēlīgākas likuma normas nekā kreditoram. Mūsdienu likumdošanā arī juridisko personu maksātnespējā likums vairāk aizsargā parādnieku intereses. Piemēram, nesamērīga kreditora tiesību ierobežošana ir iemaksātā depozīta zaudēšana gadījumā, kad kreditors ir izpildījis visus likumā noteiktos pienākumus parādnieka brīdināšanai. Ja parādnieks savus iebildumus ceļ tikai tiesas sēdē, un maksātnespējas process netiek pasludināts, tad likums tiesai dod tikai divas iespējas kreditora maksātnespējas procesa pieteikuma vērtēšanai: atzīt to par nepamatotu vai apzināti nepatiesu.²⁷⁷ Nevienā no šiem gadījumiem depozīta atmaksa nav paredzēta.²⁷⁸

Izvērtējot vēsturiskos faktus, var secināt, ka starpkaru Latvijā pēc neatkarības iegūšanas 1918.gadā tika pārņemti Krievijas normatīvie akti. Laika gaitā tajos tika izdarīti grozījumi, piemērojot neatkarīgas valsts vajadzībām. Pakāpeniski tika izstrādāti un pieņemti savi, Latvijas Republikas likumi. Maksātnespējas jomā likumdevējs centās maksimāli aizsargāt kreditoru intereses un pēc iespējas samazināt ļaunprātīgu bankrotu gadījumu skaitu.

---

²⁷⁷ Civilprocesa likums, 361.¹³ p.9.d.

²⁷⁸ Maksātnespējas likums, 62.p.5.d.1.p.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autors izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes.

1. Attīstoties bankrota tiesībām, ir mainījusies attieksme pret parādnieka tiesībām. Ja sākotnējā posmā parādnieks bija pilnīgi beztiesīgs, ko kreditors varēja nogalināt vai pārdot verdzībā, tad šobrīd jau parādnieka tiesības prevalē pār kreditora tiesībām.

2. Starpkaru Latvijā pēc neatkarības iegūšanas 1918.gadā tika pārņemti Krievijas normatīvie akti. Laika gaitā tajos tika izdarīti grozījumi, piemērojot neatkarīgas valsts vajadzībām. Pakāpeniski tika izstrādāti un pieņemti savi, Latvijas Republikas likumi. Maksātnespējas jomā likumdevējs centās maksimāli aizsargāt kreditoru intereses un pēc iespējas samazināt ļaunprātīgu bankrotu gadījumu skaitu.

3. Lai pasludinātu tirdzniecisko maksātnespēju starpkaru Latvijā, tiesai vajadzēja konstatēt arī, ka parādnieka mantas nepietiek visu parādu segšanai. Tas līdzinās bilances testa nosacījumiem (saistības pārsniedz aktīvus), kas mūsdienu maksātnespējas tiesību normās pastāvēja līdz pašreizējā Maksātnespējas likuma spēkā stāšanās brīdim. Bilances tests būtu jāiekļauj tiesību normā kā maksātnespējas papildpazīme. Šāda norma palīdzētu gan kreditoriem atspēkot negodprātīgu parādnieku formālus iebildumus, gan parādniekiem pierādīt savu maksātspēju.

4. Starpkaru Latvijā pastāvēja tirdznieciskā un netirdznieciskā maksātnespēja. Mūsdienās esošajā maksātnespējas tiesiskajā regulējumā šo iedalījumu aizstāj juridisko personu un fizisko personu maksātnespējas procesu sadalījums. To apstiprina arī individuālā komersanta, kas ir komercreģistrā reģistrēta fiziskā persona, maksātnespējas noteikumi. Individuālā komersanta maksātnespēju īsteno saskaņā ar juridiskās personas maksātnespējas procesa nosacījumiem. Tikai pēc šī procesa izbeigšanas personai ir tiesības vērsties tiesā ar pieteikumu par fiziskās personas maksātnespējas procesa pasludināšanu.

5. 20.gadsimta 20.-30.gados Latvijā tirdzniecības uzņēmumu lielākā daļa bija vienpersonas īpašums, tādējādi uzņēmumam ciešot neveiksmi komercijā, arī pats īpašnieks kļuva maksātnespējīgs. Līdz ar to mūsdienu izpratnē varētu uzskatīt, ka starpkaru posmā galvenokārt bija tieši fizisko personu maksātnespējas procesi, tiesa gan, bez iespējas dzēst parādnieka nesegtās saistības.

6. Starpkaru Latvijā parādnieks, kas tika pasludināts par maksātnespējīgu tirdzniecībā, vienlaikus tika arī apcietināts. Apcietinājums civiltiesiskā kārtībā, kas mūsdienās vairs nepastāv, tika uzskatīts par galveno kreditoru ieroci cīņā pret parādniekiem. Pašreizējā Latvijas likumdošanā kā vienīgais nodrošinājums ir paredzēts parādnieka pārstāvja pienākums nekavējoties paziņot administratoram un tiesai jaunās dzīvesvietas adresi.

7. Gan mūsdienās, gan 20.gadsimta pirmajā pusē bija identiskas problēmas ar izsolēm, kurās piedalījās personas, kas ietekmēja citus izsoles dalībniekus ar mērķi samazināt izsoles cenu, tādējādi padarot izsoli kā mantas pārdošanas veidu neefektīvu. Atšķīrās šo problēmu risinājums: starpkaru Latvijā tika papildināti Soda likumi, paredzot par šādām darbībām kriminālatbildību, mūsdienās tika ieviestas elektroniskās izsoles.

8. Lai cīnītos ar parādnieku veiktajiem fiktīvajiem darījumiem, lietderīgi būtu pārņemt starpkaru Latvijas pieredzi darījumu apstrīdēšanā. No Maksātnespējas likuma normām būtu jāizslēdz „aizdomu periods”, kas ļautu administratoram un kreditoriem vērtēt parādnieka darījumus ilgākā laika posmā nekā trīs gadi pirms maksātnespējas pasludināšanas. Līdz ar to autors ierosina veikt Maksātnespējas likumā šādus grozījumus: izslēgt 96.panta pirmās daļas 2.punktā un 97.panta trešajā daļā vārdus „triju gadu laikā”.

9. Parādnieka maksātnespējas atjaunošanai starpkaru Latvijā pastāvēja peļņas uzņēmumu administrācija. Pēc Latvijas neatkarības atjaunošanas ilgstoši tika radīti dažādi tiesiski mehānismi parādnieka maksātnespējas atjaunošanai, bet tikai ar 2008.gadu tika ieviests peļņas uzņēmumu administrācijas analogs – tiesiskās aizsardzības process.

10. Starpkaru Latvijā par maksātnespējīgām atzītām personām bija ierobežojumi ieņemt dažādus amatus. Šīs personas nevarēja būt par miertiesnešiem, nevarēja tikt ieceltas tiesu resora amatos, nevarēja būt par tiesu izpildītājiem, nevarēja tikt uzņemtas par zvērinātiem advokātiem vai zvērinātu advokātu palīgiem. Tāpat maksātnespējīgām personām nebija atļauta uzvārda maiņa. Mūsdienās papildus jau esošajiem ierobežojumiem būtu jāaizliedz maksātnespējīgām personām ieņemt tiesnešu vai prokuroru amatus.

11. 20.gadsimta sākumā maksātnespēja tika norādīta kā viens no pamatiem maksātnespējīgās fiziskās personas rīcībspējas ierobežošanai. Arī mūsdienās maksātnespējīgā parādnieka rīcībspēja tiek ierobežota: zaudētas tiesības rīkoties ar savu mantu; ierobežotas tiesības slēgt darījumus, kuru summa pārsniedz vienu minimālo mēnešalgu; aizliegums uzņemties jaunas parādsaistības un nodarīt zaudējumus kreditoriem.

12. Mūsdienu Latvijā „maksātnespēja” ir plašāks jēdziens, un „bankrots” ir tikai viens no maksātnespējas stāvokļa risinājumiem vai procedūrām. Starpkaru Latvijā bija jānosaka maksātnespējas raksturs, kas varēja būt nejauša (nelaimīga) maksātnespēja, vienkāršs bankrots vai ļaunprātīgs bankrots. Kriminālatbildība bija paredzēta par abiem bankrota veidiem, līdz ar to maksātnespēja tika uzskatīta par piederīgu civiltiesību institūtam, savukārt bankrots – krimināltiesību institūtam.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

Literatūra

1. 1933.g. 24.aprīļa Sodū likums ar likumdošanas motīviem un sīkiem komentāriem, kā arī ar alfabētisko un citiem rādītājiem. Sastādījuši: P.Mincs, H.Ehlerss, P.Jakobi, J.Lauva. Rīga: [b.i.], 1934., 290 lpp.
2. Aizsilnieks A. Latvijas saimniecības vēsture 1914-1945. Stokholma: Daugava, 1968., 983 lpp.
3. Alksnis V. Prejudiciālie jautājumi mūsu kriminālprocesa likumā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada aprīlis, Nr.4, 178.-180.lpp.
4. Balodis K. Ekonomiskā politika. Rīga: A.Gulbja apgādība, 1923., 172 lpp.
5. Balodis K. Ievads tautsaimniecībā un ekonomiskā politika. Rīga: Drukātava, 2013., 560 lpp.
6. Balodis K. Latvijas saimniecība pie spējīgas un pie nespējīgas valdības. Otrais izdevums. Rīga: Prof. Dr.P.Zālītes izdevumā, 1931., 56 lpp.
7. Balodis R. Uzņēmumu reģistra loma un vieta valsts reģistru sistēmā: svarīgākie darbības pamatprincipi. Grām.: Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra tiesību piemērošanas prakse. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC, 2013., 217.-241.lpp.
8. Bērziņš G. Fiziskās personas maksātnespējas process. Jurista Vārds, 2011.gada 8.marts, Nr.10.
9. Bērziņš G. Tiesiskās aizsardzības procesa mērķi. Jurista Vārds, 2008.gada 28.oktobris, Nr.41.
10. Bērziņš J. Maksātnespējas procesa krimināltiesiskie aspekti. Jurista Vārds, 2007.gada 9.oktobris, Nr.41.
11. Birziņa L. Romiešu tiesības. Rīga: Poligrāfists, 1997., 112 lpp.
12. Bojārs J. Starptautiskās privāttiesības II. Rīga: Zvaigzne ABC, 2010., 301 lpp.
13. Bukovskis V. Civīlprocesa mācības grāmata. Rīga: Autora izdevums, 1933., 792 lpp.
14. Bukovskis V. Daži vārdi par konkursa procesa reformu. Jurists, 1929.gada marts, Nr.3, 69.-74.lpp.
15. Bukovskis V. Pie jautājuma par Tirdzniecības ustava piemērošanu Latvijā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada augusts, Nr.8, 316.-324.lpp.
16. Civīlprocesa likums (1938.g. izd., 1939.g. iespied.) ar paskaidrojumiem – izvilkumiem no Latvijas Senāta un Tiesu palātas spriedumiem un no attiecīgās zinātniskās literatūras, kā arī dažiem aizrādījumiem uz likumdošanas motīviem. Sastādījuši: Senators

F.Konradi, Tiesu palātas Civildepartamenta priekšsēdētājs T.Zvejnieks un c. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1939., 653 lpp.

17. Čakste K. Civiltiesības: Lekcijas. Raksti. Rīga: Zvaigzne ABC, 2011., 356 lpp.

18. Dekerts K. Dāvināšanas līguma atcelšana. Rīga: Gaisma, 1934., 32 lpp.

19. Drande J. Kādā momentā maksātnešpējīgam parādniekam jābūt tirgotājam, lai to atzītu par maksātnešpējīgu tirdzniecībā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1935.gada janvāris, Nr.1, 168.-170.lpp.

20. Drande J. Konkursa likumprojekts. Jurists, 1934.gada novembris/decembris, Nr.8/9, 245.-250.lpp.

21. Eljaševs D. Pie jautājuma par šķirtas mantas attiecību nodibināšanu starp laulātiem ar laulības līgumiem. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1927.gada oktobris, Nr.10/11, 354.-359.lpp.

22. Eljaševs D. Piespiedu izlīgums konkursa novēršanai. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1936.gada aprīlis, Nr.2, 353.- 363.lpp.

23. Eljaševs D. Piezīmes pie jaunākiem pārgrozījumiem un papildinājumiem civilprocesa likumos. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1931.gada novembris, Nr.11/12, 505.-508.lpp.

24. Grigore-Bāra E. Krievijas Senāta judikatūras izmantojamība Latvijas Republikas starpkaru perioda tiesu praksē. Grām.: Aktuālas tiesību realizācijas problēmas. Latvijas Universitātes 69.konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2011., 205.-215.lpp.

25. Jakobi P. Daži secinājumi no statistiskām ziņām par lietu gaitu Latvijas tiesu iestādēs pēdējos piecos (1930.-1934.) gados. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1935.gada septembris, Nr.3, 603.-614.lpp.

26. Jakobi P. Par ļaunprātīgu, neuzmanīgu un vienkāršu maksātnešpēju. Jurists, 1930.gada oktobris, Nr.7, 195.-202.lpp.

27. Jakobi P. Sodu likumu izstrādāšanas gaita. Jurists, 1928.gada 22.martā, Nr.1, 7.-12.lpp.

28. Juridisko terminu vārdnīca. Rīga: Nordik, 1998., 302 lpp.

29. Kalniņš V., Apsītis R. Latvijas PSR valsts un tiesību vēsture II daļa. Rīga: Zvaigzne, 1980., 176 lpp.

30. Kalniņš V. Romiešu civiltiesību pamati. Rīga: Izdevniecība „Zvaigzne”, 1977., 228 lpp.

31. Kantors L. Atzīšanas prasība Latvijas civilprocesā. Rīga: Izdevniecība „Grāmatrūpnieks”, 1936., 115 lpp.

32. Krastiņš O. Latvijas saimniecības vēsturiskā pieredze. 1918.-1940. Rīga: Latvijas Valsts agrārās ekonomikas institūts, 2001., 222 lpp.
33. Krons M. Alimentu prasības speciālkonkursā. Jurists, 1929.gada septembris, Nr.6, 183.-184.lpp.
34. Krugļevskis A. Latvijas sodu likumu projekts un Latvijas kultūras attīstība. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1929.gada septembris-oktobris, Nr.9/10, 330.-337.lpp.
35. Lapsa-Rozīte A. Tiesiskais elements latviešu tautas sakāmvārdos. Jurists, 1938.gads, Nr.5/6, 107.-122.lpp.; Nr.7/8, 147.-160.lpp.
36. Latvijas Republikas tieslietu sistēma 1918-2008. Rīga: Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, 2008., 78 lpp.
37. Latvijas tiesību vēsture (1914-2000). Prof. Dr.iur. D.A.Lēbera redakcijā. Rīga: Fonds Latvijas Vēsture, 2000., 528 lpp.
38. Latvijas valsts un tiesību vēsture: Palīgs studiju kursa apguvē. Rīga: „P&K” izdevums, 2000., 229 lpp.
39. Lauva J. Likumi un valoda. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada aprīlis, Nr.4, 200.-205.lpp.
40. Lavrentjevs U. Tirdzniecības tiesību avoti Latvijā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1920.gada oktobris, Nr.1, 19.-24.lpp.
41. Lazdiņš J. 1918.gada 18.novembrī dibinātās Latvijas Republikas privāttiesību avotu identificēšanas problēmas un ar to saistītā tiesu prakse. Latvijas Vēsture. Jaunie un Jaunākie laiki, 2008., Nr.3, 19.-33.lpp.
42. Lazdiņš J. Latvijas privāttiesību avoti (X-XX gadsimts). Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 79.-87.lpp.
43. Lazdiņš J. Zemes īpašuma nacionalizācijas un denacionalizācijas pieredze Latvijā (19.-21.gadsimts). Likums un Tiesības, 2005.g. 7. sēj., Nr. 6 (70), 168.–178. lpp.
44. Leimanis Ž. Latvijas konkursa likumu projekts. Ekonomists, 1934.gada 15.novembrī, Nr.21, 750.-754.lpp.
45. Lēbers (Loebers) A. Tirdzniecības tiesību pārskats. Rīga: Valters un Rapa, 1926., 483 lpp.
46. Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 183 lpp.
47. Likumprojekta „Grozījumi Komerclikumā” anotācija. Pieejams: http://helios-web.saeima.lv/saeima9/lasa?dd=LP0461_0, [aplūkots 2016.gada 2.martā].

48. Lošmanis A. Jaunais Latvijas Komerclikums. Grām.: Tiesību transformācijas problēmas sakarā ar integrāciju Eiropas Savienībā. Rīga: Latvijas Universitātes Juridiskā fakultāte, 2002., 297.-306.lpp.
49. Lubbe K. Kad maksātnešpēja ir tirdznieciska? Jurists, 1934.gada marts, Nr.3, 73.-76.lpp.
50. Majevska L. Plāno ieviest e-izsoles spriedumu izpildē un maksātnešpējas procesā. Pieejams: <https://www.tm.gov.lv/lv/aktualitates/tm-informacija-presei/plano-ievies-t-e-izsoles-spriedumu-izpilde-un-maksatnespejas-procesa>, [aplūkots 2016.gada 9.februārī].
51. Mincs E. Sodu likuma 565.pants (mantas nobēdzināšana). [b.v.], [b.i.], 1935., 24 lpp.
52. Mincs P. Jaunais Sodu likums. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1930.gada oktobris, Nr.10, 347.-370.lpp.
53. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Rīga: Latvijas Universitate, 1939., 429 lpp.
54. Mincs P. Krimināltiesības. Sevišķā daļa ar V.Liholajas komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 422 lpp.
55. Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa ar U.Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005., 351 lpp.
56. Neilands R. Galvojuma patstāvība pēc galvenā parādnieka saistību dzēšanas procedūras pabeigšanas. Jurista Vārds, 2016.gada 16.februāris, Nr. 7.
57. No romiešu tiesībām līdz Hāgas konvencijām. Senatora Augusta Lēbera juridiskie atzinumi (1909-1939). Krājumu sastādījis Dītrihs A.Lēbers (Loeber). Rīga: Latvijas Universitātes žurnāla „Latvijas Vēsture” fonds, 2004., 520 lpp.
58. Osipova S. Nacionālo tiesību nenacionālie avoti. XX gadsimta starpkaru posms Latvijā. Jurista Vārds, 2011.gada 20.decembris, Nr.51.
59. Peičs L. Darba algas priekšrocība speciālkonkursā. Rīga: Izdevniecība „Senatne”, 1937., 38 lpp.
60. Publiskās izsoles aizsardzība. Jurists, 1932.gada februāris, Nr.2, 63.lpp.
61. Raicheļs L. Kreditoriem par ļaunu noslēgto darījumu anulēšana (1916.g. 3.jūlija likums). Rīga: A.Vasermana spiestuve, 1935., 32 lpp.
62. Ripke N. Attaisnoto apsūdzēto procents Latvijā. Jurists, 1932.gada oktobris, Nr.7, 177.-186.lpp.
63. Rokas grāmata par mantu kopības atcelšanu un maksātnešpējas atzīšanu. Rīga: Izdevējs Pauls Burchards, 1928., 76 lpp.

64. Rubinšteins G. L. Par ļaunprātīgiem bankrotiem un cīņas līdzekļiem viņu apkarošanai. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1925.gada janvāris, Nr.1, 587.-588.lpp.
65. Sinaiskis V. Latvijas civiltiesību apskats. Lietu tiesības. Saistību tiesības. Rīga: Latvijas Juristu biedrība, 1995., 208 lpp.
66. Sinaiskis V. Ļaunprātība kā mūsu dzīves ļaunums. Jurists, 1930.gada aprīlis, Nr.4, 97.-100.lpp.
67. Sodlu likumu pārstrādāšanas komisijas darbība. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1920.gada oktobris, Nr.1, 33.-36.lpp.
68. Statistika: Pasludināto MNP lietu skaits pēc MNP rakstura. Pieejams: https://ws.ur.gov.lv/urpubl?act=MNR_STAT&stat_id=533 [aplūkots 2016.gada 9.februārī].
69. Stegmans H. Latvijas likumdošana 1925.gadā. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1926.gada janvāris, Nr.1, 20.-28.lpp.
70. Strelerts T. Noilgums darba algu prasījumiem saīsināms. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1937.gada oktobris, Nr.4, 910.-912.lpp.
71. Šneidere R. Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai. Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2009., 232 lpp.
72. Švarcs E. Ieskaits konkursā un administrācijā. Rīga: [b.i.], 1935., 24 lpp.
73. Švābe A. Mūsu sodu likumu valoda. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1933.gada jūnijs, Nr.6-8, 129.-144.lpp.; 1935.gada septembris, Nr.3, 585.-594.lpp.
74. Švābe A. Pagasta satversme līdz 19.g.s. Tieslietu Ministrijas Vēstnesis, 1924.gada augusts, Nr.8, 305.-315.lpp.
75. Veinbergs A. Ļaunprātīgs bankrots. Sodlu likumu 558, 559 un 560.p.p. Rīga: [b.i.], 1936., 32 lpp.
76. Vīnzarājs N. Civiltiesību problēmas. Raksti (1932.-1939.). Sastādījis Erlens Kalniņš. Rīga: Erlena Kalniņa un Viktora Tihonova izdevums, 2000., 183 lpp.
77. Vītiņš V. Vispārējs tiesību pārskats. Otrais izdevums ar V.Birkava komentāriem. Rīga: Izdevējfirma Verdikts, 1993., 333 lpp.
78. Zalts A., Volmārs J. Rokas grāmata nodokļu maksātājiem. Rīga: A/S. Valters un Rapa izdevums, 1929., 128 lpp.
79. Black`s law dictionary. Eighth Edition. Editor in Chief Bryan A. Garner. St. Paul: West Group, 2004, p.1810.
80. Таганцев Н.С. Уголовное Уложение 22 марта 1903 г. С.-Петербургъ: Государственная типография, 1904., 1122 с.
81. Тютрюмов И.М. Конкурсное право. Каунас: Издание Д.Гутмана, 1931, 304 с.

82. Фойницкий И.Я. Курсъ уголовного права. Часть особенная. Посягательства личные и имущественныя. С.-Петербургъ: Типография М.М.Стасюлевича, 1901, 433 с.

83. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.). Москва: Фирма «СПАРК», 1995, 556 с.

84. Шершеневич Г.Ф. Учебник торгового права. Издание девятое (второе посмертное). Москва: Московское Научное Издательство, 1919, 373 с.

Normatīvie akti

1. Padomes Regula (EK) Nr. 1346/2000 (2000. gada 29. maijs) par maksātnespējas procedūrām. Oficiālais Vēstnesis L 160, 2000. gada 30. jūnijs.

2. 1903. gada 22. marta Sodu likumi. Tulkojums ar paskaidrojumiem un ar motīviem par Latvijas valdības laikā izdotiem grozījumiem. Rīga: Tieslietu ministrijas sagatavojumā, 1930., 174 lpp.

3. Tirdzniecības procesa nolikums, 1903. g. izd. Trešā sadaļa. Tiesāšanas kārtība tirdznieciskās maksātnespējas lietās. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A. Gulbja izdevums, 1934., 15.-69. lpp.

4. 1916. gada 3. jūlija Likums par tirdzniecības un rūpniecības uzņēmumu pāreju pēc līgumiem. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M. Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A. Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 159.-172. lpp.

5. 1916. gada 3. jūlija Likums par to darījumu atcelšanu, kurus parādnieks noslēdzis kreditoriem par ļaunu. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M. Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A. Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 173.-182. lpp.

6. Pagaidu nolikums par Latvijas tiesām un tiesāšanas kārtību: LR likums. Latvijas Pagaidu Valdības Likumu un Rīkojumu Krājums, Nr. 1, 1919. gada 15. jūlijā, Nr. 10.

7. Likums par agrāko Krievijas likumu spēkā atstāšanu Latvijā: LR likums. Likumu un valdības rīkojumu krājums, 13. burtnīca, 1919. gada 31. decembris, Nr. 154.

8. Likums par Krievijas 1903. gada soda likumu ieviešanu Latgalē: LR likums. Likumu un valdības rīkojumu krājums, 2. burtnīca, 1920. gada 30. aprīlī, Nr. 177.

9. Likums par tirdzniecības procesa likumu, 1903. gada sodu likumu un kriminālprocesa likumu grozīšanu un papildināšanu: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1925. gada 22. maijā, Nr. 112.

10. Kriminālprocesa likumi: LR likums. Saeimas kodifikācijas nodaļas 1926.gada izdevums, 171 lpp.
11. Pārgrozījums tirdzniecības procesa likumos: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1929.gada 30.novembris, Nr.272.
12. Likums par peļņas uzņēmumu administrāciju: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1931.gada 30.jūnijs, Nr.140.
13. Pārgrozījumi un papildinājumi civīlprocesa likumos: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1931.gada 11.jūlijs, Nr.150.
14. Papildinājums Sodu likumos: LR likums, izdots Latvijas Republikas Satversmes 81.p. kārtībā. Valdības Vēstnesis, 1932.gada 18.februāris, Nr.38.
15. Noteikumi par statistisku ziņu sniegšanu par maksātnespējīgiem parādniekiem un konkursa rezultātiem: LR likums, izdots Latvijas Republikas Satversmes 81.panta kārtībā. Valdības Vēstnesis, 1932.gada 22.aprīlis, Nr.89.
16. Civilprocesa nolikums (1932.gada izdevums). Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 70.-128.lpp.
17. Sodu likums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 28.aprīlī, Nr.94.
18. Noteikumi par negodīgas konkurences apkarošanu: LR likums, izdots Latvijas Republikas Satversmes 81.panta kārtībā. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 29.aprīlis, Nr.95.
19. Pārgrozījumi un papildinājumi kriminālprocesa un tiesu iekārtas likumos: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1933.gada 28.jūnijs, Nr.139.
20. Likums par Latvijas kredītbanku: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1935.gada 11.aprīlis.
21. Tiesu iekārtas likumi: LR likums. Tiesu iekārta. Rīga: Kodifikācijas nodaļa, 1936., 78 lpp.
22. Civillikums: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1937.gada 28.janvāris, Nr.41.
23. Likums par uzvārdu maiņu: LR likums. Valdības Vēstnesis, 1939.gada 22.decembris, Nr.291.
24. Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju un bankrotu: LR likums. Ziņotājs, 1992.gada 16.janvāris, Nr.2.
25. Notariāta likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1993.gada 9.jūlijs, Nr.48.
26. Latvijas Republikas Advokatūras likums: LR likums. Ziņotājs, 1993.gada 19.augusts, Nr.28.
27. Par uzņēmumu un uzņēmēj sabiedrību maksātnespēju: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1996.gada 2.oktobris, Nr.165.

28. Krimināllikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 8.jūlijs, Nr.199/200.
29. Civilprocesa likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 1998.gada 3.novembris, Nr.326/330.
30. Komerclikums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2000.gada 4.maijs, Nr.158/160.
31. Tiesu izpildītāju likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2002.gada 13.novembris, Nr.165.
32. Maksātspējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2007.gada 22.novembris, Nr.188.
33. Maksātspējas likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2010.gada 6.augusts, Nr.124.
34. Šķīrējtiesu likums: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2014.gada 1.oktobris, Nr.194.
35. Grozījumi Civilprocesa likumā: LR likums. Latvijas Vēstnesis, 2015.gada 18.jūnijs, Nr.118, OP numurs: 2015/118.4.
36. Noteikumi par negodīgas konkurences apkarošanas komisiju: Izdoti uz Noteikumu par negodīgas konkurences apkarošanu 20.panta pamata. Valdības Vēstnesis, 1934.gada 19.marts, Nr.63.
37. Сводъ гражданскихъ узаконений губерний Прибалтийскихъ повелениемъ государя императора Александра Николаевича составленный. С.-Петербургъ: Издание 1864 года, со включениемъ статей по Продолжению 1890 года, 1005 с.

Juridiskās prakses materiāli

1. 1925.gada 26.februāra Latvijas Senāta spriedums Nr.22. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 54.-55.lpp.
2. 1925.gada 14.maija Latvijas Senāta spriedums lietā Nr.160. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 21.-22.lpp.
3. 1925.gada 26.novembra Latvijas Senāta spriedums Nr.353. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 17.lpp.
4. 1927.gada 19.decembra Latvijas Senāta spriedums Nr.594. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 16.-17.lpp.

5. 1929.gada 6.jūnija Latvijas Senāta spriedums Nr.1351. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 23.-24.lpp.
6. 1930.gada 29.septembra Latvijas Senāta spriedums Nr.1422. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 178.-179.lpp.
7. 1932.gada 30.septembra Latvijas Senāta spriedums Nr.818. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 177.-178.lpp.
8. 1933.gada 18.septembra Latvijas Senāta spriedums Nr.3224, Eglīša I. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 16.lpp.
9. 1933.gada 25.oktobra Latvijas Senāta spriedums Nr.1781, AS „J.Finkelsteins” I. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 109.-110.lpp.
10. 1933.gada 27.oktobra Latvijas Senāta spriedums Nr.2715, Skujiņa I. Grām.: Latvijas konkursa likumi (izņemot Latgali) ar Senāta paskaidrojumiem un sastādītāja piezīmēm. Sastādījis Rudolfs Freymanns. Rīga: A.Gulbja izdevums, 1934., 74.-76.lpp.
11. 1933.gada 13.decembra Latvijas Senāta spriedums Nr.2444. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 27.-28.lpp.
12. 1937.gada 25.novembra Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedums Nr.1311. Tieslietu Ministrijas Vēstneša pielikums Nr.1, 1938.g., 37.lpp.
13. 1938.gada 9.aprīļa Latvijas Senāta Civilā kasācijas departamenta kopsēdes spriedums Nr.10. Grām.: Latvijas Senāta spriedumi: 1918-1940. 14.sēj.: Senāta Civilā kasācijas departamenta spriedumi: Kārtējo un kopsēžu spriedumi, 1937-1940 / sast. A.Šmite, A.Poriete. Rīga: Latvijas Republikas Augstākā tiesa, Senatora Augusta Lēbera fonds, 1998., 5619.-5620.lpp.
14. Tiesas spriedums SIA „Palink” maksātnespējas lietā: Rīgas pilsētas Kurzemes rajona tiesas 2012.gada 5.janvāra spriedums lietā Nr.C28442011. Jurista Vārds, 2012.gada 31.janvāris, Nr.5.
15. 1878.gada Krievijas Senāta spriedums Nr.264. Grām.: Likumi un Senāta prakse (Latv. un Kriev.) tirdzniecības lietās. Sast. M.Pereļšteins Rīgas apgabaltiesas locekļa A.Valtera redakcijā. Rīga: Izdevniecība „Jurists”, 1934., 135.lpp.

16. Tiesu prakse lietās par darījumu apstrīdēšanu un zaudējumu piedziņu no parādnieka pārstāvjiem maksātnespējas procesu ietvaros. Latvijas Republikas Augstākā tiesa, 2013./14. Pieejams: [http://at.gov.lv/files/uploads/files/6 Judikatura/Tiesu prakses apkopojumi/Maksatnespeja_06_05_2014.docx](http://at.gov.lv/files/uploads/files/6_Judikatura/Tiesu_prakses_apkopojumi/Maksatnespeja_06_05_2014.docx) [aplūkots 2016.gada 11.februārī].

Dokumentārā lapa

Maģistra darbs „Starpkaru Latvijas (1918.-1940.) bankrota tiesību pieredzes izmantojamība mūsdienās” izstrādāts LU Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Juris Mičerevskis

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: prof., Dr.iur. Jānis Lazdiņš _____

Zinātniskais konsultants:

lekt., Mag.iur. Modrīte Mazure-Vucāne _____

Recenzents: _____

Darbs iesniegts Tiesību teorijas un vēstures katedrā ____ . ____ . ____ .

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe _____

Darbs aizstāvēts maģistra gala pārbaudījuma komisijas sēdē

_____ prot. Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____